Prof. Dr. İLHAN BAŞGÖZ

ÂŞIK ALİ İZZET ÖZKAN

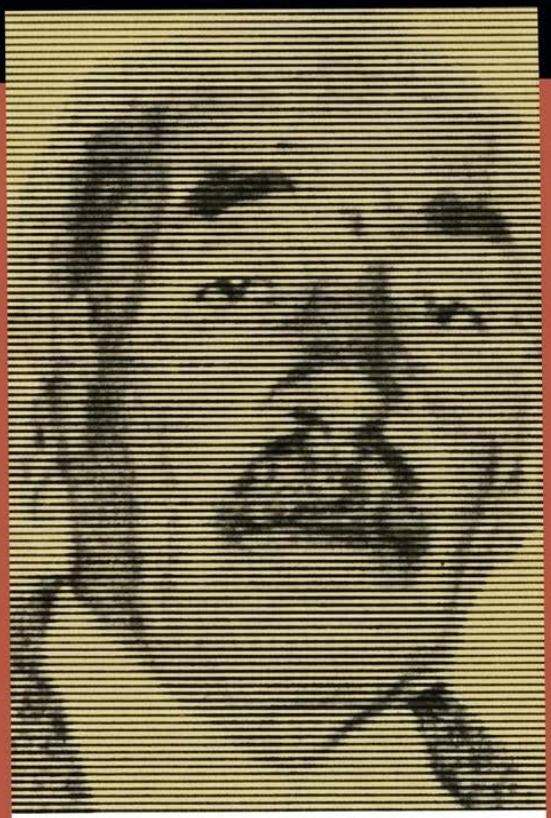

yaşamı
sanatı•şiirleri

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

ÂŞIK ALİ İZZET ÖZKAN

TÜRKİYE İŞ BANKASI
KÜLTÜR YAYINLARI

Genel Yayın No.: 191

Edebiyat Dizisi : 47

Her hakkı saklıdır.

Kapak düzeni : FAHRİ KARAGÖZOĞLU
Birinci Baskı : 15.000

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ, ANKARA, 1979

Prof. Dr. İLHAN BAŞGÖZ

ÂŞIK ALİ İZZET ÖZKAN

YAŞAMI SANATI • ŞİİRLERİ

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

KİTABIMIZ İÇİN ..... XI - XV

KAYNAKLAR :

A. Yayınlanmamış El Yazmaları 1

B. Yayınlanmış Kitapları 7

C. Ali İzzet'in Derlediği ve Yayınladığı Kitaplar .. 8

D. Diğer Kaynaklar 9

ALİ İZZET VE ŞİİRİ 11

ŞİİRLERİNİN TÜMÜ ALİ İZZET'İN DEĞİL Mİ? 39

ŞİİRLER 45

ALİ İZZET'İN YAŞAMI 199

AÇIKLAMALAR 203

ŞİİRLERİN GENEL DİZİNİ 221

Kitabımız İçin

Bu kitap, Ali İzzet Özkan'ın şiirlerinden seçilmiş bir güldestedir. Onun, çoğu el yazması defterlerde kalmış, 500 ü aşkın şiirinden, 124 ünü içine alır. Bu şiirler, elbet, kendi güzellik ölçümüzün süzgecinden geçirilerek, kitaba alınmıştır. Ama, yalnız bununla yetinmedik. Özkan'ın sanatını ve dünya görüşünü tanıtmak bakımından önemli görünen şiirlerini, öz beğenimize uymasa da, kitabımıza almaktan, okuyucuya sunmaktan çekinmedik.

Ali İzzet çok şiir yazmış bir halk ozanı. Yazdıklarının, ancak dörtte biri yayınlanmış, gerisi öz elleriyle tuttuğu eski yazı defterlerinde kalmış; gün yüzüne çıkamamış. Ayrıca, Özkan, özgeçmişini de bir türkülü hikâye olarak yazmış. Şiirlerinin çoğunu bu hikâyeye bağlamış. Bu da yayınlanmamış. Bunlardan başka, derlemeleri, önemli saydığı bazı Alevî ve Bektaşî ulıuları üzerinde ufak tefek araştırmaları da var. Bu yaşlı halk ozanımız, gecinden gelsin, bir gün dünyamızdan göçerse, bu defterler tomarının nerelerde, kimin elinde kalacağını kestirmek zor. Âşık Sabit Müdamî, ardında birlerce sayfalık hikâye ve şiir yazmaları bırakarak gitti. Eski yazı gittikçe zor çözülen bir sorun olmaktadır. Bir ara oğlu, benden bu tomarı değerlendirmemi istedi. Uzaktan elim yetmedi. Talibî Coşkun da, Dursun Cevlanî de, Habip Karaaslan da, İshak Kemalî de göçtüler. Bıraktıkları şiirler, hikâyeler kimbilir nerelerde? Habip'in gizli dosyası elime geçmemiş olsaydı, kendisi gibi, Ankara gecekondularında yitip gidecekti. Ali İzzet'in bu duruma düşmesini istemediğimiz için, kitabımız yalnız bir güldeste olarak kalsın istemedik. Özkan'ın kaleminden çıkmış bütün yazıları,

eksiksiz, gelecek kuşaklara bu kitap aktarabilsin istedik. Bunu gerçekleştirebilmek için şöyle bir yol izledik: İlkin, onun yayınlanmış eserlerini topladık. Bunları kitabın "Kaynaklar" bölümüne aldık. Ali İzzet irili ufaklı kitaplar bastıran, bunları okul okul, köy kent, çarşı pazar elceğeziyle satan bir ozan. Elimizde onun tek yaprak olarak yayınlanmış şiirleri bile var. Onun için basılmış kitaplar listemiz eksiksiz değildir.

Ali İzzet'in el yazması defterlerini bulmanın daha zor olacağını sanıyorduk. Umduğumuzdan kolay oldu. Ali İzzet, şiirlerini sözlü yaratan bir âşık değil; kâğıt üzerinde yazarak yaratan bir sanatçı. İlk şiir yazdığı günlerden başlamış, karalamalarını, yaz-bozlarını yazdığı defterlerini bile saklamış. Sonra bunları kendi elleriyle temize çekmiş. Ama eski defterlerleri de atmamış. Şu veya bu nedenle, belki de çeşitli kurumlara satabilmek için, bunları bir köşede tutmuş. Ankarada'ki öğrencilik yıllarımızda Ali İzzet bunları bize okurdu. Bu defterlerden 17 sini, buradaki Arşivimizde (Indıana Üniversitesi Türk Folkloru Arşivi) elimizin altında bulduk. Önemli bir defteri de, kendinden aldık. Böylece şiirlerinin bulunduğu bütün kaynakları incelemek olanağını bulduk.

İster basılmış, ister el yazması olsun, elimizdeki kaynaklarda Ali İzzet'in görünen bütün şiirlerinin bir dökümünü çıkardık. Her şiirin birinci dörtlüğündeki uyak dizesini kullanarak bunlardan bir "Genel Dizin" kurduk. Ali İzzet'in tüm şiirlerini bir araya getiren bu Dizin'i eski ve sağlam bir geleneğimize uyup, dizelerin son harfinden geriye doğru yürüyerek abc sırasına koyduk. Böylece "Hatırlan beni divana durunca" dizesi, Dizin'imizin birinci sırasını, "Anadolu'ya düştü sonra yolumuz." sonuncu sırasını aldı. Halk şiirlerini yayınlayan arkadaşlara bu dizin yolunu salık veririz. Binleri aşan şiiri karşılaştırmak, değişmeleri, aşırmaları, benzemeleri, incelemek için şimdilik daha sağlıklı bir yolumuz yok.

Kitabımızda verilen 512 şiirin Ali İzzet'in şiirlerinin tümü olduğunu kesinlikle söyleyebiliriz. Eğer o, sert bulduğu, suya sabuna dokunur sandığı bazı şiirlerini bizden saklamamışsa...

Kitabımızın "Genel Dizin" bölümüne aldığımız her dizenin altına hangi kaynaklarda bulunduğunu kısaltmalarla verdik. Bu kısaltmalar Kaynaklar'ın kenarında görülecektir. Yazılı olarak defterden deftere, oradan da kitaplara geçse de, şiirler her kaynakta, irili ufaklı farklarla yazılmış çıktı karşımıza. Bu yüzden, ileride bir karşılaştırma çalışmasını kolaylaştırmak için, kaynakların en önemlilerini teker teker dizenin altına koyduk. En önemlilerini diyorum; çünkü, bir şiirin 15 kaynakta yazıldığı oluyordu. Bunların on beşini de dizenin altına koymadık. Şunun için koymadık ki, ilkin pek çok yer tutuyordu. Sonra da kitabın hazırlanması için bize verilen sınırlı zamana sığmadı. Bunun yerine en önemli saydığımız I; IA; IB; II; III ve Karalama ile basılmış eserleri dizelerin altında belirtmekle yetindik. Buralardaki değişmeler, herhangi bir çalışma için yeterli de göründü bize. Ama bir şiir eğer yukarıdaki kaynaklarda yoksa, onu dizinimize aldığımız gibi, kaynağını da verdik.

Güldestede verdiğimiz şiirleri, Ali İzzet'in kitap halin de yayınlanmış şiirlerinden değil, el yazması defterlerinden aldık. Ali İzzet'in yayınlanmış şiirleri arasında irili ufaklı değişmeler görünüyor. Bunların bir kısmını, çeşitli nedenlerle kendisi yapmış, bir kısmını kitabı derleyenler ve basanlar yapmış. Biz, hangi değişmeyi kimin yaptığını bilmediğimiz için, şiirleri defterlerden almayı yeğledik. Bunların hepsi Ali İzzet'in el yazısı ile olduğu için, bize daha sağlam göründü. Defterlerde eksik olan birkaç şiir kitaplardan, bir şiir Mehmet Âli Erdin'in ses şeridinden, üç dört şiir de, gene onun, Höyük köyünde yaptığı derlemelerden alınarak kitabımıza kondu. Önemli saydığımız birkaç şiirin kitabımızda birden çok çeşitlemesi buluna-

caktır. Bunu, değişir olmaya iyi bir örnek olduğu, yazılı bile olsa halk şiirinin nasıl değiştiği konusunda, okuyucuya sağlam bir fikir vereceği için yaptık.

Kitabımızdaki her şiirin altına, bir açıklama koyduk; burada yeni kuşağın anlamayacağını sandığımız sözcükleri ve deyimleri açıkladık. Daha uzun bilgi vermeyi gerektiren konular için de, kitabın sonuna bir açıklama ekledik; bu açıklamadaki maddeleri abc sırasına göre dizdik.

Ali İzzet'in özgeçmişini anlatan hikâyenin bir özetini de kitabımıza aldık. Bu hikâyeyi özetlerken, masal tiplerinin kümelenmesinde izlenen yoldan yürüdük. Hikâyenin belli başlı eylemlerini numaraladık, bunları sıralarını bozmadan eylem kümelerine ayırdık. Her eylemi kısaca verdik. Hikâyeye serpiştirilen şiirlerin yerlerini de, bu özette işaretledik.

Kitaptaki Genel Dizinin bir işe yaraması için, şiirlerin alındığı kaynakların el altında, herkesin kolayca ulaşabileceği bir yerde, bulunması gerekir. Bunu sağlamak için arşivimizdeki en önemli defterlerin bir kopyasını yaptırdık. Bunları, Ali İzzet'in ve İş Bankası'nın uygun gördüğü bir yere yollayıp, herkesin incelemesine sunacağız. Öteki küçük defterler ise, bir zaman daha arşivimizin tümünün yurda dönmesini bekleyecek.

Kitabın yayınlanmasını sağlayan İş Bankası Kültür Yayınlarına, kitabı hazırlamakta bizi özgür bırakan, bu yayınların sorumlusu İbrahim Cüceoğlu'na, anlayışları için saygı borçluyum. Bankanın genç araştırıcısı Mehmet Âli Erdin, bize yardımların en büyüğünü yaptı. Ali İzzet'in köyüne kadar giderek değerli bilgiler ve yeni şiirler derleyen bu arkadaş olmasa kitabımız daha eksikli olurdu. Sağ olsun. En sonra da, kendilerini tanımadığım, belki hiç de tanımayacağım bir hayli fikir ve kol işçisine esenlikler dilerim. Bunlar, her halde, kitabı dizenler, kurşunlarını

taşıyanlar, sayfaları bağlayanlar, yazanlar ve düzeltenler olacak. Kendilerine saygılar sunarım; verdikleri emek, döktükleri göz nuru için.

Âşık Sabit Müdamî, halk sanatından söz ederken, "Yanlış da bir nakıştır" derdi. Eksiklerimizin, yanlışlarımızın böyle bir hoşgörü ile karşılanacağını umarız.

İLHAN BAŞGÖZ

Kaynaklar

Bu kitaba alınan şiirler aşağıdaki kaynaklardan seçilmiştir :

A. YAYINLANMAMIŞ EL YAZMALARI :

I. Ali İzzet'in birinci defteri.

Bu kaynak 178 sayfalık, beyaz ve çizgili bir okul defteridir. Deftere Ali İzzet'in hayat hikâyesi yazılmış, arasına da şiirleri serpiştirilmiştir; eski harflerle ve İzzet'in el yazısı iledir. Kapağın iç tarafında iki tarih yazılı : "Kotan aldığım tarih, 12. 10. 942 ve değirmeni aldığım tarih, 17. 11. 942". Bundan sonra gelen sekiz sayfada şiirlerin dizini yer alıyor. Dizenin en başında Ali Izzet'in Ülkü (Halkevleri Dergisi) de yayınlanan şiirlerinin adları ve yerleri yazılmış. Bu şiirlerden birincinin yayınlandığı tarih 1941, sonuncununki 1944 tür. Defterin son sayfasında "Bu söz burada tamam oldu, 26. 2. 1944" yazılı, bu yazının altını Ali İzzet yeni yazı ile imza etmiş ve şu notu koymuş : "Bu kitap oğullarıma yadikerdir". Defterdeki şiirleri biz yeni rakamlarla numaraladık; bunların sayısı 223 tür. Şiirler bu deftere 1942–1944 yılları arasında yazılmıştır.

IA. Ali İzzet'in ikinci defteri.

Birinci deftere dikilmiş, eş büyüklükte bir okul defteridir. Sol kapağın üstüne yeni yazı ile "Ali İzzet'in hayatı ve şiirleri" yazılmış, altında aynı başlık eski yazı ile verilmiştir. En alta da 17. 2. 1957 tarihi atılmış. Defterin hem başına hem sonuna şiirlerin dizini yazılmış. Defterin içinde çeşitli yerlerde 1942, 1944, 1946 tarihleri görülüyor. Defterde, gene bizim

numaraladığımız, Ali İzzet'in 221 şiirinden başka, bazı halk türküleri de var. Son sayfalara Ç. K. E. (Çifteler Köy Enstitüsü olacak) müzik kolu başkanı Hüseyin Çevik, yeni yazı ile halk türküleri yazmış. Bundaki şiirler de Ali İzzet'in el yazısı ile ve eski harflerle. Öyle anlaşılıyor ki, Ali İzzet bu defteri de, birincisi ile aynı yıllarda tutmuş, ama buna çektiği şiirler daha temiz ve okunaklı.

IB. Ali İzzet'in üçüncü defteri.

Bu defter evvelkilerden daha küçük bir okul defteri. Üç defter birbirine iplikle dikilmiş, üzerleri, tek bir ciltmiş gibi bir gazete kağıdı ile kaplanmıştır. Gazete 4 Mayıs 1951 tarihli "Halkın Sesi" gazetesidir. Bu defterde Ali İzzet'in Kozan ve Kadirli'den derlediği şiir, türkü ve hikâyelerden başka kendisinin de 20 şiiri yer alıyor. Kapakta, 8. 4. 1948 tarihi ile birlikte "Kozan Kadirli'de, Cihan ovasındaki derlediğim şiirler ve hikâyât" yazılı; altına da "kitabın adı Dağlar" denmiş ve 5. 1. 948 tarihi konmuş. Öyle anlaşılıyor ki, defter yayınlanacak bir kitap olarak düzenlenmiş. Buradaki şiirlerden yalnız birinin üzerinde 1947 tarihi var. Şurada burada, öteki şiirlerden bir bölüğünün üzerinde 1948 tarihi görülüyor. Defterdeki 27 numaralı şiir yeni yazı ile, kalanların hepsi eski yazı ile yazılmış; yeni de eski de Ali İzzet'in kaleminden çıkma.

II. Ali İzzet'in dördüncü defteri.

10 – 16,5 cm. en ve boyundaki bu defter mukavva kaplı, beyaz ve çizgisiz bir defter. Kapakta iri harflerle ve yeni yazı ile "Âşık Ali İzzet Şiirleri, 29. 9. 1971" yazılmış. Mukavva kapağın içinde, "Cemal'in kızının adı Zühre, 23. 2. 1970", kaydı görülüyor. Birinci sayfada ise, "Ali İzzet Özkan, Bismillah, bu defter 1960. 8. 27 de Ali İzzet Özkan'ın kendi eli

ile yazdığı nefesi, demesi, türküsü, güzellemesi ve hayat hikâyesinin bir kısmı(nı) içine almıştır." açıklaması var. Defterin son on sayfası şiirlerin dizinine ayrılmış. Defterde Ali İzzet'in 158 şiiri yazılı. Son sayfada 1974'te yazılan, yeni yazı ile bir şiir yer alıyor.

III. Hacı Özkan'ın defteri.

10.5 – 13. 5 en ve boyundaki bu defter beyaz, çizgisiz, mukavva kaplı küçük bir defter. Mukavva kapağın iç tarafında "Bu defter Hacı Özkan'a aittir, 6. 10. 194?" yazılı. Birinci sayfada bir tarih veriliyor: "Mahî, Ali İzzet'le Malatya'dan geldiği, 6. 10. 1946". Defterin içinde, çeşitli yerlerde 1947, 1948 tarihleri var. Bu defterdeki şiirlerin çoğu eksik, ya bir dörtlük, ya başı ve sonu yok, ya da birkaç birbiri ile ilgisiz dize. Tamam olan 21 tane şiiri var Ali İzzet'in. Öyle anlaşılıyor ki İzzet, bu deftere şiir Karalamaları yapmış. Aklına gelen dizeleri koymuş, çalışmış. Onun şiirlerinin oluşumunu göstermesi bakımından önemli bunlar. Defterin son on yaprağına, Kadirli'nin Savrun mahallesinden Cihangiroğlu Mehmet Biçer yeni yazı ile kendi şiirlerini yazmış. Defterin son sayfasında şu yazı var: "Sayın Bay Ali İzzet, size küçük bir hatıra olmak üzere şu kıymetsiz defteri sunuyorum. Bu defteri cebinizde taşıdığınız gibi beni de kalbinizde taşımanızı sevgilerimle dilerim. 25. 9. 1946. Şeyh Hasan'lı Yusuf Şahin." Sondan bir evvelki sayfaya da Ali İzzet'in oğlu şu notu düşmüş: "Bu defteri Malatya'lı Yusuf Şahin babama hediye etmişti. Babam da biladerim Hacı'ya yadigar etmişti. Biladerim Hacı Efendi de küçük kardeşim Ziya'ya yadigar etti. Şimdi bende kaldı; bunu aldım mı elime, üçü de aklıma düşüyor, 5. 4. 1947". İmza:

Karalama. Ali İzzet'in şiir karalaması.

Bu, tepeden açılan, kareli bir T. C. Hükûmeti bloknotu. Kapakta "Ali İzzet'in şiir karalaması, 1976" yazılı. İçinde kimi eski, kimi yeni yazı ile, hepsi de Ali İzzet'in elinden çıkmış 16 şiir var. Yeni harflerle Ali İzzet'in yazımı o kadar kötü ki, haklı olarak okunamaz diye, bir kısmının altına aynı şiiri eski harflerle de yazmış.

IV. Ali İzzet'in beş numaralı defteri.

Kendi el yazısı ile, eski türkçe, Hamidiye Köy Enstitüsü'nde, 5. 11. 1945 tarihinde yazılmaya başlayan bu defter, 36 sayfadır. İçinde, Ali İzzet'in derlediği masallar, İstanbul'lu Er Mustafa Abdal'ın hikâyesi ve kendisinin iki şiiri vardır.

V. Ali İzzet'in altı numaralı defteri.

Eski yazı ile olan bu defteri Ali İzzet, 1. 2. 1956 yılında başladığı Sivas ve Zara gezilerinde tutmaya başlamış, daha çok bu gezide yazdığı şiirleri içine almıştır. Defter 64 sayfadır, içinde 14 şiir vardır.

VI. Ali İzzet'in yedi numaralı defteri.

Defterin ilk sayfasında Hapishane Hayatı, 11. 11. 1936 kaydı var. Ali İzzet'in ilk hapisliğinde yazdığı 11 şiir var içinde. Eski harflerle ve kendi el yazısı ile defter.

VII. Ali İzzet'in sekiz numaralı defteri.

Defterin ilk sayfasında 1944 tarihi var. Bunu 22 şiir izliyor. Defterin 25 inci sayfasında değişik ve işlek bir eski yazı ile "Kıbrıs'ta Neler Gördüm" başlığı konmuş. Ondan sonra gelen 21 sayfada Ali İzzet'in Kıbrıs'a yaptığı bir gezi anlatılıyor. Kıbrıs'la ilgili hikâye arasına 15 şiir katılmış. Ali İzzet'in Kıbrıs anılarını başka biri deftere yazmış. Arap harfleri ile ve çok iyi bir yazı var bu bölümde.

VIII. Ali İzzet'in dokuz numaralı defteri.

Defterin birinci sayfasında "1. 11. 946 Kangal'ın Dışlık köyü" yazısı var. İzzet'in el yazısı ile ve eski harflerle yazılan bu defterde 10 şiir var.

IX. Ali İzzet'in on numaralı defteri.

Kapak sayfaları yırtık olan defterin birinci sayfasında 10. 10. 938 tarihinde Atatürk'ün ölümü için Ali İzzet'in yazdığı şiirler var. 34 sayfalık deftere Ali İzzet'in 23 şiiri yazılmış.

X. Ali İzzet'in onbir numaralı defteri.

Otuz beş sayfalık, eski yazı ile yazılmış bu defterin 2 inci sayfasında 24. 9. 1946 tarihi var. Deftere 8 şiir yazılmış.

XI. Ali İzzet'in oniki numaralı defteri.

Defterin ilk sayfasında 1936 tarihini taşıyan bir şiir var. 46 sayfa tutan deftere 16 şiir yazılmış.

XII. Ali İzzet'in onüç numaralı defteri.

İlk sayfasında 15. 12. 1948 tarihi bulunan bu defterde Ali İzzet'in derlediği şiirler, mersiyeler, hikâyeler var; kendi şiirleri yok. Defter 20 sayfa.

XIII. Ali İzzet'in ondört numaralı defteri

Bu defter, kapağındaki "İftiraya Müdafaa 12. 11. 1949" yazısı ile başlıyor. İzzet'i, 1949 da komünistlik propogandası yapıyor diye Sivas Ağır Ceza mahkemesine vermişler. Defter bu dava ile ilgili bilgileri içine alıyor. İzzet'in suçsuzluğu ile biten bu davada savunma tanıkları arasında C. H. P. den bakanlar, Ordu kumandanları ve daha bir hayli tanınmış kişilerin adları var. Deftere İzzet 6 tane de şiir yazmış, bunları mahkemede okuduğunu söylüyor.

XIV. Ali İzzet'in onbeş numaralı defteri.

Defter "Karşılaşmalar–Bilmeceler, 16. 12. 1950" başlığını taşıyor. Buraya Ali İzzet çeşitli âşıklarla yaptığı karşılaşmaları yazmış. Onların şiirleri ile beraber kendi karşılıkları da veriliyor. Defterde ayrıca 20 kadar bilmece var.

XV. Ali İzzet'in onaltı numaralı defteri.

Bu defterin başına İzzet'in kendi el yazısı ile "Karac'oğlan'ın Erzurum Seyahatı" yazılmış. Bir hikâye biçiminde anlatılan gezi, Ahmet Adnan Saygun tarafından Ali İzzet'in bu derlemesinden alınarak yayınlanmıştır. El yazması bu defterde Karac'oğlan'ın diye verilen 50 şiir var. (Bak. Ahmet Adnan Saygun; Karacoğlan, Ankara, 1952).

XVI. Ali İzzet'in onyedi numaralı defteri.

Bu defter Sivas'lı Ali Baba'nın hayatını ve mucizelerini içine alan bir derleme. Ali İzzet'in el yazısı ile. Derlemenin sonuna Ali İzzet kendi şiirlerinden 9 şiiride yazmış. Bu Derleme 1958 yılında kitap olarak basılmıştır.

XVII. Ali İzzet'in onsekiz numaralı defteri.

Kapağında 29. 11. 945 tarihi bulunan deftere Ali İzzet 8 şiirini yazmış.

XVIII. Ali İzzet'in ondokuz numaralı defteri.

Defterin 4 üncü sayfasında şöyle bir yazı var "Buradan başlar, Ali İzzet'in hayatına hastaneden, 13. 2. 1949". Defterin sonuncu sayfası olan 46 ıncı sayfada 9. 1. 1955 yazılı. Defterin bir özelliği, içinde Şarkışla çevresinde yaşamış, Âşık Veli, Hüseyin, Agâhî, Haydari, Şevkî gibi âşıklar hakkında değerli bilgiler verilmiş olmasıdır. Deftere, İzzet, kendisinin de 30 kadar şiirini yazmış.

XIX. Ali İzzet'in yirmi numaralı defteri.

Küçük bir cep defteri. Birinci sayfada şu tarih var : "Tarlalar hakkında hüküm ilamı : 4. 11. 1937." Defter 10. 11. 1938 yılında Atatürk için yazılan destanlarla bitiyor. Defterde 21 şiir var.

XX. Ali İzzet'in yirmibir numaralı defteri.

Küçük bir cep takvimi; defter gibi kullanılmış. Birinci sayfada şunlar yazılı : "1955 te Ali İzzet'in Sivas, Yıldızeli, Hafik, Zara, Koyluhisar, Suşehri seyahatlarının notları."

1957 de Kayseri'de biten defterde 24 şiir var.

XXI. Ali İzzet'in yirmiiki numaralı defteri.

Defterin birinci sayfasında 29. 11. 1941 tarihi var. Çok küçük bir cep defteri, içinde Ankara gezisini anlatan 10 şiir var.

B. YAYINLANMIŞ KİTAPLARI :

1942 (Bugünkü) **Bugünkü Anadolu Halk Şairi Ali İzzet.** İstanbul, Kenan Bas. 24 s. 15 kuruş. 31 şiir. Şiirler İzzet'in hikâyesinin içine serpiştirilmiş.

1951. (Türkün) **Türkün Sazından.** Ankara, Doğuş mat. 40 s. 30 şiir.

1955. (Ağlıyor) **Aşık Ali İzzet Ağlıyor.** İstanbul, Son Telgraf Matb. 42 s. 39 şiir. Erdoğan Tokatlı'nın kısa sunuş yazısı ile.

1956. (Dert) **Kitap Küçük Dert Büyük.** Sivas, Kâmil mat. Kapaksız, 8 s. 7 şiir. Behçet Kemal Çağlar'ın yarım sayfalık sunuş yazısı ile.

1958. (Teller) **Teller de Muradını Alsın.** Ankara Basıldığı matbaa adı yok. 104 s. 81 şiir. Füruzan Selçuk'un sunuş yazısı ile.

1963. (Şiirler) **Şiirler.** Ankara, Yeni Mat. 30 s. 25 şiir.

1964. (Kıbrıs) **Ali İzzet Kıbrıs Adasında Neler Görmüş.** Ankara, Medeniyet Mat. 15 s. 13 şiir. Erdoğan Tokatlı'nın sunuş yazısı ile.

1966. (Sürmeli) **Sürmeli.** Derleyen Gönül Turgut. İstanbul, 32 s. 29 şiir. İpek Tuzcuoğlu'nun kısa sunuş yazısı ile.

1967. **Mühür Gözlüm.** Derleyen Güher Öztürk. Sivas, Kâmil Mat. 32 s. 26 şiir.

1969. (Mühür) **Mühür Gözlüm.** (İkinci genişletilmiş Baskı), Ankara, Ulusal bas. 123 s. 100 şiir. Ali İhsan Göğüş'ün sunuş yazısı ile.

1974. (Kırkambar) **Kırkambar.** İstanbul, Kervan kitapçılık mat. 62 s. 44 şiir. D. C.nin sunuş yazısı ile.

? (Hayat) **Âşık Ali İzzet'in Hayat ve şiirleri, Âşık Bali'nin Demeleri.** (Yıl ve matbaa adı yok). 14 s. 12 şiir. Şiirlerden 7 si Malatya'nın Tahir bucağına bağlı Kesirik köyünden Âşık Bali'nin.

C. ALİ İZZET'İN DERLEDİĞİ VE YAYINLADIĞI KİTAPLAR :

1958. Ali İzzet Özkan, **Ali Baba Kimdir.** Ankara, 1958. Ayyıldız Mat. 22 s. Kitabın 18, 22 inci sayfalarında Ali İzzet'in kendi şiirleri ve hayatı ile ilgili bilgiler verilmiş.

1962. Âşık Ali İzzet Özkan. Derleme : **Ocakzadeler : Şükrü Abdal Kimin Evladıdır.** Ankara, 1962. Ayyıldız Mat. 30 s. İçinde Ali İzzet'in 7 şiiri de yayınlanmış.

1945. Gündeşlioğlu ile Vezir Kızı Elmas. Ankara basımevi, 32 s.

D. DİĞER KAYNAKLAR :

1955. Zencidere'de daktilo edilmiş, "Bana Acıyın" başlıklı 5 sayfalık, içinde 10 şiir bulunan yayınlanmamış metin. Kitapçık yayına hazır. Ama yayınlanıp yayınlanmadığını bilmiyoruz.

? Ses ve Saz Sanatkârı Âşık Ali İzzet Özkan. **Türk Bayrağı.** Bozkurt Basımevi, Lefkoşa. Tarihsiz ve bir sayfa; Ali İzzet'in Türk Bayrağı şiiri.

Âşık Veysel Şatıroğlu, Âşık Küçük Veysel (elinde saz tutan) ve Âşık Ali İzzet Özkan 29.3.1941 — Ankara.

Ali İzzet ve Şiiri

Ali İzzet Özkan, elimizdeki şiir defterlerinin bir bölüğüne, uzunlu kısalı, öz geçmişini de yazmış. Bunlar ya bir iki yaprak içinde kısa bilgiler olarak veriliyor, ya da I numaralı defterde olduğu gibi uzun bir hayat hikâyesi olarak sunuluyor. Eğer uzunsa, içine Ali İzzet'in şiirleri de serpiştirilmiş. İster kısa ister uzun olsun, Ali İzzet hayatından söz etmeğe başladı mı, kendini bir hikâye kahramanı gibi görüyor. Öz geçmişini, kendi elleri ile hikâye nakışlarına karıştırmaktan çekinmiyor : On beş yaşında, düşte gördüğü bir kıza sevdalanıyor. Avucu yeşil benli bir Pirin elinden aşk dolusu içiyor. Hacı Bektaş'a gidiyor, bir zaman, Dede Hüseyin Fevzi'ye hizmet ediyor. Kendisine aşk dolusu veren elin Hüseyin Fevzi'nin eli olduğunu anlıyor. Ondan nasip alıyor, İzzetî kalem-adını alıyor. Böylece âşık olup şiir yazmaya, saz çalıp türkü söylemeye başlıyor. Bunlara benzer gelenek nakışları onun hayat hikâyesinin daha sonraki yıllarında da var. Ali İzzet, gerçek âşıkın nasıl olması gerektiğini sıkı sıkı düzenleyen gelenekten, yakasını olgörüp kurtaramıyor. Öz hayatını bize gerçek çizgiler içinde veremiyor. Ama onun hayatını anlatan hikâyeler tümden gerçek dışı da değil. Başından geçen belli başlı olayları da orada bulabiliyoruz. Ali İzzet'in ilk Ankara gezisi, Cumhuriyetin aydınları çevresine girmesi, Halkevlerinde, okullarda verdiği konserler, yargılanmaları, köy gezileri, yer ve zaman gerçekleri içinde, bize tanıtılıyor. Böylece, gelenekle gerçek kişilik, düşle olağan Ali İzzet'in hayat hikâyesinde yan yana yürüyorlar. Ama bu yolculuğun çok belli bir yönü var. 1940'lardan başlayarak, Ali İzzet gelenekle ilgisini boyuna azaltıyor; buna karşılık, gerçek kişiliğin çizgileri boyuna büyüyor, serpiliyor ve geleneğin yerini alıyor. Onun, hayatının

anlatımındaki bu süreli değişim, aslında, son yarım yüzyılda, değerlerimizde ne büyük bir yenilenmenin ortaya çıktığını gösteriyor. Bugün Ali İzzet'le konuşursanız (1978), o, ne ölçüde değiştiğini size şöyle anlatacaktır: "Doğru, o vakit sevgilimi düşte gördüm, elinden aşk dolusu içtim, dedim. Aha şimdi yemin ediyorum ki, ne düş gördüm, ne dolu içtim. Bunu o vakit ben de biliyordum, beni dinleyenler de biliyordu, Hüseyin Fevzi Dede de biliyordu. Ama, o günün piyasasının geçeri oydu. Onun alıcısı vardı. Öyle demesem ne ben coşardım, ne cemaat coşardı". Bu değişme sanatçının öz kişiliğinin geliştiğini, yeni güvencelere kavuştuğunu, geleneğe baş kaldıracak, onu kıracak hale geldiğini gösterir. Ali İzzet'in şiirinde de, bu gelişmeyi, saha sınırlı bir ölçüde, buluruz. Sınırlı diyoruz, çünkü, şiir bir biçim kurma sanatıdır. Biçim bir kez kuruldu, oturdumu, onu kırıp, yerine yeni biçimler getirmek zor oluyor. Şiirin özünü değiştirmekten daha zor oluyor. Bunun için, Ali İzzet'in şiirinde, gelenek kişiselle beraber, değişim sürelilikle yan yana yürüyor. Onun sanatına, sürelilik içinde yenilenmenin şiiri diyebiliriz. Ama, bu konuyu geliştirmeden evvel, şiirleri ile ilgisi derecesinde, kısaca, Ali İzzet'in hayatını anlatalım.

Ali İzzet Özkan, Şarkışla'nın Höyük köyünde, 1902 yılında, Musa Ağa ile Kamer kadından doğar. Baba tarafından dedesi Palabıyık Mustafa bir âşıktır; İğdecikli Âşık Veli'de anasına hısım düşmektedir.

Ali İzzet bir yaşındayken anası Kamer ölür; Musa Ağa Hatice Adlı bir kadınla evlenir. Bu kadın, Ali İzzet'e kendi çocuğu gibi bakar, büyütür. Musa Ağa, uzun zaman köyünde muhtarlık yapmış; buna bakarak, ona hali vakti yerinde bir adam diyebiliriz. Ali İzzet "Babamın toprağı kıttı ama, parası boldu, parayı ayak ticaretinde çalıştırırdı" diyor. Musa Ağanın üçüncü defa, Fatma adlı bir kadınla evlendiğini biliyoruz. Ali İzzet'in söylediğine göre, bu kadın babasının paralarını çalmış, yoksul düşen Musa Ağa, kısa bir zaman sonra ölmüş. Ali İzzet 25 yaşında babasından ayrıldığına,

bu ayrılma zamanında Musa'nın da sağ olduğuna bakarak, onun ölümünün 1927 den sonra olduğunu söyleyebiliriz.

Ali İzzet'in şiire ve saza ne vakit merak sardığını bilmiyoruz. Bunu, kesin olarak kendisi de anımsamıyor. "Ben kendimi bildim bileli sazla oynarım, evimizden hiç âşık eksik olmazdı" diyor. Buna inanmak için çok neden var. Höyük çevresi Alevî âşıkların bol yetiştiği bir çevre. Âşık Sabri ile Âşık Ali, Ali İzzet'in evine yakın oturan iki âşık. Ona saz tutmayı, sazın perdelerini, parmak hesabını, şiirlerin uyaklarını ve düzenini öğreten bu iki âşık olmuş. Âşık Sabri onu, sevgilisi olan kıza şiirler söylemeğe özendirir, "türkü ile konuşursan kız seni daha çok beğenir" dermiş. Âşık Ali ise, ilk söylediği şiirlerdeki eksikleri düzeltir, şiirleri tamamlarmış.

1917 yılında, babası, Ali İzzet'i evlendirir. Karısı, köylerinden Hüseyin Çavuşun kızı Gülizar'dır. 1927 yılında Ali İzzet, bir kez daha, gene köylerinden Fatma adında bir kızla evlenir. Birinci karısı, evliliklerinin kırkıncı yılında ölür. Ali İzzet'in birinci evlenmesinden 5 kızı, 2 oğlu; ikinci evlenmesinden 1 oğlu, 2 kızı olur. Bu iki evlenme, ona, kırk torun vermiştir.

İkinci evlenmesinden sonra, Ali İzzet, babasından ayrılır. Baba, oğluna bir bölük toprak verir, evinin yanına iki göz bir dam yapar. Ali İzzet, çiftçilik yaparak ailesini geçindirir. Aradaki kısa gezilerini saymazsak, Ali İzzet'in çiftçiliği, 1938 yılına kadar kesintisiz sürer. 1939 dan sonra, ona yeni bir kazanç kapısı açılacaktır.

Ali İzzet, işgal yıllarında, çetecilere katılarak, Kozanlı Mustafa Nail Beyin emrinde, Fransız'larla döğüştüğünü söylüyor. Bunun doğruluk derecesini bilmiyoruz. Ama, nüfus tezkeresinde, askerliğini 1341 (1925) – 1342 (1926) yılları arasında yapmış olduğuna dair bir kayıt var. 8. 15. 1926 da, Elaziz Askeri Hastanesinden, çürük raporu alarak terhis ediliyor.

İlk şiirini, Ali İzzet 12 yaşında iken yazdığını söylüyor. Ama, elimizdeki defterlerde, 1931 yılından evvel yazılmış şiire rastlanmıyor.

Bir yandan çiftçilikle uğraşırken, bir yandan da Ali İzzet, özellikle kış aylarında, 1924'ten başlayarak köy köy geziyor. Alevî geleneğini izleyerek, Hacı Bektaş tekkesine gidiyor; orda İzzetî adını alıyor. Şiirlerinde hep bu adı kullanacaktır. Bu gezginciliğinden olacak, Cumhuriyet, Ali İzzet'ten kuşkulanıyor. "O yıllar", diyor Ali İzzet, "Alevî Dedelerinin çok sıkı izlendiği yıllardı, Cumhuriyet Dedelerin izine kurşun atıyordu." Ne ile suçlandığını pek iyi bilmiyoruz, ama, 1936 yılında Ali İzzet'i Sivas Ağır ceza mahkemesi tutukluyor. Ali İzzet, 3-4 ay kadar tutuklu kaldıktan sonra, suçsuz bulunuyor ve salınıyor. O, bu konuda diyor ki: "Köyümüze üfürükçüler, muskacılar gelmiş, bunları hükûmete ihbar etmişler. Muskacılar da, bizim köy muhtarı Ali İzzet'ten müsaademiz var demişler". Ali İzzet, bunun üzerine tutuklanmış. Bu açıklamanın doğru olduğunu sanmıyoruz. Suçlama, Alevi âyinleri yapmak, gizli törenler düzenlemekle ilgili olmalı. Hapiste iken yazdığı şiirlerinde, Ali İzzet, sık sık, dede'leri kötülüyor; Cumhuriyeti öğüyor. Bunu kendisini temize çıkarmak için yapmış olmalı.

1940 yılı, Ali İzzet'in hayatında bir dönüm noktasıdır. O yıl, arkadaşı Âşık Hüseyin Gürsoy'la birlikte Ankara'ya gidiyor. Ankara Halkevine konuk ediliyor, Halk Partisi'nin ileri gelen aydınları ile tanışıyor. Ülkü dergisinde şiirleri çıkmağa başlıyor. Okullarda, Halkevlerinde konserler veriyor, şiirleri kitap olarak çıkıyor. Artık, onun bir ayağı kentlerdedir. Bu yeni çevre, Ali İzzet'e, çiftçilikten daha fazla para kazandırır. Bir ara Köy Enstitülerinde, Âşık Veysel'le beraber, gezici saz öğretmenliği yapar. Buradan da, ayda 400 lira kadar para alır. 1944–45 yılında, Hamidiye Köy Enstitüsünde çalıştığını biliyoruz. 1943 yılında, Gemerek'in bir köyünde, kısa bir zaman şahnalık (vergi toplama memurluğu) yapar.

1949 yılında, Sivas'ta, bu sefer "komünist propogandası yapıyor" diye tutuklanır. Kısa süren bir yargılamadan sonra, suçsuz bulunarak bırakılır. Defterine "Beraat ettiğim gün : 8. 11. 1949" diye yazmış. Ali İzzet 1960 yılında bir daha tutuklanır. Hapse atılan Şahap Balcıoğlu için yazdığı bir şiirde suç bulunduğu için 10 gün içerde kalır. Bu kez yargılanmasına bile gerek görülmeden bırakılır.

1960 Devriminde, Ali İzzet, Cemal Gürsel'den Alevî köylerini dolaşmak görevini alır. Cumhurbaşkanı ile onun görüşmesini, Behçet Kemal Çağlar sağlar. Ali İzzet, uzun bir geziye çıkar. Yeni idare, onun, Alevî köylerindeki etkinliğinden faydalanmak istemiş olmalıdır.

1961 yılının sonlarında Ali İzzet sola açılmağa başlar. O yıllarda, Türkiye İşçi Partisinin öncülüğü ile Kurulan "Âşıklar Derneği"nde Ali İzzet üye olarak görev alır. Sefer Aytekin'in eliyle yürütülen bu çalışmaya başka âşıklar da katılır. Parti görüşünün doğrultusunda, bir protesto hareketi başlar âşıklar arasında. Konserler düzenlenir, köyler ziyaret edilir. Bu derneğin, yalnız Ali İzzet'in değil, başka âşıkların da sosyalizme açılmasına önemli katkısı olmuş. Türkiye İşçi Partisi parçalanıp, sol üzerindeki baskılar artınca, Ali İzzet bu dernekten ayrılır. "Eskiden dilim durmazdı ama, şimdi uslandım" diyor.

Çocukların büyüyüp kente yerleşmesi üzerine Ali İzzet de köyünden ayrılır. Vedat Dalokay'ın, Ankara Belediye Başkanı olduğu yıllarda, kendisine gösterilen bir kolaylıktan faydalanarak Dikmen'de büyücek bir gecekondu yapar. Şimdi, orada oğlu Cemal'in yanında oturmaktadır.

Ali İzzet Özkan Alevîdir; bir Alevî köyü olan Höyük'te doğmuştur. Onun köyü ve çevresi Alevî âşıklar yetiştirmekle tanınır. İğdecik'li Âşık Veli (1210–1795–96–1270/1853–54), Kılıççı köyünden Agahi (öl. 1332/1913–14), Sarıkaya köylü Âşık Hüseyin Gürsoy (1320/1902–3–1944), Kale Köyünden Kemter Baba (öl. 1234/1818–19), Sivrialan'dan Âşık Veysel Şatıroğlu, Höyük'e yakın köylerde yaşamış Alevî Âşık-

lardır. XIX numaralı şiir defterinde Ali İzzet bu âşıklar katarına, çoğunu bilmediğimiz, yeni adlar katıyor : Bunlar, kümbet köylü Suzî, Hardal köylü Âşık Hüseyin, Ortaköy'lü Hulusi, Höyük köylü Sabri, Saraç köyünden Haydari, Tuzla köyünden Şevki, Beyyurdu köyünden Ali, Yapıncak köyünden Âşık Resul, nereli olduğunu bilmediğimiz Kul Abdal gibi âşıklardır. Bunlardan Veysel'le, Hüseyin Görsoy'la Ali İzzet'in dostlukları olmuş; Veli'yi, Agahî'yi, Kemter Babayı çok sevmiş, daha küçük yaştan onların şiirlerini ezberlemiştir. Alevî kültüründe şiir, yalnızca bir eğlence vasıtası değildir; din törelerinin ve törenlerinin de bölünmez bir parçasıdır. Alevî törenlerinin hepsinde, sazı elinde âşık, Dede'nin yanında en saygın yeri tutar. Alevîliği öğretecek yazılı kaynakların eksik olması nedeniyle, âşık şiiri, din öğreticisi, din yayıcısı ve din yaşatıcısı görevini de yüklenir. Yeni kuşaklar Alevîliği halk şiirinde yaşayan dil içinde, o şiirde görünen biçimde öğrenirler. Ali İzzet'in çocukluğu, gençliği ve olgunluk çağı bu Alevî âşıklar çevresinde geçer. Onun Alevî geleneği ile bağlılığı bununla da kalmaz; Ali İzzet daha 1924 lerden başlayarak, yaşlanıp dolaşamaz olana kadar, Sivas'ın Malatya'nın, Adana'nın, Antalya'nın, Tokat'ın, İzmir'in Alevî köylerini gezer. Oralarda gezginci Alevî Dede'leri gibi karşılanır; kimi zaman yoluna kurbanlar kesilir, şanına "muhabbet meclisleri" kurulur. Özkan böylece, Alevîlik'ten sadece almakla kalmaz, Alevîliğe vermeğe de girişir. Buralarda Alevî semahları çalar, düvaz'lar okur, cem törenleri yönetir. Bu iki yönlü ilişki, onun şiirini sonuna kadar Alevî geleneğine sıkı sıkıya bağlı tutacaktır.

1940 tan sonra Ali İzzet, Ankara'yı ve Cumhuriyet'in aydınlarını tanır. Bunlar arasında Kemalizme inananlar, onun sözcülüğünü yapanlar bulunduğu gibi, solcular ve sağcılarda vardır. Ali İzzet hepsinin çevresine girer, çıkar. Halkevlerinde, okullarda konserler verir. Halk Partisinin koruması altında geçen ilk Ankara yıllarından sonra, Ali İzzet Demokrat Partiye yanaşır, 1960'ı izleyen yıllarda ise Türkiye İşçi Partisi ile ilişkiler kurar.

Bu yönleri ile Ali İzzet, yarı köylü yarı kentli bir sanat emekçisidir. Her iki çevre de, onun şiirinde izler bırakmıştır. Köyünden ve Alevî şiir geleneğinden kopmaz, kentlerde çiçeklenmeye başlayan yeni kültüre de kapılarını kapamaz. Onun şiiri, bu iki kültür arasında bir bileşim olarak gelişir.

Ali İzzet'in şiirinde biçim gelenekten kopmaz; öteki âşıklar gibi o da koşma biçimini, özellikle 6-5 diye bölünen 11 hecelilerini kullanır. Sekiz heceli koşmalar onun şiirinde parmakla sayılacak kadar azdır. Ali İzzet şiirini müziğin eşliği ile söyler; okumaz, çağırır. Geleneksel halk müziği, koşma biçiminin yaşamasında, kolayına kırılmamasında önemli bir rol oynuyor. Halk şiirinin müzikle ilgisi kopmadıkça, koşmayı kırmak zor olacak. Çünkü, yeni şiir biçimlerinin gelişmesi, halk şiirinde, kendisine uyan bir müziğin de, ortaya çıkmasını gerektirecek. Bu müziği yaratma ise, artık âşıkların işi olmaktan çıkmıştır ; çağdaş müzikçinin işi olmuştur.

Ali İzzet'de yeniyi, şiirin özünde buluruz; ama, burada da o, gelenekten tümü ile kopmaz. Onun din ve Tanrı anlayışında, güzeli ve sevgiyi yorumlamasında, toplumsal yergilerinde, değişik ölçülerde, kişisel yaratma ile gelenek yan yana görülür.

Öteki Alevî aşıklar gibi, Ali İzzet de, Tanrının birliğine inanır, Peygambere saygılıdır; bunları şiirinde açıkça anlatmaktan çekinmez. Şiirlerinden biri Peygamberi öğmeye ayrılmıştır. "Sensin bu âlemde imân Muhammed" diye gelişen bu şiir, Alevî olmayan âşıkların Peygamber sevgisinden farklı değildir. Ama, onun asıl sevgisi Ali'ye, Ali'nin çocuklarına, İmamlara, Alevî ve Bektaşî ulularına adanmıştır. Ama, bunlar da, onun şiirinde çok büyük bir yer tutmaz. Ali İzzet 1940'lardan başlayarak, gide gide, tarikat görüşlerinden uzaklaşmış, laik bir din anlayışına yönelmiştir. Onun Tanrı Anlayışında "vahdet-i vücut" inanışından açık çizgiler görünür :

Cihan Allah olmuş Allah da âlem
İnsan-ı kâmilde Hak mihman olur.

Her nereye baksam seni görüyom
Sen'arıyom seni senden soruyom.

Allah benim Allah sensin
Kur'an'da Rabbül âleminsin

Hem kâfirsin hem münkirsin
Külli şeyde canda da var.

Ama, bu görüş onda tam bir sistem olarak belirmez. Böyle şiirlerinde Ali İzzet, sadece kendisine Alevî şiir geleneğinin aktardığı bilgileri, gene aynı gelenekten gelen kalıplar içinde yeniden söyler. Bu anlayışın dışına çıktığı, Tanrı'yı evrenle özleştirmeden de, Onun birliğini açıkça belirttiği şiirleri vardır Ali İzzet'in :

Hâşa senin birliğinde gözüm yok
Dünya senin ahret senin hal senin

Gafur ismin varikene ya Huda
Kim var kime gidem senden dah'öte

Çık mülkümden dersen Ali İzzet'e
Yalvarırım günah benim kul senin.

Tanrı'yı ister dünyadan ayrı, ister dünyanın içinde erimiş olarak görsün, böyle şiirler Ali İzzet'te çok değildir. Onun dine ve Tanrı'ya ayrılan şiirlerinin büyük çoğunluğu, dine de, Tanrı'ya da değişik bir açıdan yaklaşır. Buna, eskiden beri kullanılan adlarla, "Batınî" yahut "Tasavvufî" diyebiliriz. Ama, bu sözcükler, bugünün genç kuşaklarına fazla bir şey söylemiyecektir; onlara insanla ve toplumla ilgisiz soyut kavramlar gibi, gelecektir. Halbuki, bizim geçmişimizde "batınîlik" hem insan gerçeğine, hem toplumun koşullarına bağlı olarak ortaya çıkan ve gelişen bir inanış sistemidir. Bugünün sosyal ve politik dilini kullanırsak,

"Batınîliğe" dinin ve Tanrı'nın "hakça ve halkça" yorumu diyebiliriz. Böyle bir ad takma iki nedenle yanlış olmayacaktır: İlkin, Anadolu dervişlerinin dilinde ve telinde "batınî" inançlar büyük ölçüde, halk arasında yayılmış; halkın istekleri ile bağdaştırılmıştır. Kısacası halklaştırılmıştır. Sonra da "Batınîlik'teki Hak anlayışı, 1960 sonrasının Alevî âşıklarınca, bir hak anlayışı olarak yorumlanmış, böylece, Hak'la insan hakları özleştirilmiştir. Gök yüzündeki Hak'kın, yeryüzündeki haklar arasına indirilmesi, bugünün insan hakları için savaşımını düne bağlamak bakımından pek dikkate değer bir yorum.

Tanrı'yı hakça ve halkça yorumlama, müslüman mistiğinde başlamış ve Anadolu'ya gelmeden önce, İran ve Arap kültüründe gelişmiştir. Müslüman mistikleri, insan eylemlerini iyiler ve kötüler diye ayırıp, Tanrı'yı da bunlara kolcu yapmak gibi bir anlayıştan uzaklaşmışlardır. Onlar Tanrı'yı en iyinin, en güzelin, en hakçanın bir bileşimi olarak görmüşler, Tanrıya ulaşmak için caminin, kilisenin ve havranın gereğine inanmışlardır. İnsanı güzele, iyiye ve doğruya çağıran bir esriklik, bir sevgi, Tanrı'yı bulmak için onlara yetecektir. Çünkü, Tanrı göklerde değil, her dinden, her renkten, her inanıştan insanın yüreğindedir. Bunun için müslüman mistisizmi dinlerin ve tarikatların üzerine çıkan bir evrenselliğe ulaşabilmiştir; Abu Sait ibn Abü-l Hayr diyorki :

> Güneşin altındaki bütün camiler yıkılana kadar
> bizim kutsal görevimiz tamam olmayacaktır;
>
> İmanla küfr de, aynı sayılana kadar gerçek müslüman
> ortaya çıkmayacaktır.

İbn al-Arabi aynı düşünceyi şöyle açıklıyor :

> Her kalıba girer benim yüreğim;
> Ceylanlara çayır çimen,
> Manastır keşişlere,

Haça tapanlara putlar evi,
Hacılara Kâbe;
Kur'an'dır Müslümanlara
Tevrat Musa'ya inananlara.
Aşk dinidir benim dinim.

Tanrı'nın ve dinin böyle yorumlanması Anadolu halk edebiyatında, bizim şu "Deli Dervişlerin" dilinde ve telinde hayata ve sosyal çevreye daha sıkı bağlanmıştır. O Dervişler ve babalar ki, hiç bir zaman halktan kopmamışlar, toprak-tan ellerini eteklerini çekmemişlerdir. Kimi Bizans'la döğüşe döğüşe kendilerine ve arkadaşlarına yurt kurmuş, toprak açmış, kimi orman söküp bağ bahçe yetiştirmiş, kimi yıkık çiftlikleri şenlendirip bostan yapmış, kavun karpuz üret-miştir. Bunların kimi de gül dikip çiçek yetiştirmiş; adları da bu yüzden, Çiçek Baba, Gül Dede olmuştur. Toplumdan ve doğadan kopmamış olmak Yunus Emre'ye aşağıdaki şiirleri söyletebilmiştir :

Oruç namaz gusul hac hicabdur âşıklara
Âşık bundan münezzeh hasıl heves içinde.

Çok cehdedip istedim yeri göğü aradım
Hiç makamda bulmadım buldum insan içinde.

Din ü millet sorar ise âşıklara din ne hacet
Âşık kişi hayran olur, hayran bilmez din diyanet.

Yunus'la bizim toprağımıza sağlamca oturan, bu din ve Tanrı anlayışı, Türk edebiyatının başka dallarında da kar-şımıza çıkar. Dede Korkut'ta Deli Dumrul'un dilinden ben-zeri bir yorum işitiriz. Azrail Deli Dumrul'un gözüne gö-rünür; onu atından yıkar, göğsüne çıkar oturur ve canını alacağını, Tanrı'nın emrinin böyle olduğunu söyler. Deli Dumrul "Pes can alıp can veren Tanrı mıdır? Eğer öyle ise, sen arada ne iş görürsün, sen aradan çekil, ben Tanrı ile haberleşeyim" der ve Tanrı'ya obalarının Aksakallarına

seslenir gibi seslenir; Tanrı da bu Türkmen delisine, kendi çocuğunu azarlayan bir baba gibi, "Bire deli kavat" diye karşılık verir. Kaygusuz Abdal, Alevî-Bektaşî şiir geleneğinin temelini atan bu esrik derviş, Tanrı'ya "Kaldır perdeyi aradan, gezelim bilece Tanrı" diye seslenir. Bu halkça yorum, Sünni Türkmen obalarına kadar girer. Karac'oğlan, Tanrı'yı "güzel Allah" diye insan nitelikleri içinde görür. Aynı anlayış bugün de Bektaşî hikâyelerinde ve Nasreddin Hoca hikâyelerinin bir bölüğünde yaşamaktadır.

Günümüzün halk şiirinde dinin ve Tanrı'nın böyle halkça yorumlanmasını Ali İzzet sürdürüyor. Üstelik, bunu çağımızın gerçekleri ile yoğurmayı da beceriyor Ali İzzet. Onun, Tanrı'nın birliğine inanması, sofuların Tanrı anlayışını kınamasına, karalamasına; sofuların yorumlarına yergiler yağdırmasına engel olmuyor :

Kulun ne suçu var emreden sensin
Her işi yap deyip seyreden sensin
Yine bu şerleri hayreden sensin
Bu ağu ne bu zehir ne bu bal ne.

Harun Karun ettin kimini Tanrı
Kimini aç susuz koydun ahiri
Ben cömerdim deyi öğünme bari
Al' İzzet kuluna böyle bakınca.

Allah seni şekv'edeyim Tanrı'ya
Halkettiğin kullarını unuttun
Aklın kesmiyordu da beslemeye
Bu kadar insanı niçin yarattın.

Gizli sırrı ayıpları görürsün
Mekânın yok imiş nerde dursun
Gönlün olduğuna bol bol verirsin
Bir cömert ganisin gönlün olunca

Öz adını Allah kodu
Çağırın duyanım dedi
Yasak etti oruç yedi
Hâşa günah onda da var.

Cahilden korkarım Allah'tan korkmam.

Ali İzzet, yalnızca sofu Tanrı anlayışına çatmakla kalmaz, oklarını cennet, cehennem, melek, şeytan, din diyanet gibi, öteki tabulara da yöneltir. Dini ve Tanrı'yı dar bir yorum içine sokanların kim olduğunu da açıklar :

Hoca efendi bizi korkutup durma
Ahiret ejderha marhane midir (*yılanlar evi*)
Nâr-ı cehennemi bana gösterme
Kim görmüş kim yanmış narhane midir (*ateş evi*)

Katran kazanlarım kaynıyor dersin
Sırat u mizanda kimi tartarsın
Her adama kırk tane kız verirsin
Yoksa cennet' âlâ ker.... midir.*

Bir dudağı gökte birisi yerde
Doğru söyle zebanilerin nerde
Azap sorgu sual yok mudur burda
Mahkeme ceza evi dershane midir.

Dünya cehennemi vardır yalan yok
Öteki dünyaya bir gidip gelen yok.

Tanrı insan yüreğine korku salan bir güç olmaktan çıkarılınca, Ali İzzet, bu Tanrı ile daha sıcak, daha dostça ilişkiler kuruyor. Bacımgil, ebemgil der gibi Tanrı'ya "Allahgil" diyor. Bizim âşık edebiyatımızda görmediğimiz bir sözcük bu :

* Anlaşılır bir nedenle "Bugünkü Anadolu Halk Şairi Ali İzzet" adlı kitapta bu dize "Acaba orası yârhane midir" diye yazılmış. (S. 10).

Allah gilin adresesi
Sende de var bende de var.

Hakteâlâ bir dedik iman eyledik
Allahgilden emir ferman olmadan.

Sonra da Tanrı'yı evine konuk ediyor :

Allah'ı da davet ettik getirdik
Kendi hanemize mihmanlar gibi.

Mekke'ye tekkeye ne hacet kaldı
Kâbe bize geldi mihmanlar gibi.

Bizim halk edebiyatımızda, dinin ve Tanrı'nın böylece yerilmesi ile, toplum düzeninin yerilmesi birbirine bağlı olarak gelişiyor. Öyle anlaşılıyor ki, Tanrı, dünyayı idare etmekten çıkarılınca, insan yasalarının ve düzenin eksiklikleri, çarpıklıkları daha iyi görünüyor. Üstelik de Tanrı, bir yücelikler, ve doğruluklar sembolü olarak görülünce, yalnızca toplumsal yergiye yolu açmakla kalmıyor, yergiyi ve taşlamayı besliyor, destekliyor. Öteki Alevî aşıklarında olduğu gibi, Ali İzzet'de de bu nedenle toplumsal yergi daha kolay ortaya çıkıyor.

Ali İzzet'in şiirinin önemli nakışlarından biri olan yergi, onda kişisel nedenlerle başlıyor. İlkin üstüne suç atan Dede'leri taşlıyor Ali İzzet, sonra kendisini yargılayan mahkemeye ve savcılara dönüyor :

Yetmiş iki millettir bunlar
Kenef gibi kokar illettir bunlar
Hakkı inkâr eder lânettir bunlar
Firavun'a benzer kıllı Dede'ler.

Bir hakim senden davacı olursa
Hiç o mahkemede adalet m'olur
Müddey'umum (*savcı*) şahitliğe gelirse
Haktan gayri bize imdat mı olur.

Arkan kalen iltimasın var ise
Hâmin, hakim beyi bilir tanırsa
Hasmın iki kâzip (*yalancı*) şahit bulursa
Asla o davada beraat m'olur.

Sorulmaz oldu fukaranın ahvali
Kurtarır beladan zengini malı
Hakim bey yutarsa beş batman balı
Haklı davan haksız olur ketm olur

Bu yergi kişisel nedenlerle de başlasa, halk şiiri geleneğinde, rüşvet alan kadılara, aman vermez tahsildarlara çevrilen yergi ile birleşir, kolayca yaygınlaşır ve başkalarının duygularını da yansıtmaya başlar. Onun için bunlarda kişiselle toplumsalı ayırmak kolay değildir. Bu şiirlerin niçin yazıldığını bilmesek, onları kolayca toplumsal kümelemeye katabiliriz.

Ali İzzet'in gerçek toplum yergisine geçmesi, 1940 yıllarının savaş sıkıntıları içinde olur. İlkin, 1942 kıtlığına Ali İzzet bir destan yazar :

Ak bez bulamadık şal palaz giydik
Kefensiz çok ölü mezara koyduk
Un bulgur yok mısır kulağı yedik
Çoluk çocuk sabi sıbyan aç kaldı.

Bunu 1943 te yazılan Şahna destanı izler. Bu destanda Ali İzzet, vergi toplayıcıların yeyiciliklerini, haksızlıklarını acımasız yerer. Destanın sonunda da, özeleştirinin güzel bir örneğini görürüz. Ali İzzet, güler yüzle kendi aldığı rüşvetten söz eder; Gemerek'in Safözü köyünde Şahnalık yaparken, bir ağaç bardak rüşvet almış, onu da düşürüp kırmıştır :

Okuyup yazma bilmeyen hep memur oldu
Ne yapalım iş ta baştan bozuldu
Al'İzzet ürüşvet bir bardak aldı
İçmedim suyunu ben güle güle.

1944 yılından sonra, belli sınırlar içinde de olsa, eleştiri hakkının güvencelere bağlanması, yeni kurulan partilerin yergiyi ve taşlamayı dinleyen ve destekleyen yuvalar haline gelmesi, âşıklarımızın hepsinde toplumsal yergiye doğru bir açılma yaratır. Ali İzzet de bunların dışında kalmaz. Şiirlerindeki toplumsal eleştiri yoğunlaşır ve politik konular da onlar arasında yer almaya başlar. Düzenin usta bir eleştirisi olan, tanınmış destanını, Ali İzzet, 1948 yılında yazar. Bu şiirde Deliktaş'lı Ruhsati'nin etkisi açıktır, ama orada çağın gerçeklerinden gelen yeni nakışlar da belirir :

Sudan ucuz bizden fakir hızan yok
Gömlek yok kefen yok mezar kazan yok
Hortladı istibdad tat yok düzen yok
Şeker belli değil tuz belli değil.

Yine eski şamar yine eski el
Eksik değil yüzümüzden çal ha çal
Kıyamet mi koptu ya Rab bu ne hal
Afat belli değil yaz belli değil.

Demokrat Parti'nin iş başına gelmesi, 1950 seçimlerinin Halk Partisini devlet idaresinden uzaklaştırması, Ali İzzet'e umutlar içinde bir dönüş yaptırır. Desteğini gördüğü, büyüklerini alkışladığı "eski devre" taşlamalarla dolu bir şiir yazar, yeni idareye "Mehdi Demokrasi" diyecek kadar ileri gider :

Kıral öldü put kırıldı
Halas olduk cehaletten
Zulmun sarayı yıkıldı
Kurtulduk biz esaretten.

Karanlık yere gün doğdu
Hürriyet yağmuru yağdı
Halkın ahı göğe ağdı
Sefaletten zulumattan.

Çıktı Mehdi Demokrasi
Zalimin kesildi sesi.

Bu umut, çok geçmeden bir hayal kırıklığına dönmüş olmalı ki, Ali İzzet politik partilere yazılan yergilerin, en ağırını Demokrat Parti'ye yazar :

Demokrat Parti'yi taze kız sandık
Çirkin çıktı kahpe çıktı dul çıktı.
Alnım açık yüzüm ağ dedi kandık
Yüzü kara çıktı başı kel çıktı.

1952 yılından sonra Ali İzzet'in yergi şiirlerinde bir durak-lama görülür. Demokrat Parti idaresinin sanata ve sosyal eleştiriye karşı takındığı hoşgörmez tutum, Ali İzzet'i de öteki âşıklar gibi korkutmuş olmalı. Bu yılları o, daha çok köy gezileri ile geçirir. Ama, 1960, devrimine varan bunaltılı günler başlayınca, Ali İzzet sessizliğini bozar, "Atatürk'e Sesleniş" şiirini yazar. Bu şiir yalnız geriliği, politik gergin-liği ve çatışmayı değil, sosyal düzeni de karalayan, taşlayan bir şiirdir. İşin dikkate değer yanı şu ki, Mehdi demokrasi diye alkışladığı idareyi yıkması için, şimdi Ali İzzet, Meh-dî'nin gelmesini beklemektedir :

Ahir zaman kahramanı Atatürk
Türkiye'nin hali yaman oldu gel
Fitne fesat ellerinde kaldı mülk
Kardaşlar kardaşa düşman oldu gel.

Asil Türk evladı ceza görüyor
Hainin hırsızın işi yürüyor
Kıtlık geldi açlık hüküm sürüyor.
Acı soğan derde derman oldu gel.

Söyle yüce Tanrı Mehdî'yi salsın
Ali Battal Gazi beraber gelsin
Sana taş atanın eli kırılsın
Gafiller cahiller pişman oldu gel.

Ali izzet'in yergi şiirlerinde 1960 devriminden sonra, ılımlı bir sola açılış görülür. Bu yıllarda Ali İzzet Türkiye

İşçi partisi ile ilişkiler kurar; bu partinin öncülüğü ile kurulan Âşıklar Derneğine katılır. Başka âşıklarla birlikte İşçi Partisinin gezilerine katılır, düzenlediği toplantılarda çalar çağırır. Ona, sol yayınlardan bir bölüğünün, bu arada, Nazım Hikmet'in şiirlerinin okunması bu yıllarda olmuştur. Bu değişmenin ve sola açılmanın Ali İzzet'de daha köklü olduğunu gösteren belirtiler var. Söz gelimi, kırk yıldan fazladır kullandığı Ali İzzet kalem-adını bırakır, yerine NEFRETÎ'yi seçer. Birkaç şiirinde bu yeni adı kullanmıştır. Ben, bu yeni kişilik içinde onun daha çok ve daha sert sosyal yergiler yazmış olacağını düşünmüştüm; yazmadığını söylüyor. Eldeki şiirlerine bakarsak, sol onda sosyalist bir ideoloji haline gelmiyor. Daha eski yergilerinde bulunmayan yeni nakışlar, bu şiirlerinde yok değil, ama bunlar hem az, hem ılımlı. Ali İzzet, daha evvel yargıç önüne çıkarılmaların etkisi ile el yordamı ile, çevresini iyice yoklayarak yazıyor bu şiirleri. Bunlardan birinde açık açık ne sağda ne solda olduğunu söylüyor :

Yunus Emre beğenmedi cenneti
Namık Kemal hiçe saydı devleti
Ben severim yetmiş iki milleti
Ne sağdayım ne soldayım efendim.

Şeyh Bedrettin eşit olsun hak dedi
Yardan başkaları hep ortak dedi
Asıldı Pir Sultan suçu hak dedi
Âşık ölmez düşkün benim efendim

Kimi Al'İzzet'e sosyalist diyor
Kimi Al'İzzet'e bir deyiş diyor
Kimi Ali İzzet'e komunist diyor
Ne derlerse o yoldayım efendim.

Başka bir şiirinde, ortanın solu programına bağlılığını açıkça belirtiyor ve ekonomik eşitlik istediğini açıklıyor :

İnsanlık ortanın solunu tutar
Bozguncular hürriyete taş atar
Yabancılar güzel güzel mal satar
Türk'ün pazarında vatan bizimdir.

Dostum bir terazi kur da pay eyle
Yık şu çiftlikleri yık da köy eyle.
.....

Al'İzzet sen atlı ben yayan olmaz
Günahtır sen yağlı ben yavan olmaz
Bizi ağadan başka bir soyan olmaz
Bu kirli yollarda kervan efendim.

Bu yılların ürünü olduğunu sandığımız başka bir şiirinde, (Nefretî adı ile) sağ'dan umut kestiğini, umudunun sol'da olduğunu belirtiyor.

Sağımdaki güzelleri
Kız sanırdım dul göründü
Geldi kurtuluş günleri
Umudumuz sol göründü.

Birisi var iman satar
Birisi canavar yırtar
Dördü birbirinden beter
O namus size el göründü. *

Ali İzzet, son yergi şiirlerinden birini 12 Mart olayına ve ordunun yeniden politik, hayata karışmasına ayırmış. İlk bakışta şiirin niçin yazıldığı kavranamıyor. Ama, Ali İzzet bu şiirde "idam oldu yiğidimiz merdimiz" derken, açıkça asılan gençleri kastediyor ve onları benimsiyor; "Yaman oldu hallarımız partimiz" derken, her halde İşçi Partisi'nin 12 Mart olayından sonra kapatılmasına değiniyor; hele "Kör şeytana uydu yiğit ordumuz" derken, şeksiz

* Ali İzzet burada dört siyasi partiyi kastediyor.

şüphesiz, bu yıllarda orduya maledilen dayak ve işkence olaylarını, ve insan haklarına karşı girişilen eylemleri kastediyor :

Bozuldu âlemin düzeni tadı
Şahanın payını kargalar yedi
Zulumun adını hürriyet kodu
İdam oldu yiğidimiz merdimiz.

Ölenler kurtuldu eyvah sağlara
Şer yağmuru yağdı buyıl dağlara
Hırsızları bekçi ettik bağlara
Yaman oldu hallarımız partimiz.

Köylü can veriyor şehirli hasta
Her evde bir ölü var gibi yasta
Türkler müslümanlar demir kafeste
Kör şeytana uydu yiğit ordumuz.

Ali İzzet'in şiirinde yerginin belirmesi ve kişiselden, toplumsala ve politiğe doğru gelişmesi, Türkiye'nin 1940 lardan bu yana geçirdiği toplumsal gelişme ile, söz ve yazı özgürlüğüne tanınan haklarla at başı beraber yürüyor.

Ali İzzet din ve Tanrı ile ilgili şiirlerinde de, yergilerinde de büyük bir söz ustası olarak görülmez. Bunlarda, gerçi yer yer, çevresinin Alevî âşıklarında sık görülen bir rahat söyleme ve duru anlatım tutturmaz değil. Ama, onun asıl ustalığı aşk konusunu işleyen şiirlerinde ortaya çıkar.

Ali İzzet'in güzel anlayışı, esas bakımından, öteki âşıklarınkine benzer. Onun güzeli adı sanı belli, kanlı canlı, kendine özgü huyu husu olan bir dişi değildir. Bir yanı divan şiirimizden, bir yanı derviş edebiyatımızdan gelen bir soyutlamadır onun şiirinde güzel. Toplum çevresinden de, doğa çevresinden de çıkarılmış sonsuz bir ayrılıktır onun güzeli de. Sevgililerin kavuştukları, dil dile dudak dudağa murat alıp murat verdikleri görülmez. Seven, sevgilisi uğruna ölmeye, kendini ateşe atmaya, kapısında azap durmaya

köle olup satılmaya hazırdır; ama, sevgili dönüp bakmaz bile. Taş yüreklidir, işi gücü düzendir, hiledir, sevene işkence etmektir. Halk şiirimizin sevgiliyi böyle anlaması, halkın hayatındaki sevgi anlayışı ile taban tabana zıddır. Halk hikâyelerimizde, fıkralarda, mânilerde anlatılan ve sevgiliyi, sevişmekten ayrı düşünemeyen yorum da, aşk şiirimizin sevgili anlayışından uzaktır. Şiirde sevgili, âşıkın acılarını, sıkıntılarını, ayrılıklarını, hayatta çektiklerini tümü ile anlatmak için bir soyut anlatım haline gelmektedir.

Sevgili anlayışının temelinde, böylece gelenekten ayrılmayan Ali İzzet, bize sevgilisinin niteliklerini anlatırken, onun görünüşünü çizerken yer yer gelenekten kopar. Bu yeniliğin derecesini anlamak için, onun sevgiliye verdiği nitelikleri bir bir kümelemekte fayda görüyoruz :

Bu sevgili :

a) Atatürk bakışlıdır, kaşları milletvekillerine ve Millet Meclisine hükmeder; cennetlerin, hurilerin valisidir; Avrupa bu güzele kıymet koyamaz.

b) Kılıç kaşlıdır; atom, mermi, ya da silah gözlüdür; kirpikleri süngüdür, elleri seferberliktir.

c) Tanrıdır; Allah yüzlüdür, Peygamber bakışlıdır, Meryem anadır, ilahtır; yüzünü gören miraç etmiş, elini öpen oruç tutmuş olur; sözleri âyettir, hadistir, Kur'an'dır; kıble'dir, melektir, huridir; beş vakit namazdır, cennetler gelinidir, gözleri kevser pınarıdır.

d) Dağ kekliğidir, dağ ceylanıdır; dili bal gibidir, dudaklarından muz akar, karanlık gecede ay ışığıdır; yere dökülmüş yıldız gibidir; güneştir, aydır; harman yanaklıdır, harman döşlüdür; dili şekerdir, dudağı baldır; sözleri yer yüzüne inen rahmettir.

e) Milletin aynasıdır; adaletli merhametli sözleri seçim gibidir, parti gibidir, oy gibidir; şeker fabrikasıdır, ballar kaşığıdır.

Bu niteliklerden (a) kümesine girenler sevgiliye toplumun en yukarısında oturan güçlülerin niteliklerini vermektedir.

Bunlar Ali İzzet'de yeni isimlerdir : Atatürk gibi, vali ve milletvekili gibi. Ancak, sevgiliyi padişah olarak, sultan ve han olarak görmek, ona bu güçlülerin niteliğini vermek, hem divan şiirimizde, hem halk şiirimizde görülür. Sultan'ın divanında oturup, ona şiirler yazan şairlerimiz, İmparatorluğun bu en kuvvetli insanının, bir işaretle yıkıp harap eden, bir sözle yapıp bay eden kudretini sevgililerine nitelik olarak seçmişlerdir. Halk şiirimiz bu yolda, divan şiirinin ardından yürümeye başlar. Ali İzzet, Osmanlı İmparatorluğunun yerine Türkiye Cumhuriyetini geçiriyor ve sevgilisini yeni toplumdaki güçlülerin nitelikleri ile donatıyor.

Âşık Emrah, bir şiirinde "güzel sevmek bir sarp kale, ya alınır ya alınmaz" diyerek, sevgi anlayışının içine, bir savaş nakışı sokar. Erkekle dişi arasında sevmenin ve sevişmenin yanında, yaman bir çatışmanın da varlığını belirten bu nakış, epik edebiyatımızda da, halk hikâyelerimizde de görülür. Dede Korkut'ta, Oğuz Beylerinden ikisi, Kan Turalı ile Bamsı Beyrek, sevgililerini savaşıp alt ederek, evlenirler. Halk hikâyelerimizde, kadınla erkek, gerdek gecesinde birleşmeden evvel koç gibi vuruşur, pehlivan gibi güreşirler. Bu yalancı savaş, epik şiirdeki gerçek savaşın kalıntısıdır. Âşık Şiirimizde "Güzelin gamzesi öldürmeye yay tutar, kirpikleri ok atar, sevgiliyi en onulmaz yerinden yaralar, esir alır öldürür, tutsak eder, kemiklerini ezer". Bu çekişme âşık şiirimize ordu geleneğinden sözcükler aktarılmasına, savaş deyimlerinin bu şiire girmesine yol açmıştır. Sevgili bu yüzden bir sürü silahla donatılır. Ali İzzet çağımızın yeniliklerini benimseyerek bu savaşı sürdürüyor. Geleneğin oku, yayı, hançeri yerine Ali İzzet sevgilisinin eline silah veriyor, mermi veriyor, süngü veriyor; sevgilinin saçları seveni bombardıman ediyor. Ne zaman kullanacağını söylemese de, Ali İzzet, çağımızı izlemekten ve sevgiliyi atomla donatmaktan çekinmiyor. Sevgili ordusunu çekip ihtilal çıkaran bir komutan olarak bile görülüyor.

c. Kümesindeki nitelikler, âşık şiirimize derviş edebiyatından girmiştir. Sevgiliyi, Tanrı'nın nitelikleri içinde

gören bu geleneğin temelinde, müslüman mistisizmi vardır. Evrenin her yanında Tanrı nurunun balkıdığını* gören mistik inanış, bu nuru sevgilisinin yüzünde de görür; onun için sevgiliyi Tanrıya benzetmekten çekinmez. Temelde böyle bir inanış var olduğu için sevgilinin Tanrılaştırılması, müslüman mistiklerinde yadırganmamıştır. Ama, nitelikleri ne olursa olsun Ali İzzet'in sevgilisi bir insandır, bir tanrı değildir; bunu şiirleri belli eder;

Açıp ağ göğsünü görmeli gelin
Şeker dillerini sormalı gelin.

Bilsem gideceğin yolu yaparım
İncitmesin seni yollar sevdiğim.

Aç göğsünü sarışalım
Kollar da muradını alsın.

Sevgili böyle bir insan olarak anlatılınca, ona abartılmış Tanrı nitelikleri vermek, onu dinin kutsal saydığı özellikler içinde görmek, yadırganıyor. Bu tanrısal güzel, artık başka bir görev yüklenerek beliriyor. Güzeli göksel ve dinsel niteliklerle donatmaktan, onu böylece yüceltmekten çok, belli bir tanrı ve din anlayışının kötülenmesi, taşlanması oluyor artık bu güzel. Şu dizelere bakalım :

Yüz süren hacı olur nur ayağına
Kur'an'ı yazmışlar zülfün bağına.

Peygamber bakışlı Allah yüzlü yar.

Güzelin sözleri beş vakit namaz
Güzeller kıbledir güzeller Hicaz.

Allah bile güzellere âşıktır
İnanmazsan Kur'an'a bak azizim.

Kulluğundan başka devlet istemez
Allah mısın insan mısın ya nesin.

* Balkıdığını gören: (Balkımak: Ay, güneş, yıldız gibi Tanrı gücüyle ışık vermek) Balkıdığını gören: Tanrı gücüyle ışık verdiğini görmek.

Bu niteliklerle bezenen güzel anlatışı, artık tam bir yergidir. Dinin ve Tanrı'nın softa yorumlarına çevrilmiş bir yergi. Yukardaki dizeleri okuyup ta Ali İzzet'e "Seni zındık, seni dinsiz imansız, bak Allah'ı kime benzetiyor" demiyecek softa her halde az bulunacaktır. Ali İzzet'in güzeline yaptırmak istediği şey de bu protestodur.

d Kümesindeki nitelemeler, halk şiiri geleneğini sürdürmektedir. Bu şiir sevgiliye doğadan, iş hayatından, hayvanlardan ve sevilen, güzel kuşlardan alınan nakışları vurmuştur. Ali İzzet bunları kullanırken yeni değildir; onu ancak kullanışındaki ustalığa bakarak değerlendirmek gerekir.

Sonuncu kümedeki sevgili nitelikleri, okuyucuyu çarpacak kadar yenidir. Onları okur okumaz, "bunlar da şiire, hele halk şiirine girer mi?" diye düşünmekten kendimizi alamayız. Ali İzzet bunları, kırk yıllık sosyal gelişmemizden, kendisi dikkatle seçmiş, şiirinde kullanmaktan çekinmemiştir. Hele sevgilinin sözlerinin "seçim gibi, parti gibi, oy gibi" saygın bulunması, yahut, daha doğru bir deyişle, seçimin, partinin, oyun, sevgilinin sözleri gibi kutsal sayılması, demokrasi ilkelerine bağlılıkta nerelere kadar geldiğimizi gösteren çok dikkate değer bir nitelemedir.

Böyle yeniliklere Ali İzzet, güzel yorumunun dışında da, şiirinin kapılarını açmıştır. Azrail, ölüm memuru olmuştur onun şiirinde; âşıkına kızan sevgili ona polisler gibi ceza yazar; Ehl-i Beyt bir siyasi parti olarak anılır; akıl mareşal olur, fikir general, sevda da başvekil. Ali İzzet "Aya ayak bastı dünya kartalı" derken, çağdaş gelişmeyi adım adım izlediğini, ondan ustalıkla şiirler süzdüğünü gösterir.

Ali İzzet'in elimizde 500'ü aşkın şiiri var. İlk şiirleri 1931 tarihini taşıyor. Şiir yazmaya adanmış elli yıllık bir ömrün yaratmaları bunlar. Bu şiirlerden çoğu yerel olaylara ve kişilere bağlı. Bunlar uğradığı köyleri öğen, konuk olduğu ev sahiplerini ululayan, tanıştığı seviştiği insanlara alkış tutan şiirler. Bunlarda bir sanat değeri görülmüyor, sıradan

şiirler bunlar. Kolayca başka kişilere, başka köylere bağlanarak söylenebilir. Onun Kıbrıs için, Türk bayrağı için yazdığı şiirler de usta bir anlatıma ulaşmıyor. Defter sayfalarında kalmış bunlar, Ali İzzet bir daha dokunmamış, üzerlerinde uğraşmamış. Ama, onun başka şiirlerinden bir bölüğü var ki, üzerlerinde süreli çalışılmış. Ali İzzet her deftere yazışta, yahut elden geçirişte, bunlar üzerinde durmuş, beğenmediği yerleri değiştirmiş. Yeni dizeler, yeni sözcükler ekleyerek onları daha güzel yapmaya çalışmış. Kimi zaman bir dörtlüğün üzerini beyaz kağıtla kapatmış, üstüne yeni bir dörtlük yazmış, kimi zaman bütün bir şiiri çarpı işareti ile çizmiş, altına "battaldır" yazmış. Başka bir sayfada o şiirin yenisini daha güzelini, değişik bir çeşitlemesini vermiş. Bu süreli uğraşmayı onun defterlerinde sık sık görüyoruz. Demek oluyor ki, âşık, şiirini yazsa da, bu şiirin değişir olma niteliği ortadan kalkmıyor. Yaratıcısının öz elleri ile yazıldığı halde âşık şiiri, belli ölçüler içinde, değişmeyi sürdürüyor. Bu değişmeleri tek tek incelemek, hem söz ustalığında, hem inançlar alanında, hem de politik görüşlerde, Ali İzzet'in nereden başlayıp nerelere geldiğini göstermek bakımından, pek faydalı bir çalışma olurdu. Hele el yazması defterlerden kitaba geçerken yapılan değişmeler, ve bunlara kimlerin karar verdiği, bize, basının ve kitabın şiire soktuğu yenilikler konusunda ilginç ip uçları verebilirdi. Biz böyle bir çalışma yapamadık. Ama şu kadarını söyleyebiliriz ki, basılma, Ali İzzet'in şiirinde, açık seçik anlatımı yumuşatmaya, din ve Tanrı yergilerini kısmaya, hafifleştirmeye neden olmuş. Onun yerselden kurtulup ulusala açılmasında, kitaplarının basılması, sesinin radyoda ve televizyonda duyulması etkili oluyor. Kitap olarak basılma derken, önemli bir etkeni göz önünden uzak tutmamak gerekiyor. Bu, kitabı bastıran kişinin, kurumun eğilimi, etkisidir. Ali İzzet'in kitaba alınan şiirlerinin seçilmesine bakarak, seçenin veya bastıranın politik eğilimlerini anlamak zor olmuyor. Sağcılar, Onun yergilerine pek yer vermiyor; Türk Bayrağı gibi, Kıbrıs şiirleri gibi ulusala ayrılmış olanlarını seçiyorlar. Sol eğilimliler ise,

Ali İzzet'in, daha çok toplumsal ve politik yergilerine ağırlık veriyorlar. Ama, bu, Ali İzzet'in kendi inanışları içinde bir evrim geçirdiğini elbet saklamıyor. Özellikle din alanında Ali İzzet önemli bir gelişme izliyor. Alevîliğin dar mezhep kalıplarından kurtuluyor, onun, kimi çevrelere karşı duyduğu kinden ve düşmanlıktan da kendini sıyırıyor, "lâik" bir anlayışa varıyor. Ali İzzet bu noktaya daha 1940'larda yazdığı şiirlerde bile gelmiş. Şiiri daha o vakitler, insanlar arasında dostluk, kardeşlik ve barış isteyen bir ses halini almış :

Hırsı kini bir yana at
Gönülden gönüle yap bir sırat
Bizi kardeş gibi yaşat
Yer üstünde bir devlette.

Celaline etme yemin
Sönsün artık cehennemin
Kucaklaşsın gökle zemin
Yere insin o cennet de.

Sen kendine rehber ol da
Nifak bitsin sağda solda
Birleşsinler ayni yolda
İsa Musa Muhammet de.

Dinlerin, ulusların ve ırkların üstüne çıkan bu insan sevgisi ve evrensel barış umudu, Ali İzzet'in hem sola açılmasını sağlıyor, hem de solda dar ideolojik yorumlara düşmesini önlüyor. Ali İzzet, bugün kendini ortanın solunda sayıyor ve ulaştığı inanç çizgisini şöyle açıklıyor : "Ben Alevîyim, Alevîlik dediğin nedir? Yetmiş iki millete bir göz ile bakmaktır. Şiire gelince, şiir dediğin, İlhan Bey, döğüştürmeyecek, barıştıracak, karıştırmayacak, düzeltecek."

Ali İzzet Özkan, uzun yıllar, Âşık Veysel Şatıroğlu'nun gölgesinde yaşadı. Veysel, gözlerinin görmezliği, kişiliğinin olgunluğu ile, her gittiği yerde sevgi ve saygı görüyor; bu

sevgi, şiirlerinin değerlendirilmesinde de etkili oluyordu. Ali İzzet, kendisini Veysel'in ardında kalmaktan kurtarmak için çok çaba harcamış, çok sıkıntı çekmiş olmalı. Onun, Veysel'i büyük usta saydığını biliyoruz. Veysel için yazdığı bir şiiri var :

Veysel'im visale ereyim diye
Sen âlimsin ustam irfana geldim
Kevser ırmağını göreyim diye
Bir kuru çeşmeyim ummana geldim.

Bu yüzden Veysel'in hangi şiiri beğenilmiş büyük ilgi görmüşse, Ali İzzet, o şiirin benzerini yazmış : Veysel, "Türküz türkü çağırırız" diye bir şiir yazıyor; Ali İzzet, "Türküz geldik türkü çağırarak" diyen bir şiirle onu izliyor. Veysel, sazına bir şiir yazıyor : Ali İzzet de kendi sazına bir şiir yazarak, onun ardından gidiyor.

Ali İzzet'in şiirlerinin tümünü bir arada gördükten, Veysel'i de zamanının beğenisi dışında, yeniden okuduktan sonra, şimdi anlıyorum ki, Ali İzzet'e haksızlık etmişiz. Ali İzzet, topluma, toplumun sorunlarına, Veysel'den daha açık. Hem toplum düzeninin, hem Tanrı anlayışının yozlaştırılması karşısında Ali İzzet daha korkusuz konuşuyor. Hapse düşmek, yargılanmak pahasına da olsa sesini yükseltiyor. Böyle şiirlerinde, üstelik, zaman zaman usta bir söyleme de tutturuyor. Hele onun güzele yazılan şiirleri, Veysel'in lirizminden hiç de geri kalmıyor. Üstelik, güzel anlayışına yüklettiği yergi ile, Ali İzzet daha renkli, daha dolgun bir şiir veriyor bize. Böyle şiirlerinde Ali İzzet, sık sık, halk türkülerimizde ara sıra yakaladığımız, yalın insan sesini süsleyip püslemeden bize duyurabiliyor. Böylece büyük bir söz ustası olduğunu gösteriyor. O, evini bırakıp giden kırk yıllık karısına seslenirken, sevgilisine kırgınlığını anlatırken, yaşlılığına yakınırken gerçekten büyük bir söz ustasıdır.

Kaçma turnam kaçma avcı değilim
Çöller yakışığı ceranım gitme
Korkma benden can alıcı değilim
Ak odanın süsü meralım gitme

Şu odanın duvarıyla örüldün
Şu evlerin çamuruyla karıldın
Al'İzzetî feleğe mi darıldın
Ayıptır ihtiyar aslanım gitme.

Gül yüzlü sevdiğim bostanım bağım
Bir mektup yazayım ellerinize
Merhamet sahibi azizim ağam
Yüreğin acısın hallarımıza.

Kocadın Al'İzzet kocadın özkan
Saçların ağardı gözler boz duman
Dağdan dağa sıçrar idin bir zaman
Şimdi bir arkı da geçemez oldun.

Bu usta söylemeye Ali İzzet yergi şiirlerinin bir bölüğünde de ulaşır. Bu şiirleri ile Ali İzzet'in, gelecek zamanların deneyinden geçeceğine, yaşayacağına inanıyorum.

Ali İzzet hem eski yazıyı, hem yeni yazıyı biliyor. Ama okul eğitimi görmemiş. Yeni yazısı okunamayacak kadar kötü, eski yazısını sökmek için de insanın kök sökmesi gerekiyor. Böyleyken de, Höyük köyünden Musa Ağanın oğlu, başını ve yüreğini, kişinin ve toplumun çetrefil sorunlarına açık tutuyor. Ömrünü onlar üzerinde düşünmeye, onlardan gelen titreşimleri alıp, "havadan anlayan telsizler gibi" şiire çevirmeye adıyor. Yeni fikirlerin, yeni düşüncelerin, halkımızın gelenekleri ile, bir bileşimini kuruyor. Ali İzzet bunu sağlıklı kuruyor, başarı ile yapıyor bu birleştirmeyi. Saygı duyulacak bir çaba, alkış tutulacak bir uğraşı bu.

Daha önceki yazılarımdan birinde, "âşık şiiri ortadan kalksa da, onun ulusal kültürümüze katkısı köklü olacak ve

sürecektir" diye bir yorumda bulunmuştum. Ali İzzet, bu katkının ulusal kültüre aktarılması için, gereken köprüyü kuruyor. Toplumdaki değişmenin halk şiirine nasıl gireceğini, yeninin, gelenek içinde nasıl anlatılabileceğini bize gösteriyor. Onun şiiri bir yandan âşık şiiri, bir yandan da, aşağıdaki örnekte görüldüğü gibi, artık çağdaş şiir :

Dev adımlı mavi gözlü ejderha
Altın saçlı güneş yüzlü ejderha
Gerçek sözlü barış izli ejderha
Sulh etti yurtları cihan Atatürk.

Şiirlerinin tümü Ali İzzet'in değil mi?

Elimizde Ali İzzet'in 500'ü aşkın şiiri var. Bunların tümü onun kendi el yazısı ile çeşitli defterlere, bir bölüğü de, bir daha bir daha yazılmış. Bunların bir kısmı kitaplarda yayınlanmış. Bu şiirlerin içine başka âşıkların şiirlerinin karışmış olabileceği daha 1952 yılında aklımıza gelmişti. O yıl, sayın Ahmet Adnan Saygun, "Karacaoğlan, Yeni bilgiler, Bir Rivayet" adlı bir kitap yayınladı. Burada Karac'oğlan'ın duyup işitmediğimiz bir hayli şiiri yer alıyordu ve bunlar "Karac'oğlan'ın Erzurum gezisi" adı verilen bir hikâye'nin içine serpiştirilmişti. Hikâyeyi de, şiirleri de derleyip Saygun'a veren Ali İzzet Özkan'dı. O vakit yapılan araştırmalar gösterdi ki, bu kitapta Karac'oğlan'ın olarak verilen şiirlerden ikisi, gene Ali İzzet tarafından, Pir Sultan'ındır diyerek Pertev Nailî Boratav'a verilmiş ve öyle yayınlanmıştı. (Bak. Ilhan Başgöz. Karac'oğlan; Pazarpostası, Sayı, 66, Mayıs, 1952, s. 6). Sonra Karac'oğlan'a mal edilen şiirlerin çoğu, Karac'oğlan'ın değildi. Ali İzzet, onları, başka âşıkların şiirlerinden seçmiş, sadece sonundaki ad yerine Karac'oğlan yazmıştı. Bu olay, Ali İzzet'in şiirlerinden çoğunun da, başka âşıklardan aşırılmış olduğu yolunda, abartılmış ve yanlış görüşlerin ortaya atılmasına neden oldu.

Ali İzzet'in elimizdeki defterleri bu konuda bizi kesin yargılara götürecek bilgileri içine alıyor. Bu defterlere başka âşıklardan alınarak Ali İzzet'e mal edilen şiirler de yazılmış :

I numaralı defterde 174 üncü şiirin son dörtlüğü şöyle :

Hakkı'yım bakın sözüme
Niçin bakmazsın yüzüme
Bari görünme gözüme
Eski derdim açıp durma.

Bu dörtlüğün içindeki Hakkı adını, Ali İzzet kalemle çizmiş, üstüne "İzzetî inan sözüme" yazmış. Ama altından Hakkı adı da okunabiliyor. Bu şiir IA, No. 131'e yeniden yazılmış; burada Hakkı adı kaybolmuş, ama "İzzetî inan sözüme" kalmış. Böylece şiir Ali İzzet'in görünüyor. Bu şiir, ondan sonraki defterlere yazılmamış, kitaplara da alınmamış. Sadece, yayınlanmayan bu defterde kalmış. Bu Hakkı'nın kim olduğunu, defter IB, No. 4'teki şiirin başına konan şu nottan öğreniyoruz :" 2. 2. 1948 de beyler yurdu olan Kozan'a geldim. Ankara'da, şiirleri ile tanıdığım Hakkı efendiyi (Hakkı Dönmez) buldum. Üstadım deyi elini öptüm. "Bu Hakkı'dan derlenen bir şiirde IB, No. 5'te veriliyor.

Ali İzzet'in, Defter IA, No. 8'de :

Ali İzzet kumaştır zenginin donu
Züğürt gömleğine yan da bulamaz

diye biten bir şiiri var. Bu şiirdeki Ali İzzet adı çizilmiş, üstüne Ruhsatî yazılmış; şiirin altına da yeni yazı ile şu not düşülmüş : "Buraya yanlışlıkla yazılmıştır, Ruhsatî'nindir." Şiir gerçekten Ruhsatînindir. (Bak : Eflatun Cem Güney–Çetin Güney; Ruhsatî; İstanbul, Maarif Kt. s. 212.)

Defter I, No. 104'teki, Ali İzzet adı ile biten şiirin altında bir açıklama var. Burada deniliyor ki : "Bu kitabı yazarken hatırımdan çıkmıştı, bu türküyü Ankara Halkevinde söyledim. Delilyas nahiyesinin Bağdiken köyünden Hasan'dan alınmıştır."

Defter I, No. 22'a şiiri şöyle bitiyor :

Ali İzzetî her dedeye kapılmaz
Yalancılar cahil ile görüşmüş.

Bu şiirin altına da Ali İzzet, "dikkat" demiş ve eklemiş : "Yukardaki destan sonradan yazılmıştır, başka bir kimseye aittir."

Ali İzzet Defter I, No. 110 da Âşık Hüseyin Gürsoyla Ankara köylerinde yaptığı bir geziyi anlattıktan sonra diyor ki: "Âşık Hüseyin'den bir mektup geldi. Kızın Akgül hasta imiş, acele gel memlekete gidelim" diyor. Karalı mektubu okudum ağladım, orada şu şiiri söyledim":

Kem haberi geldi edalı yarin
Mektubu açarken el ataşlandı
.....
Ali İzzet'im kul başına vermeye
Gideceğim günler yol ataşlandı.

Şiirin başındaki açıklama, şiirin Âşık Hüseyin'le ilgili olduğunu düşündürmüştü bize. Sonra gördük ki, Defter IA, No. 102 de, şiirin altına şöyle bir not yazılmış : "Bu da yanlış yazılmıştır." Biz şiirin daha tam ve düzgün bir çeşitlemesini Âşık Veysel'den derledik. Veysel, bu şiirin Âşık Hüseyin'in olduğunu söylüyor. Biz de böyle olması gerektiği düşüncesindeyiz. Deftere yanlış yazıldığını işaretlediği halde, Ali İzzet bu şiiri yayınlamış; kitaplarına da kendisinin olarak geçmiş bu şiir. Ali İzzet'in, Defter IA, No. 1'deki şiirinin sondan bir evvelki dörtlüğü şöyle :

Kimi deli dedi kimi budala
Ne çare katlandı gönül bu hale
Tutuban yakamdan verdi tellala
Aldı sattı seyran etti aşk beni.

Bu dörtlükteki "aldı sattı" sözcüklerinin üzerine "Ali İzzet'im" yazılmış, ama ikisi de okunuyor. Sonra şiir şu dörtlükle bitiyor :

Ali'm eder buna can mı dayanır
Bir yarim var Ali'm ona güvenir
Bir saatta türlü renge boyanır
Zelha gibi civan etti aşk beni.

Bu şiir de başka bir Ali'nin olmalı. Köylerinde Ali adlı başka bir aşık olduğunu Ali İzzet kendisi söylüyor. (Bak. Mecnunum Leylam'ı gördüm, Bir kerece baktı geçti diye başlayan şiirin notları). Defter II, No. 1'de yeniden yazılırken bu son dörtlük çıkarılmış, şiir, Ali İzzet'inmiş gibi kalmış; ama Ali İzzet şiiri olduğu gibi bırakmamış, aşağıdaki iki dörtlüğü de bu şiire kendisi eklemiş :

Sabır gibi devlet yoktur her halde
Taş atana lokma attım bu yolda
Yedi kale yıktım kırk iki yılda
Dil tahtına sultan etti aşk beni.

Kime derdim yansam beni kınıyor
Ağlamasam ciğerlerim yanıyor
Ali İzzet'i gören deli sanıyor
Soyundurdu üryan etti aşk beni.

Şiir, bu yeni hâliyle ne Ali'nin, ne Ali İzzet'in. Yarısı Ali'nin, yarısı Ali İzzet'in. Bu yüzden biz bu güzel şiiri seçmelerimiz arasına aldık.

Defter 19 da 2 numaralı şiir şöyle bitiyor :

Essin dost iline seher yelleri
Soramadım sevdiğime halları
Kul Hasta'ma (*belki Hasan*'a) gözletmesin yolları
Yusuf-u Kenan'ım durmasın gelsin.

Bu kaynakta şiirde başka bir ad yok. Şiir, Kul Hasan diyede okunabilen bir âşığın olmalı. Ama, aynı şiir Defter I, No. 135 te şöyle karşımıza çıkıyor :

Essin dost köyüne seher yelleri
Soramadım sevdiğime halları
Al'İzzet'e gözletmesin yolları
Yusuf-u Kenan'ım durmasın gelsin.

Ali İzzet'in defterlerinin incelenmesi gösteriyor ki, o, başka âşıkların şiirlerini de kendisine mal ederek, bir zamanlar defterine yazmış. Ancak, sonradan, belki de sanatta ustalaşıp kendine güveni arttıktan sonra, bunları bir elemeden geçirmiş, kendinin olmayanların üzerini çizmiş, altlarına notlar düşmüş. Bunları kitap halinde yayınlarken daha titiz davranmış, kendinin olmayan şiirleri kitaplarına almamış. Böyle olduğu halde, yayınlanan şiirlerinin arasında da, başka âşıkların şiirlerinden bir kaçı kalmış. Onun Teller, s. 18; Mühür gözlüm, s. 33, Türkün Sazından No. 6 daki "Davut oğlu Sultan Süleyman d'öldü" diye başlayan şiirini biz Âşık Hüseyin Gürsoy'un olarak derledik. Ali İzzet'in Teller s. 89, Mühür Gözlüm s. 103'teki başka bir şiiri "Türkmen kızı bir ormanın içinde", gene Âşık Hüseyin Gürsoy'un olarak derlenmiştir. Onun şiiri "Aşiret kızı" diye başlıyor. Bu derlemeyi de biz, Alakilise köyünden Yusuf Aslan'dan yaptık. Sayın Mehmet Âli Erdin'e, Ali İzzet, bir başka şiirin de kendisinin olmadığını söylemiş. Bu şiir Teller, No. 97; Mühür Gözlüm s. 111; Kırkambar, s. 49; Türkün sazından, No. 19 ve Ali İzzet Ağlıyor s. 3'te yayınlanan "Teller muradını alsın" şiiridir. Bunlardan başka, Ali İzzet'in, Mehmet Âli Erdin'e söylediğine göre, yayınlanmayıp defterlerinde kalan şu şiirler de kendisinin değildir:

Yürekte bir güzel kız yaresi var.

I, NO. 173; IA, NO. 130.

Eli benek benek kınalı gelin.

I, NO. 120, IA, NO. 165 a.

Biz, Ali İzzet'in geriye kalan şiirlerinin hemen hepsini, şimdiye kadar yayınlanmış halk şiirleri ile karşılaştırdık. İçlerinde başka karışmalar olduğunu sanmıyoruz. Ali İzzet, bu konuyu kendisi şöyle açıklıyor : "Şiirlerime başka âşıklarınkiler karışmış olabilir. Hüseyin, Kemter, Âşık Veli köyüme yakın yerlerde yaşamıştır. Şiirlerini çok severim, ezberimdedir. Kendi şiirlerimi yazarken çok defa aklıma gelen bir şiiri ben mi buldum, yoksa onlardan biri mi yazmış

ayıramıyorum. Bunun için şiirlerin bazı yerleri birbirine karışıyor. Hatta, bazan bütün bir şiirin benim tarafa atladığı bile olmuştur. Ama, kitap yayınlarken bunları yeniden elden geçirir, benim olmayanları bir bir ayıklarım." Ali İzzet'in söylediklerine inanmamak için hiçbir sebep yok. Ali İzzet, öteki âşıkların şiirlerinde de böyle karışmalar olduğunu ileri sürüyor. Doğrudur. Kendisinin şiirlerine bile başka âşıklar sahiplenmişler. Veysel'le gittikleri bir konserde, genç bir âşık çıkmış, Ali İzzet'in bir şiirini "benim" diye okumuş. Veysel adamı yüzlemiş : "Bu şiir senin değil Ali İzzet'indir" deyince, genç âşık şaşırmış "Ben, bu şiiri Ruhsatî'nin sanırdım" demiş. O vakit Veysel, "madem öyle, neden Ruhsatî'nin şiiri demiyor da, benim şiirim diyorsun" karşılığını vererek adamcağızı dinleyicilerin önünde bozmuş.

Ali İzzet, bu konuda daha ileri gidiyor. Diyor ki "Başkalarının şiirlerinin Pir Sultan'a geçtiğini ben çok bilirim. Benim "Pir Sultan'ındır" diye derleyip, yayınladığım şiirlerin içinde de Pir Sultan'ın olmayan çok şiir vardır. Bunu bilerek yapmadım, adamın edâsına, asılmasına uygun şiirlere Pir Sultan'ındır dedim." *

Ali İzzet 500'ü aşkın şiir yazmış. Bunların bir bölüğünün şiir defterlerinde karalamaları, yaz bozları var. Bir bölüğünün birden çok çeşitlemesi bu defterlere yazılmış. Onun "Ayrı ayrı bu din nedir" diye başlayan şiirinin üç çeşitlemesini kitabımıza aldık. Bu şiirlerden çoğunu Ali İzzet'in yazmadığını ileri sürmek, gerçeğe uygun bir görüş değildir.

* Ali İzzet Pir Sultan'la ilgili şu görüşü ileri sürüyor : "Hakikatta Pir Sultan şiir yazmamıştır. Onun şiirlerini başkaları yazmıştır. Kızı, yahut Onu sevenler Pir Sultan asıldıktan sonra yazmıştır bunları. O bir şeyhtir, bir devrimcidir. "Ali İzzet, Kırkambar, S. 11 de Pir Sultan Abdal'la ilgili başka dikkate değer rivayetler de veriyor.

Şiirler

Âşık Ali İzzet Özkan Höyük Köylüsü geleneğince yaptırılan (Bak. sayfa: 170) mezarı başında (Fotoğraf : 27 Ekim 1978 Höyük Köyü - Mehmet Âli Erdin).

Ali İzzet'in II numaralı Defterinin Birinci Sayfası

ALİ İZZET ÖZKAN

Oğul, Hazreti Ali buyurur ki, "Eğer ölmeyim dersen dünyada bir eser koy" derler. İşte size bir küçük kitap. Bu kitabı bastırın, babanızın ne çektiği anlaşılmaktadır. Muhanete muhtaç olma muhanet ateşten gömlektir.

27. 8. 1960

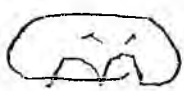

(Ali İzzet Özkan)

Bir yazı yazdım bu deftere benden kalsın yadigâr
Birgün ola ne ben kalam, ne yazı kala, ne defter.

Bana benden olur her ne olursa
Başım selamet bulur dilim durursa.

Atatürk'ün heykelini bizim kapı önündeki bahçaya diktim. Bir yazı gönderdim, Ankara Radyosuna okudular.

27. 9. 1971.

I

TANRIYA

Hâşa hikmetine karışmam amma
Âşıkınım duramıyom görünce
Senin işin var mı bu ne muamma
Günah m'olur hata m'olur sorunca.

Gizli sırrı ayıpları görürsün
Mekânın yok imiş nerde dursun
Gönlün olduğuna bol bol verirsin
Bir cömert ganisin gönlün olunca.

Sesin duyan deniz coşar bulanır
Yüzün gören dağlar yanar küllenir
Deryan mı çoğalır neren bollanır
Şu gözümün yaşın yere dökünce.

Sağ yüzün gündüzdür yakar lambayı
Sol yüzün gecedir ışıtır ayı
Şimden sonra kınamayın kimseyi
Sen gibi büyükler hatır yıkınca.

Harun Karun ettin kimini Tanrı
Kimini aç susuz koydun ahirî
Ben cömerdim deyi öğünme bari
Al'İzzet kuluna böyle bakınca.

II, No. 59.

Hâşa : Hiçbir zaman, Tanrı göstermesin.
Hikmet : Bu dizede Tanrı'nın hikmeti anlamına kullanılıyor. Bunun için "ancak Tanrı'nın bileceği" olarak anlaşılmalıdır.
Muamma : Çözülmesi güç sorun, karşılığı güç bulunur soru. (Bak. Açıklamalar, muamma maddesi)
Günah m'olur, hata m'olur : günah mı olur, hata mı olur.
Gani : Varlıklı, eli açık.
Sesin duyan, yüzün gören : Sesini duyan, yüzünü gören.
Gözümün yaşın ; gözümün yaşını.
Harun : Musa Peygamber zamanında yaşayan, tanınmış bir adam; bir anlatışa göre kardeşi.
Karun : Musa Peygambere düşmanlığı ile tanınmış bir zengin kişi. (Bak : Açıklamalar, Karun maddesi).
Ahirî : Sonunda.

2

GÜZELLER MUHTARI

Güzeller muhtarı mermer döşlüme
Sararır gül benzim solar baktıkça
Bir buğday benizli kılıç kaşlıma
Gözlerim yaş ile dolar baktıkça

Sabah günü gibi parlar karşımda
Gözlerim kamaşır nurlar karşımda
Yeşil gökler gibi gürler karşımda
Hilâl kaşlar şimşek çalar baktıkça

Hayallerin ayağıma dolaşır
Sevdaların benim ile güleşir
Kirpiklerin Beytullah'a ulaşır
Âşıkların secde kılar baktıkça

Peygamber bakışlı Allah sözlü yâr
Muhabbeti can evinde gizli yâr
Adeli yâr, şevketli yâr, nazlı yâr
Âşık Al'İzzet'e güler baktıkça.

II, NO. 6.

Güzeller muhtarı : güzellerin başı.

Hilâl kaş : Yeni doğmuş ay gibi ince kaş.

Güleşir : Güreşir.

Beytullah : (Beyt-Allah). Tanrı'nın evi, Kâbe.

Secde kılmak : namazda yüz yere koyarak eğilmek. Bir kimsenin önünde saygı ile eğilmek.

Adeli : Edalı.

Şevketli : Kendini saydıran güçlü, sözünü yürüten.

3

ŞAHNA DESTANI

Kırk üç yılı (943) şahna tayin ettiler
Her biri bir köye oldu hökela
Bolca rak'içtiler kuzu yuttular
Çiftçinin başına oldular belâ.

Konturol haftada bir defa geldi
Bekçiler göz yumdu köylüler çaldı
Bazı zavallıdan başlı başl'aldı
Bazı arsızlar da verdiler sile

Harman bekçileri gece geziyor
Mühürlü çeçleri vurup bozuyor
Ölçü memurları ceza yazıyor
Para almak için düzdüler hile

Şu hain memurlar çok hile etti
Köylüler kocaman tığı zaptetti
Anbar memurları toz toprak kattı
Temiz arpa buğdaya bile bile

Şahna : Eskiden, köylünün ürününden vergi toplayan görevlilere şahna, şahne denirdi. 1943 yılında hükûmet, harp yıllarının gereksinmeleri yüzünden, köylünün ürününden yüzde yirmisini vergi olarak toplamak kararı aldı. Bunun için köylere görevliler yolladı. Eskinin şahnalarını anımsattığı için halk, bunlara da şahna adı verdi.

Hökela : Akıllı anlamına gelen ukala'dan bozulma. Kendini beğenmiş, bilgiçlik satan kimselere halk hökela diyor.

Rak'içtiler : rakı içtiler.

Başlı başl'aldı : başlı başlı aldı.
"Başlı başlı" ya da "sile sile" ekin gibi taneli ürünleri ölçmekte kullanılan ölçülerin nasıl doldurulduğunu anlatmak için kullanılır. Ölçü kabı doldurulduktan sonra, kabın tepesi düzlenir, daha fazla ürün kalması böylece önlenirse ona 'sile vermek, yahut sile sile vermek' denir. Eğer kap tepeleme doldurulur ve öylece ürün ölçülürse, buna "başlı almak" yahut "başlı başlı" ölçmek denir. Başlı ölçü, sile'den daha çok olur.

Mühürlü : Tane, sapından ayrılıp harmana yığılınca, eğer gece içeri taşınamazsa, bu yığının etekleri ağaçtan, yazma kalıbı kadar bir mühürle mühürlenir. Bu mühürün üzerinde nakışlar ve biçimler vardır. Gece tanelerden bir kısmı çalınırsa mühür bozulur, böylece hırsızlık anlaşılır. Yoksa, yığılı taneden biraz eksilmesinin kolay farkına varılmaz.

Çeç : Samandan ayrılıp yığılan tane.

Tığ : Biçilmiş, fakat sapından samanından daha ayrılmamış ekin yığını.

Su içme bilmeyen çay ağas'oldu
Yedi kayganayı pay ağas'oldu
Giyindi paltoyu köy ağas'oldu
Holadılar kıza geline dula

Sıra ile memurları gördüler
Aş yerine sini börek verdiler
Altlarına kutnu döşek serdiler
Çoğu hasret idi evinde çula

Yüzde yiğirmisi devlet hissesi
Kimi başlı aldı kimi silesi
Kiminin de geldi anbar fazlası
Verdiler onları yağ ile bala

Okuyup yazma bilmeyen hep memur oldu
Ne yapalım iş tâ baştan bozuldu
Al'İzzet ürüşvet bir bardak aldı
İçmedim suyunu ben güle güle.

II, NO. 102.

Çay ağas' oldu : Çay ağası oldu. Çay içen ağa oldu.

Pay ağas' oldu : Pay ağası oldu. Herşeyden pay alan ağa oldu.

Holamak : Üzerine atılmak, hücum etmek.

Memuru görmek : Memura rüşvet vermek.

Ürüşvet : Rüşvet. Ali İzzet de aynı yıl şahna atanmış ve anlattığına göre ağaçtan bir su bardağı rüşvet almış, o da elinden düşüp kırılmış.

4

PADİŞAHLAR GİBİ

Padişahlar gibi mağrurlanırsın
Şimdilikte dere tepe düz sana
An karîb zamanda tahttan inersin
Atatürk'ün oku değsin kız sana

Güzel yanakların gün gibi yanar
Afacan gözlerin çarh gibi döner
Gören seni merhametli can sanar
Halbuyise kâr etmiyor söz sana

Gözlerin azdırıp kaşların eğme
Bu gün yaralıyım gel bana değme
Demedim mi Al'İzzet gel bunu sevme
Katlan gönül bu çileler az sana

I, NO. 81.

An karîb : Çok geçmeden, yakında.

Atatürk'ün oku : Ali İzzet bununla Atatürk'ün gözlerinin çok etkili olduğunu anlatan inanışa işaret ediyor. Atatürk'ün bakışları o kadar güçlü imiş ki, kime baksa okla vurulmuş gibi titrer, kendinden geçermiş o kimse. Dize, Atatürk'ün bakışı ile yaralanasın demek istiyor.

Halbuyise : Halbuysa, oysaki.

Söz kâr etmiyor : Sözün faydası olmuyor, söz etkilemiyor.

5

AŞK HÜKÜMDARI

Aşk bir hükümdardır sevda başvekil
Hükm eder meclis-i mebusanlara
Hayal ordusuyla çarpışır akıl
Emr ü ferman yazar komutanlara.

Gönül kafa tutar dünya gücüne
Fikir hücum eder Çin ü Maçin'e
Güzel Anadolu'm senin üçüne
Can verir yer vermem o düşmanlara

Cihan baş kaldırsa kaçmaz Al'İzzet
Teslim olmam asla kopsa kıyamet
Güvencim umudum azm ü cesaret
Yoktur tenezzülüm kahramanlara.

II, NO. 145.

Meclis-i mebusan : Millet meclisi, milletvekilleri meclisi.

Çin ü Maçin : Halk edebiyatımızda uzak masal ülkelerini anlatmak için kullanılan yer isimleri.

Tenezzül : Alçalma.

Senin üçüne : Senin için.

6

TÜRKMEN KIZI

Türkmen kızı bar oynuyor
Ellerini ata ata
Dikçe dikçe sıçırıyor
Bülbül gibi öte öte.

Kol attılar omuzlara
Yeşil val'indi gözlere
Yaşmak çeker ağızlara
Parmağıyla tuta tuta.

Üçü birden mâni söyler
Irgalanır uzun boylar
Yasdıdağ'a geldi köyler
Birbirini ite ite.

Bar başından tutan ,gelin
İyi hopla iyi salın
Ayağında sarı lalin
Bizden kaçar öte öte.

Dülger köylü Penek köylü
Melek-sima huri soylu
Zıvart köylü kısa boylu
Cüce kalmış yata yata.

Bar : Doğu Anadolu halk oyunlarından. Halay gibi birden çok insan oynar. Dizinin başını tutan kadına, ya da erkeğe, "bar başı" denir.

Val'indi. Vala indi. Vala : Baş örtüsü.

Mâni : Çoğunlukla bir dörtlükten kurulmuş halk şiiri biçimlerinden birinin adıdır. (Bak : Açıklamalar, mâni maddesi).

"Dikçe dikçe sıçırıyor" : Ali İzzet 1978 de Mehmet Âli Erdin'e bu dizeyi "Nazlı nazlı sallanıyor" diye düzelttirmiş.

Yasdıdağ : Kars'ta bir köy adı.

Lalin : Nalın.

Dülger, Penek, Zıvart, Kevenk : Kars ve Erzurum yöresinden köy adları.

Melek-Sima : Melek yüzlü.

Huri : Cennette erkeklere hizmetle görevlendirilmiş güzel kızlar, cennet güzelleri.

Burnu hırızmalı kızlar
Cığıl cığıl yanar gözler
Ciğerimden meze közler
Yakar beni oda oda.

Kimi yerli kimi Türkmen
Kevenk güzelleri yaman
Bir öpüş ver kaşı keman
Al'İzzet'e Al'İzzet'e.

I, No. 181.

Hırızma : Burun yahut kulağa takılan halka.

7

GERÇEK DÜNYA

Sen doğurdun sen kuzladın canları
Kısmetini bol bol ver gerçek dünya
Ne döğüştürürsün bu insanları
Herkese dersin ki vur gerçek dünya

Bazı iylik bazı kavga kanın var
Bazı aydın bazı kara günün var
Her ay başı çeşit çeşit donun var
Kışın da giyersin kar gerçek dünya

Dağların var çöllerin var ilin var
Denizin var ırmağın var gölün var
Güzelin var çirkinin var gülün var
Bülbüllerin eder zâr gerçek dünya

Yaz gelince boyatırsın dağları
Cennet olur o zamanın çağları
Kanlı mısın öldürürsün sağları
Yeter gayrı zulmun dur gerçek dünya

Yıkarsın yaparsın sen mertler gibi
Kim karşına çıkar yiğitler gibi
Kış günü aç kalmış boz kurtlar gibi
Bir gün Al'İzzet'i yer gerçek dünya.

MÜHÜR GÖZLÜM, S. 69.

Kuzlamak : Koyunlar için doğurmak, kuzulamak anlamına kullanılan bu eylemi Ali İzzet "yaratmak, yoktan var eylemek" karşılığı kullanıyor.

Don : Giysi, giyecek, elbise.

Zar : Ağlayıp inleme.

8

DENİZLERDEN ZİYADE

Bin kâtip bin gece yazsa tükenmez
Benim derdim gündüzlerden ziyade
Görnekte yaram yok kimse inanmaz
Benim derdim denizlerden ziyade

Derya mürekkep olsa ağaçlar kalem
Yazamaz derdimi filcümle âlem
Çekemiyom ben bu derdi vesselam
Benim derdim bin yüzlerden ziyade

Al'İzzet der gönlümdeki kaleye
Kan bombası düştü bak velveleye
N'ola ben de gelmeyeydim dünyaya
Benim derdim yıldızlardan ziyade.

MÜHÜR GÖZLÜM, S. 76.

Görnek : görünür yer.

Filcümle : (Bilcümle). hepsi, topu bir. Filcümle âlem : Bütün dünya.

Velvele : Büyük Gürültü.

n'ola : Ne ola. Ne olurdu, keşke,

Teller S. 61'de bu, şiirdeki "ziyade" sözcüğü "daha çok" olarak değiştirilmiş, onun için Genel Dizin'de bir "ziyade" ile bir de "daha çok" ile sıraya girmiş.

9

SEVDA DELİSİ

Aşkın hastasıyım sevda delisi
Yâr ben senin için cihan içinde
Cennetlerin hurilerin valisi
Sallanır gezersin gılmân içinde

Sana melek desem günah mı bilmem
Meryem Ana mısın ilah mı bilmem
Gözlerin atom mu silah mı bilmem
Katleder dostunu meydan içinde

Şerbet dudaklardan bir buse himmet
Güzeller cömerttir verilir kısmet
Soyadın okunur her gün her saat
Allah'ın kitabı Kur'an içinde

Kehribar kaşların büğü yazıyor
Âşıkları hast'ediyor üzüyor
Sanki güneş yere düşmüş geziyor
Al'İzzet maşallah insan içinde.

II. NO. 9.

Gılman : Cennette inananlara hizmet edeceğine inanılan genç oğlanlar.
Meryem Ana : İsa Peygamberin anası.
Buse : Öpücük.

10
ŞEHİT TORUNU

Şehit torunuyum gazi oğluyum
Türküm ne mutluyum iller içinde
Çok savaşlar gördüm ben bir köylüyüm
Zamanlar içinde yıllar içinde.

Çete oldum kara kalpak vurundum
Düşmanlara cesur aslan göründüm
Cepelerde yalın ayak süründüm.
Ot yayıldım kızgın çöller içinde.

Aç kalırsa bir milletin ozanı
Elbette bozulur halkın düzeni
Hemen tutuklarlar gerçek yazanı
Yaşanır mı bu cahiller içinde.

Açın yasas'olmaz felaket işi
Sabır şükür karın doyurmaz komşu
Âşık Ali İzzet'in ihtiyar yaşı
Yazık dileniyor kullar içinde.

KARALAMA, NO. 3.

Cepe : Cephe. Savaş alanı, çevresinde ya da içinde savaşılan yer.
Yasas' olmaz : Yasası olmaz.

Gazi : Din uğruna yapılan savaşta yaralanan. Genellikle savaşta yaralanan kimse için kullanılır.

II

YANA YANA

Sen bana ben sana yâr yana yana
Boynumuz eğildi ikimizin de
Karşıdan karşıya of çeke çeke
Gül benzimiz soldu ikimizin de

Sen orda ben burda n'olur halimiz
Bu dert ile sine gider ölümüz
Uzatsam da yetişmiyor elimiz
Arya engel geldi ikimizin de.

Al'İzzet'im burda boynum eğdiğim
Bir senin içindir bağrım döğdüğüm
Kavuşmamız görüşmemiz sevdiğim
Âhirete kaldı ikimizin de.

I, No. 23.

N'olur : Ne olur.

Sin : Mezar.

Bağrım döğdüğüm : Bağrımı döğdüğüm.

Âhiret : Öteki dünya.

Arya : Araya. (ikimizin arasına).

12

ÇÖLLER YAKIŞIĞI

Kaçma durnam kaçma avcı değilim
Çöller yakışığı ceranım gitme
Korkma benden can alıcı değilim
Ak odanın süsü meralım gitme.

Arslanın yurduna tilki konar mı
Şahan yuvasına baykuş tüner mi
El oğlu'çün can ataşa yanar mı
Bahtı kara sonu pişmanım gitme

Ak koyunum kuzuların meliyor
Şeytana uyana âlem gülüyor
Hayallerin göz önüme geliyor
Her saat her zaman seyranım gitme

Ana yavrusunu üzer mi böyle
Kuşlar yuvasını bozar mı böyle
Şu yaştaki insan azar mı böyle
Kırk yıllık emekdar şahanım gitme

Torunların ebe deyi ağlıyor
Kızların da yasda kara bağlıyor
Melul melul pınarlarım çağlıyor
Bağım bahçıvanım bostanım gitme

Bu şiir 11. 5. 1956 da karısı Fatma'nın Ortaköy'de birisi ile kaçması üzerine yazılmış. Ali İzzet aynı olay için, kadını kötüleyen, çok kızgın iki şiir de yazmış.

Durna : Turna.

Ceran : Ceylan.

Meral : Dişi geyik.

El oğlu'çün : El oğlu için.

Elin ile karaladın yüzünü
Dilin ile kör eyledin gözünü
Okuttun mu aynındaki yazını
Başa ne gelecek fermanım gitme.

Şu odanın divariyle örüldün
Şu evlerin çamuruyla karıldın
Al'İzzetî feleğe mi darıldın
Ayıptır ihtiyar aslanım gitme.

XX, No. 13.

Ayn : göz, Bakış. "Aynındaki yazını", bize "alnındaki yazını" anlamında . . .
Ferman: Sultan buyrultusu.

13

AMAN ALLAH

Aman Allah şaşılacak işin var
Bu gökler ne bu yerler ne bu hal ne
Yazın var güzün var karın kışın var
Bu afat ne bu yağmur ne bu sel ne

İsa tâ yanına varmak istedi
Musa cemalini görmek istedi
Alçak Nemrut seni vurmak istedi
Bu şeytan ne bu fitne ne bu kul ne

Korkutursun cehennemden kulları
Sen gösterdin doğru eğri yolları
Yıkarsın yaparsın sen bu illeri
Bu şimşek ne bu hışım ne bu yel ne

Kulun ne suçu var emr eden sensin
Her işi yap deyip seyr eden sensin
Yine bu şerleri hayr eden sensin
Bu ağu ne bu zehir ne bu bal ne

Şu gökleri Amerika yapmadı
Şu yerleri Urusuya yapmadı
Al'İzzet'i hiç bir üstad yapmadı
Yapan sensin yıkan sensin bu el ne.

II, NO. 48.

Afat : Afet.

İsa : Hıristiyanlık'ın kurucusu olan peygamber. (Bak. Açıklamalar, İsa maddesi).

Musa : Musa Peygamber. (Bak. Açıklamalar, Musa maddesi).

Hışım : Hışm. Büyük kızgınlık. Öfke.

Urusuya : Rusya.

Üstad : Usta.

Nemrut : İbrahim Peygamberi ateşe attıran hükümdar. (Bak. Açıklamalar, Nemrut maddesi).

14

DÜNYA GÜZELİ

Muhabbet sofrasın dünya güzeli
Kurmuş çağırıyor mestanelere
Aşkından sarhoşum ezel ezeli
Lütfeyle elin sun peymanelere.

Gel içelim beraberce diz dize
Konuşalım görüşelim yüz yüze
Ağzın dem şişesi dudağın meze
Hiç hacet kalmadı meyhanelere.

Al'İzzet'e bir dolu ver erinme
Bugün dost bayramı kara bürünme
Tımarhanelere sakın görünme
Zincir kırdırırsın divanelere.

ÇAKAL KÖYÜNDE. 1950. II, NO. 143.

Muhabbet : Alevî ve Bektaşîler, içkili ve sazlı eğlencelere muhabbet derler. Böyle toplantılarda semah (dinsel dans) da yer alır.

Ezel : Başlangıcı bilinmeyen zaman. Ezel ezelî : Çok eskidenberi.

Paymane : İçki kadehi, şarap kadehi.

Dolu : İçki dolu kadeh. Alevî – Bektaşîlerde, tarikata, yola girene, pir elinden sunulan içki. Halk hikâyelerinde gençleri birbirine âşık eden, düşte pir elinden içilen içki.

Divane : Deli.

Mestane : Sarhoş.

Erinmek : Üşenmek.

15

TAYYARE

Havalanıp uçup giden tayyare
Bugün varasınız bizim illere
Çok selamlar götür o nazlı yare
Yadırgı kuş kondurmasın güllere

Yad ellere meyl ederse küserim
Mektubumu selamımı keserim
İp atarım kendi kendim asarım
Ölmüş deyi düşürürler dillere

Al'İzzetî ağlar gezer yalınız
Köylerine mektup yazar yalınız
Hastalandı candan bezer yalınız
Gelsin baksın şu perişan hallere

I, No. 115

Yadırgı : Yabancı.
Meyl etmek : Gönül vermek.

16

BİRLİK OLSUN

Neden birsin birlik olsun
Dilde dinde milliyette
Murat et ki dirlik olsun
Baştan başa cemiyette.

Hırsı kini bir yana at
Gönülden gönüle yap bir sırat
Bizi kardaş gibi yaşat
Yer üstünde bir devlette.

Celaline etme yemin
Artık sönsün cehennemin
Kucaklaşsın gökle zemin
Yere insin o cennet de.

Sen kendine rehber ol da
Nifak bitsin sağda solda
Birleşsinler aynı yolda
İsa Musa Muhammet de.

Yetmiş iki dil dört mezhep
Cami kilise tarik sırat
Cümle cihan bir olsa hep
İçlerinde Al'İzzet de.

IX. NO. 28.

Bu şiirin Ali İzzet adını içine alması gereken son dizesi defterde yırtılmış. Biz, öğrencilik yıllarımızda aklımızda kalan dize ile tamamladık. Şiirin 1, 3, 4 numaralı dörtlükleri IA, NO. 150 de de var. IX numaralı defterde şiirin karşı sayfasındaki başka bir şiirin üzerinde 27. 12. 1939 tarihi var.

Celal : Kızgınlık.

Rehber : Öncü, yol gösteren.

Nifak : Ayrılık, bölünme.

Tarik : Yol. Din yolları.

Sırat : Cehennemi geçmek için üzerinden yürüneceğine inanılan kıldan ince kılıçtan keskin köprü.

Zemin : Yer yüzü.

Birinci dizeyi ben "Ne den birsin birlik olsun" gibi yazmayı, ve "ne dersin sen birsin, başkaları da birlik olsun" diye anlamayı uygun buluyorum.

17

GÜL YÜZLÜM

Gül yüzlü sevdiğim bostanım bağım
Bir mektup yazayım ellerinize
Merhamet sahibi azizim ağam
Yüreğin acısın kullarınıza

Gül bağrıma çarpa çarpa ağlarım
Boynun eğmiş iniliyor dağlarım
Yas çekiyor mor sümbüllü bağlarım
Mihrican dokundu güllerimize

Uçan kuştan haberini umarım
Bir yel esse selam geldi sanarım
Kerem gibi ben de bir gün yanarım
Ataşlarınıza küllerinize

Muhanet dost beni yaktın yandırdın
Eşinden ayrılmış kuşa döndürdün
Geleceğim deyi beni kandırdın
Baka bak' usandım yollarınıza

Zalim ölüm bu yıl bizi yasıyor
Amanımı mümkünümü kesiyor.
Vallahi Al'İzzet sana küsüyor
Bir dahî basmayım illerinize

IA, NO. 15.

Mihrican : Sonbahar.

Kerem : Kerem ile Aslı hikâyesinin erkek kahramanı. (Bak. Açıklamalar, Kerem ile Aslı maddesi).

Muhanet : Muhannes. Kimseye yardım etmeyen, yalnız kendisini düşünen.

Bak'usandım : Baka usandım.

Yasmak : eğmek, kırmak, perişan etmek.

Aman, mümkün kesmek : Perişan etmek, çaresiz bırakmak.

18

GÜZEL GELİN

Güzel gelin yüzün aç ki yaz gelsin
Şu bizim dağları kar yaraladı
Gül açılıp bülbül ötecek zaman
Bağımı bahçemi har yaraladı

Zavallı bülbülün belini büken
Birisi uykudur birisi diken
Bir güzel elinden öleyim derken
Beni bir çirkince hor yaraladı

Çirkin ile cennet olsa kaçarım
Güzelin elinden zehir içerim
Kimi görsem dert kitabın açarım
Beni de bir haksız tor yaraladı

Güzel seven n'etsin mülkü devleti
Cehennemdir çirkinlerin sohbeti
Tâ can damarından Ali İzzet'i
Bir pınar başında yâr yaraladı.

Har : Diken. Bülbül, uyku ve diken sözcükleri eski bir efsaneye işaret ediyor : Bülbül gülün açılışını görmeğe âşıkmış. Bunun için her gece gül tomurcuğunun başında bekler onun açıldığı ânı görmek istermiş. Tam sabah olup, tomurcuk açılacağı zaman bülbülün gözlerine uyku bastırır, ve kuşçağız uyurmuş. Gözlerini açarmış ki, tomurcuk açılıp gül olmuş. Kendini affetmeyen hayvancağız, vurur kendini gülün dikenine ölürmüş.

Hor : Görgüsüz, kaba saba insan.

Tor : Eğitilmemiş, acemi.

N'etsin : Ne etsin.

19

AÇLIK DESTANI

Bin dokuz yüz kırk ikinin yılında
Nice tüccar nice zengin aç kaldı
Mal kalmadı ireşberin elinde
Tükendi samanlar hayvan aç kaldı.

Çiftler sürülmedi koşumsuzluktan
Tarlalar boş kaldı tohumsuzluktan
Çok atlar tay attı bakımsızlıktan
Arpa yoktur has küheylan aç kaldı.

Köpekler uludu yalım yok diye
Gitmedi davara halim yok diye
Aşiret ağladı malım yok diye
Göçmedi yaylaya Türkmen aç kaldı

Ak bez bulamadık şal palaz giydik
Kefensiz çok ölü mezara koyduk
Un bulgur yok mısır kulağı yedik
Çoluk çocuk sabi sıbyan aç kaldı.

Işıklar karardı gazlar tükendi
Kabadayı köy ağ'ları utandı
Aş ekmek yok süslü odalar kapandı
Hanedana gelen mihman aç kaldı.

Dilenciler odalardan kesildi
Un çuvalı seklemlere basıldı
Düğün bayram bir köşeye kısıldı
Köy ağalar' sağdıçlar gelin aç kaldı.

Şiirin başında şu not var : 1942 açlık felâketine dair açlık destanı.

İreçber : Rençber, ekinci.

Tay atmak : Tay düşürmek, daha doğmadan tayını düşürmek.

Seklem : Büyük çuval.

Sağdıç : Sünnet edilecek çocuğun, ya da güveyinin en yakın adamı.

Koşum : Çifte koşulacak hayvan.

Hanedan : Ev sahibi, köylerde oda sahibi.

Mihman : Konuk.

Ekmek İsa oldu göğe çekildi
Nice nazlı kızlar otlar yayıldı
Yolcular yoruldu düştü bayıldı
Kesildi dermanlar insan aç kaldı.

Camuzlar mâ dedi baktı samana
Öküzler inekler meledi dana
Başka zaman değil hele bu sene
Âşık Ali İzzet Özkan aç kaldı.

20
MÜHÜR GÖZLÜM

Mühür gözlüm sana meyil vereli
Acap şu vücutta takat mı kaldı
Güzel yarim güzel yüzün göreli
Seni anmadığım saat mı kaldı.

Zülfün çenberine olmuşum mail
Ne kadar cevretsen bu gönül kail
Aşkın ateşine yanalı bu dil
Gayrı güzellere minnet mi kaldı

Zâr ü zar ağladım güleyim deyi
Söz verdim yolunda öleyim deyi
Sen gibi bir huri bulayım deyi
Bir bir aramadık cennet mi kaldı.

Nedir bu saçında olan şerafet
Aklımı başımdan aldın nihayet
Yâr senin aşkından oldum malamat
Şimdi Al'İzzet'e hürmet mi kaldı.

MÜHÜR GÖZLÜM, S. 113.

Mühür gözlü : Gözleri mühür gibi iri ve güzel olan. Ali İzzet'e göre, Peygamber, Ali'nin çocuklarını 'benim mühür gözlülerim' diye severmiş. Kendisi de bunun için sevgilisine mühür gözlüm diyor.

Kail : Razı (senden ne gelse gönül yakınmadan çeker).

Dil : Gönül.

Malamat : Melâmet. Halk arasında, ele âleme rezil olma anlamına kullanılan bu sözcük, melâmilik denilen batınî tarikatına girenlerin inanışını belirler. Onlar dünya nimetlerini hor görür, halkın kendilerini yapılamasına aldırmazlardı.

21

GARİP BÜLBÜL

Garip bülbül yuvasından pırladı
Bahçalar ağlaştı gül öksüz kaldı
Gözüm yaşı yağmur gibi şarladı
Bulandı çayları sel öksüz kaldı.

Yetim kaldı il yanında yavrular
Elleri koynunda boynu eğriler
Hani n'oldu has bal veren arılar
Çifte hanelerde mal öksüz kaldı.

Yalanımış şu dünyanın ötesi
Akgül'e de selam söyle dedesi
Hani n'oldu bu âşığın edesi
Biçare Al'İzzet kul öksüz kaldı.

1A, NO. 24.

Pırladı : Pırlayıp uçtu.

Dünyanın ötesi : Dünyanın sonu, ardı.

Ede : Baba.

Biçare : Çaresiz, zavallı.

Akgül : Ali İzzet'in, birinci karısından olan kızlarından biri.

22
DERDİNDEN DELİYİM

Derdinden deliyim inan vallahi
Sana düşen gönül dil ağlamaz mı
Sen gittin gideli çekerim ahı
Eşinden ayrılan kul ağlamaz mı

Cennetteki evimizden sürdüler
Cehennemden bir odacık verdiler
Ceylan oldum koltuğumdan vurdular
Yarelerin bende çöl ağlamaz mı

Kuzgunlar tünedi aşkın gülüne
Can bübülü kondu diken dalına
Esir düştüm bir kâfirin eline
Kurtuluş yok gayri hal ağlamaz mı

Yazıcının parmakları kırılsın
Günahımız o haksızdan sorulsun
Ben ölüyom geçiminiz durulsun
Bu yazıyı yazan el ağlamaz mı

Al'İzzetî bir haksızın elinden
Yandım etvay yetiş imdat yolundan
Âciz kaldım bir arsızın dilinden
Kaçıp gideceğim yol ağlamaz mı

II, NO. 11.

Etvay : İtfaiye, yangın söndürme takımı.
Ölüyom : Ölüyorum.
Hal : Şimdiki zaman, şimdiki durum.

23

KADER

Kader torbasına elimi attım
Tecelli kâğıdım karalı çıktı
Ömrüm defterine bir yol göz attım
Dertlerim içinde sıralı çıktı

Uğradığım pınar baştan kuruyor
Kader lâmba yakmış beni arıyor
Kime eylik etsem bir taş vuruyor
Dostum düşman oldu ileri çıktı

Kader beni kabdan kaba aktardı
Kosa idi bu dert bana yeterdi
Evvel bağımızda bülbül öterdi
Şimdi baykuş kondu haralı çıktı

Ali İzzet kader böyle ne yapsın
Böyle gelmiş böyle gider ne yapsın
Hasta can veriyor doktor ne yapsın
Ciğer parça parça yaralı çıktı.

II, NO. 76.

Kosa idi : Koysa idi, bıraksa idi.

Ömrüm defteri : Ömrümün defteri.

Haralı çıktı : Bir evvelki dizedeki bülbül sözüne bakarak bunun har'dan dikenli diye anlamak taraftarıyız. Ali İzzet de bu anlamda kullandığını söylüyor.

24

PARTİ DESTANI

Demokrat Parti'yi gözel kız sandık
Çirkin çıktı kahpe çıktı dul çıktı
Alnım açık yüzüm ağ dedi kandık
Yüzü kara çıktı başı kel çıktı

Hırsızı vatandan sürek dediler
Köylünün dileğin verek dediler
Son zamanda bir gün görek dediler
Afat çıktı tufan çıktı yel çıktı.

Bakın hallarına şu milletlerin
Açın kapısını adaletlerin
Mehdi diye gözlediğimiz zatların
Koltuğundan haç put çıktı nal çıktı

Bunların mevki kazanmak fikiri
Düşünen kim bizim gibi fakiri
Has kumaşık dedi bize her biri
Kendir çıktı keten çıktı çul çıktı.

Söz milletin dedi kendi söyledi
Hürriyet var dedi zulum eyledi
Altın paraları netti neyledi
Hazineden bakır çıktı pul çıktı.

Al'İzzet ne dersin git sazını çal
Hikmete karışma tez gelir zeval
.....
Fitne çıktı Deccal çıktı mal çıktı.

17. 7. 1946. 1952. II, NO. 106.

Bu şiir iki yazılış tarihi taşıyor. Biz 1946 da yazıldığı, ama 1952 de, yeni duruma uydurulmak için, değiştirilerek yeniden söylendiği kanısındayız.

Gözel : Güzel

Dileğin : dileğini.

Afat : Afet.

Mehdi : Alevîlerin ulu saydıkları On iki İmamdan sonuncusu. (Bak. Açıklamalar Mehdi maddesi).

Zatlar : Kişiler, insanlar.

IA, No. 202 de, şiirde aşağıdaki değişik dizeler yer alıyor:

Üçüncü dörtlüğün ardından :

Zalım kan sorucu sultanlar gibi
Çaldı aklımızı şeytanlar gibi
Kükredi çengelli aslanlar gibi
Tilki çıktı çakal çıktı mal çıktı.

Son dörtlüğün birinci dizesi:

Git ey ahmak herif boş düdüğün çal
Hikmete karışma tez gelir zeval.

Yukardaki şiirde bulunmayan son dörtlük:

Al'İzzet'in varı bir partis'olur
Bir sazı bir sözü bir türküs'olur
Türkün bir Allah bir partis'olur
Çeşit çeşit parti çıktı yol çıktı.

Ali İzzet'in bu son dörtlüğü neden değiştirdiğini biliyoruz; 1952 yılında, Niğde'de bu şiir yüzünden sorguya çekiliyor. Yargıç Demokrat Parti yanlısı imiş. II, No. 106 daki şiirde, o vakitki Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ın adının geçtiği bir dize var. Ali İzzet, "bu son dörtlüğü ben yazmadım", diyor yargıca, "başkaları değiştirmişler. Şiirin aslı şöyle olacak" diyerek dörtlüğün yukardaki biçimini okuyor.

Çengelli : Boğazı demirli.
Zeval : Son.
Fitne : Kargaşalık, kötülük.
Varı : Topu, topu hepsi.
Deccal : İnanışa göre kıyamete yakın bir zamanda çıkacağı söylenilen kötü yaradılışlı bir kimse.

25

YER ELMAYI

Allah ne güzel yaratmış
Sarı dalda bir elmayı
Yeşil yapraklara katmış
Al kırmızı mor elmayı

Gelir yâr kokus'elmadan
Ye bıçak vurup dilmeden
Elma sararıp solmadan
Eğ dalını der elmayı

Elmanın bir yüzü beyaz
Kırmızısı eder niyaz
Su uyur düşman uyumaz
Yetmeden kırar elmayı

Yiğitler dostuna yollar
Dişler dişler karafiller*
Kokular gelinler dullar
Kız beline kor elmayı

Coştu Al'İzzet'im coştu
Dalgaları boydan aştı
Elma bir hoyrata düştü
Korkarım ki yer elmayı.

I A, NO. 146,

* Mehmet Âli Erdin'in Ali İzzet'ten aktardığı bilgiye göre, Höyük yöresinde "elma dişlenir, diş yerlerine karanfil sokulur ve dosta armağan olarak gönderilir".

Kokus'elmadan : Kokusu elmadan.

Dermek : Toplamak.

Niyaz etmek : Yalvarmak, yakarmak. Tanrı'ya yalvarmak, dua etmek.

Karafil : Karanfil.

Hoyrat: Değer bilmez.

26

ELLER KIRMIZI

Gökten düşmüş bir melaike geziyor
Yanaklar kırmızı hallar kırmızı
Âşıkına kızmış ceza yazıyor
Parmaklar kırmızı eller kırmızı.

Yer gök tanrısının kızı bu güzel
Herkes ona âşık ezelden ezel
O bir taze çiçek ben solgun gazel
Şafaklar kırmızı güller kırmızı.

Allah desem değil bir tan yıldızı
Ayın ışığına benziyor yüzü
Sulh dağında gezen Barış'ın izi
Bayraklar kırmızı allar kırmızı.

Al kırmızı giymiş sollara bakar
Akşam günü gibi insanı yakar
Her pazar günleri seyrana çıkar
Ayaklar kırmızı yollar kırmızı.

Al'İzzet eşi yok bir görünüyor
Yorgun gözlerime nur görünüyor
Aynaya bakarsam yar görünüyor
Dudaklar kırmızı diller kırmızı.

1966. II, No. 36.

Barış Arhavi için yazılan başka bir şiir bu. Barış Arhavi için bak. Şiir No. 34.

Melaike : Melek'in çoğulu. Halk bu sözcüğü 'melaikeler' diye iki kez çoğul yaptığı için Ali İzzet 'bir melaike' demekten çekinmiyor.

Ezelden ezel : Sonsuz zamandan beri, dünya daha yaratılmadan evvel.

Gazel : Sararmış yaprak.

Sollara bakar : Ali İzzet bu dizedeki sol sözcüğünü politik anlamda kullanıyor.

Akşam günü : Akşam güneşi.

27
UMMANLAR GİBİ

Kızılırmak değil ben bir deryayım
Her su bulandırmaz ummanlar gibi
Kerbelâ çölüyüm kanlı deryayım
Şehit düştüm sabi sibyanlar gibi.

Ehl-i Beyittenim Yezit değilim
Gerçek erenlerim ben yad değilim
Çok şükür yalancı şahit değilim
Yüzü kara kâfir insanlar gibi.

Muhammed Emîne iman getirdik
Çok konuştuk karşısında oturduk
Allahı da davet ettik getirdik
Kendi hanemize sultanlar gibi.

Haneler şad oldu nur ile doldu
Koca âlem bize bir sofra oldu
Mekke'ye tekkeye ne hacet kaldı
Kâbe bize geldi mihmanlar gibi.

Al'İzzet ben Hakka mihman konuğum
Mansur gibi berdar bağrı yanığım
Şimdiki değilim eski âşığım
Fuzuli neslinden erenler gibi.

II, NO. 43.

Derya : Büyük deniz, okyanus.

Ehl-i Beyit : (Ehl-i Beyt) Ev halkı anlamına gelen bu tamlama, Peygamber Muhammed'in kendisine, kızı Fatma'ya, Fatma'nın kocası Ali'ye, Ali'nin çocukları Hasan ve Hüseyin'e bağlı olarak kullanılır. Peygamber bunlara "benim ev halkım" dermiş. Çoğu öldürülen, hemen hiçbiri Peygamber'den sonra Halifeliğe seçilemeyen Ehl-i Beyti, Alevî Bektaşîler, çok sever, sayar. (Bak : Açıklamalar, Kerbela ve Hüseyin maddeleri).

Muhammed Emin : Kendisine güvenilen Muhammed.

Mihman : Konuk. (Alevîlere göre, Kâbe inananların gönlüdür. Konuk ise Ali kadar değerlidir)

Fuzulî : 16'ıncı yüzyılın değerli klasik şairi Mehemmet Fuzulî.

Mansur : Enelhak (Ben Tanrı'yım) dediği için asılan sufî. (Bak : Açıklamalar, Mansur Mad.).

Berdar : asılmış.

28

TELSİZLER GİBİ

Felek ile yine arayı açtık
Her halde suçluyum yolsuzlar gibi
Garib bülbül gibi burada kaldım.
Kimim kimsem yoktur dilsizler gibi.

Bazı yeşil oldum bazı al oldum
Bazı zehir oldum bazı bal oldum
Söyleye söyleye gayri lal oldum.
Dahi konuşamam dilsizler gibi.

Harabe bağlarda bülbüller ötmez
Ağlayarak gelen gülerek gitmez
Söylesem sözümü kimseler dutmaz
Havadan anlarım telsizler gibi.

Al'İzzet fakirim servetim yoktur
Alçak dünya sana minnetim yoktur
Kimsenin yanında kıymetim yoktur
Parası tükenmiş malsızlar gibi.

II. NO. 76 a.

Lal : Dilsiz.

29

AY VE DÜNYA KARTALI

Aya ayak bastı dünya kartalı
Softa inat eder öküzler gibi
Hâşa yalan diyor fitnenin oğlu
Çemer köşesinde yobazlar gibi

Minareyi feza gibi çatmışlar
İçine girmişler bühtan etmişler
Allahı da görmek için gitmişler
Anlat şu miracı vakıalar gibi.

Cahil imam Hak'tan sen ne anlarsın
Yatar kalkar kör şeytana uyarsın
Güneşe de gidecekler duyarsın
Çok yakındır acel'etme tez gibi.

Gafil ta'ssup Arapçayı heceler
Anlamaz anlatmaz şaşar bocalar
Kur'an'da yeri var diyor hocalar
Şimdi inkâr eder domuzlar gibi.

Ali İzzet diyor ki "1969 un 7 inci ayında aya gittiler, ben de bu şiiri yazdım".

Hâşa : Tanrı göstermesin, olur mu böyle şey.

Çemek : Gevezelik etmek. Çemer : Gevezelik eder.

Bühtan : Birisinin üstüne suç atma, iftira.

Miraç : Kur'an'da belirtildiğine göre Peygamber Muhammet, bir gece Burak adlı bir hayvana binerek gök yüzüne çıkar, orada Tanrı ile konuşur. Bu olaya miraç (göğe çıkma), bu geceye de miraç gecesi denir. (Bak : Açıklamalar, miraç maddesi).

Vakıa : Gerçekten olan şey.

Ta'ssup : (Taassup) bağnazlık, eleştirip düşünmeden inanma, körükörüne inanma.

İnkâr etmek : Söylediğini kabul etmemek, daha evvel söylediğinden vaz geçmek.

Nerde müslümanlık orda açlık var
Nerde cennet huri orda .. var
Hükumet yok adalet yok gençlik var
Güvencimiz onlar şahbazlar gibi.

Âlem on sekiz bin kutup gezmeli
Çok sırlar var çözülecek çözmeli
Fikir ilim deryasında yüzmeli
Eksilmez esilmez denizler gibi.

Al'İzzet keramet geri kalacak
Feraset ilerde menzil alacak
İnsanoğlu Allah'ı da bulacak
Âlem aşikâre gündüzler gibi.

II, NO. 93.

Şahbaz : Yiğit insan.

Kutup : Sufî inanışına göre, dünyada her zaman, Muhammet Peygamberin sırlarını bilen bir ulu insan yaşamaktadır. Kutup adı verilen bu insan, olup biten her şeyi bilir. Dünyada neler olacaksa onun kararı ile olur. Böyle bir din ulusunun varlığına Alevîler de inanır.

Feraset : Çalışma ile kavrama, anlama.

Menzil Almak : Yol alıp ileri gitmek.

Âlem aşikâre : Besbelli, ay aydın.

30

GÖZLERİN

Kör gözüme ışık tutar gözlerin
Güneş gibi lamba gibi ay gibi
Adaletli merhametli sözlerin
Seçim gibi parti gibi oy gibi

Kaşların hükmeder mebusanlara
Kirpiklerin ferman yazar hanlara
Şerbet dudakların hasta canlara
Şifa gibi derman gibi hay gibi

Sırma saçlar ezan okur sahrada
Namaz niyazımsın leyl ü neharda
Gözlerin de rahmet saçar baharda
Umman gibi derya gibi çay gibi.

Allahgilden mlsin âleme başsın
Her çiçeği boyalayan nakkaşsın
Hûbluğuna söz yok ama kallaşsın
Al'İzzet'in emekleri zay gibi.

II, NO. 7.

Mebusan : Milletvekilleri.

Hay gibi : Canlılık vermiş gibi. Hay etmek : Bir kimseyi daha canlı davranmaya itmek.

Niyaz : Yalvarış, saygı ile eğilerek bir istekte bulunma.

Leyl : Gece.

Nehar : Gündüz.

Nakkaş : Nakış vuran, usta boyacı.

Hûb : Güzel.

Zay olmak : Boşa gitmek, işe yaramamak.

31

YANAKLARIN KAŞLARIN

Bayrak yanakların selam kaşların
Bana savaş açtı meydan eyledi
İhtilâl gözlerin kalkan döşlerin
Çekti ordusunu isyan eyledi

Hançer bakışların düşmüş kastıma
Kirpiklerin asker çeker üstüme
Habersiz bir baskın geçti postuma
Heman kırallığın ilân eyledi.

Post kavgası çıktı dost arasında
Düşman nöbet bekler kan deresinde
Üç yerimden vurdu naz sırasında
Vücudum şehrini al kan eyledi

Meleklerin feleklerin tanrısı
Acı bana merhametler perisi
Sırmalı saçların gece yarısı
Al'İzzet'i bombardıman eyledi.

II, NO. 144.

İhtilâl : Devrim.

Meydan eylemek : Meydan okumak, savaş alanına buyur etmek.

Kastına düşmek : Birini öldürmeye kalkmak, yok etmeye kalkmak.

32

EKİN DESTANI

Bider aldım çifte gittim
Sık ekilmiş kör getirdi
İkiledim herik ettim
Bire beşi zor getirdi.

Çift işlemedi ham kalmış
Hemen herkinden nem kalmış
Kınacık oldu nem kalmış
Mahsul bu yıl dar getirdi.

Firik suyun veremedim
Bereketin göremedim
Öküz koşup süremedim
Güzel tarlam bor getirdi.

Ben ektim karınca toplar
Sümbül göcek purmud çaplar
Topbaş ekin kısa saplar
Uzunum çavdar getirdi.

Bider : Tohum.

Kör : Bir ekin hastalığı.

Herik etmek : (Herk etmek) sürdükten sonra tarlayı bir yıl dinlenmeye bırakmak.

Dar : Kıt, az.

Mahsul : Ürün, elde edilen buğday.

Firik suyu : Firik olmak. Ekinin sertleşmeye başlaması. Taneler süt olmaktan kurtulur. ama daha tam sertleşmezse, böyle tanelere firik denir. Başak firik olduğu vakit sulanması gerekir. Buna firik suyu denir.

Bor getirmek : Ekinin boz olması, küçük kalıp, verim vermemesi.

Topbaş : Taneleri kısa, ama dolgun bir buğday türü.

Kösnü verg'alır tarladan
Canım yandı şu fareden
İstanbul'dan Ankara'dan
Sanki Al'İzzet kâr getirdi.

I, NO. 50.

Kösnü : Tarla sıçanı.

Göcek : Topraktan yeni başını çıkararak göğeren ekin.

Sünbül göcek : Güzün ekinin sümbül gibi yeşermesi.

Nem : Rutubet, ıslaklık.

Purmud : Tırpana gelmeyecek, elle toplanacak kadar küçük kalan ekin.

Çaplamak : Deste yapmak, destelemek.

33

YÂ ALİ

Halik misin mahluk musun ya nesin
Her şey sana ayan beyan ya Ali
Hâşa iki değil sen bir danesin
Hikmetine hayran cihan ya Ali

Gâhi İsa oldun nurda göründün
Gâhi Musa oldun Tur'da göründün
Gâh'İbrahim oldun narda göründün
Yakmaz seni ataş suzan ya Ali.

Muhammed Mustafa hısmımsın dedi
Kanımsın canımsın cismimsin dedi
Âşık oldu sana şanımsın dedi
Gökteki melekler süphan ya Ali

Şu dağlara emretseniz yarılır
Irmaklara dur deseniz durulur
Hasan Hüseyn baş'için bir su verilir
Yanıyor yüreğim büryan ya Ali

Ahret kumandanı kusura bakma
Günahı yakmadan kulunu yakma
Al'İzzet'i ahrette susuz bırakma
Elaman elaman ihsan ya Ali.

II, NO. 51.

Halik : Yaratan, Tanrı.

Mahluk : Yaratık, kullar.

Ayan beyan : Açık seçik.

İsa : Isa Peygamber.

Musa : Musa Peygamber.

Tur : Musa'nın üzerine çıkıp Tanrı ile konuştuğu dağ.

İbrahim, nar : İbrahim Peygamber ve ateş. (Bak Açıklamalar, İbrahim Peygamber maddesi).

Suzan : Yakıcı.

Baş' için : Başı için. (Bak : Açıklamalar Kerbelâ maddesi).

Büryan : Yanmış, kavrulmuş.

Eleman : Yeter, amana geldim.

34

GÖZLERİ SÜRMELİ

Gündüz güneş gibi gece ay gibi
Çıkar gelir bir gözleri sürmeli
Çiğdemli çiçekli bizim köy gibi
Kokar gelir bir gözleri sürmeli

Adı güzel Barış gonca gül gibi
Halkalanmış sırma saçı tel gibi
Bendinden boşanmış coşkun sel gibi
Akar gelir bir gözleri sürmeli

Her âşık çekemez sevdasın aşkın
Kızılırmak gibi bulanık coşkun
Gönlümün sarayın kalbimin köşkün
Yıkar gelir bir gözleri sürmeli

Al'İzzet aynası bu kız milletin
Yüzünden nur damlar gözler ne metin
Kurtuluş Destanın şair Hikmet'in
Okur gelir bir gözleri sürmeli.

22. 5. 1966. II, NO. 35.

Sevdasın aşkın : Aşkın sevdasını.

Gönlümün sarayın : Gönlümün sarayını.

Kurtuluş Destanı Şair Hikmet'in : Nazım Hikmet'in Kurtuluş Savaşı Destanı. Ali İzzet, 1964 yılında Tülay German'ın evinde Kenan Ulu ile tanışır ve onun evinde üç ay konuk kalır. Ulu'nun yeğeni Barış Arhavi Ali İzzet'e toplumcu kitaplar, ve her halde bu arada Nazım Hikmet'in kitaplarını okur. O vakit orta okul öğrencisi olan Barış "Nazım'ın Kurtuluş Destanını okudu, ben ağladım" diyor Ali İzzet. Sürmeli diye giden bu şiiri Barış için yazmış Ali İzzet.

35
DİNDEN İLERİ

Çok gezdim dolaştım cihan içinde
Görmedim bir güzel senden ireli
Eşin bulunamaz insan içinde
Yakıyorsun beni günden ireli

Bakarken yüzüne gözler kamaşır
Elvan nurlar mah yüzünde dolaşır
Sevdaların benim ile güleşir
Ben sana taparım dinden ireli

Al'İzzet'im ben dinine taparım
Elin değil ayağını öperim
Kapınızda hidmetkârlık yaparım
Sadık kul bulaman benden ireli.

IA, NO. 60.

Senden ireli : Senden ileri. senden daha güzel.
Elvan : Çeşit çeşit renkli.
Mah : Ay.
Güleşir : Güreşir.
Günden ireli : Günden ileri. Güneşten daha çok.
Dinden ireli : Dinden ileri. Dinden daha çok.
Benden ireli : Benden ileri. Benden daha sadık.
Hidmetkâr : Hizmetçi.

36

DERTLİ DERTLİ

Ayrılık zamanı geldi sevdiğim
Ağla saçlarını yol dertli dertli
Kısmet kalktı günüm doldu sevdiğim
Şimdi helallaşak gel dertli dertli

Gel karşıma dal boyunu göreyim
Bir dolu ver muradıma ereyim
Sana bir yadigâr mendil vereyim
Al gözün yaşını sil dertli dertli

Sakla belgüzarım düşün hayal et
Sen de benim için ağla melâl et
Ayrılık günüdür hakkın helâl et
Kuşlardan haberim al dertli dertli

Ağla hüngür hüngür sefiller gibi
Garip garip gez dur melüller gibi
Acı yeller değmiş sümbüller gibi
Sen orda ben burda kal dertli dertli

Unutma Al'İzzet'i şaşkın fakiri
Bu dünyadan konan göçer ahirî
Allah'ısmarladık gidiyom gayri
Gözüme göründü yol dertli dertli

II, NO. 71.

Dolu : Bak. Şiir no. 14'ün notları.

Yadigâr : Armağan.

Belgüzâr : Bergüzar. Armağan.

Melâl etmek : Ali İzzet bunu yanlış kullanıyor. Eylem melul olmak'tır.

Melûl : Üzgün, kederli.

37

ALLAHIN ZALİMİ

Yazıktır incitme şu ben fakiri
Zehirledin tatlı yemeklerimi
Ne gününü gördüm hilenden gayri
Zay ettin çektiğin emeklerimi

Ciğerden yanasın büktün belimi
Kuru yerlere getirdin ilimi
Kastın ne idi Allah'ın zalimi
Göğ iken yoldurdun çiçeklerimi

Kan ağlıyor Ali İzzet 'in gözü
Hiç m'acıman bana kahpenin kızı
Görmedim ben senden bir güleç yüzü
Etim yedin ezdin kemiklerimi.

I, NO. 27.

Hiç m'acıman : hiç mi acıman.

38
BENİ BENİ

Merhametsiz vicdansız kanlı zalim
Yaktın ataşına şu beni beni
Kıyamette nasıl verin sualim
Genciken kocattın bu beni beni

Çok derdini çektim ben nice nice
Söylesem tükenmez üç gün üç gece
Cenazeme sen gel dost ben ölünce
Gözün yaşı ile yu beni beni

Yeter ettin yeter imansız seni
Ne incidin sen mi verdin bu canı
Ahrette yakandan tutturma beni
Hiç olmazsa orada de beni beni

Vasiyetim suyum ile koydurma
Kara bağlan al giyip de oturma
Al'İzzet'e garip ölmüş dedirme
Elininen mezara koy beni beni

1. NO. 98.

Ataş : Ateş.

De beni beni : Beni söyle, benim adımı an, bana da değer ver.

39

AŞK BENİ

Dağlara komş'oldum kuşlara yuva
Mecnûn gibi hayran etti aşk beni
Kerem gibi yalın ayak yollarda
Yaktı yaktı büryan etti aşk beni

Kimi âşık kimi derviş dediler
Kimi doğru yola girmiş dediler
Kimi hayın hırsız sarhoş dediler
Yıktı yıktı viran etti aşk beni

Kimi deli dedi kimi budala
Ne çare katlan gönül her hale
Tutuben yakamdan verdi tellala
Aldı sattı seyran etti aşk beni.

Sabır gibi devlet yoktur her halde
Taş atana lokma attım bu yolda
Yedi kale yıktım kırk iki yılda
Dil tahtına sultan etti aşk beni

Kime derdim yansam beni kınıyor
Ağlamazsam ciğerlerim yanıyor
Al'İzzet'i gören deli sanıyor
Soyundurdu üryan etti aşk beni.

II, NO. 1.

Komş' oldum : Komşu oldum.

Mecnun - Leylâ : Bir Arap Halk hikâyesinin kahramanları. (Bak. Açıklamalar, Mecnun ve Leylâ maddesi).

Kerem : Kerem ile Aslı hikâyesinin erkek kahramanı. (Bak. Açıklamalar, Kerem ve Aslı).

Büryan etmek : Yakmak, iyice yakmak.

Dil : Gönül.

Üryan etmek : Çırılçıplak bırakmak.

40

NENNİ NENNİ

Sabah oldu şafak attı
Uyu yavrum nenni nenni
Del'eyledin beni beni

Güller açtı bülbül öttü
Uyu yavrum nenni nenni
Del'eyledin beni beni

Söylen kuşlar yavaş ötsün
O yâr uykusuna yatsın
Ben kıyamam yel uyartsın
Uyu yavrum nenni nenni
Del'eyledin beni beni

Nen çalayım uyuyasın
Küçücüksün büyüyesin
Güzel ahımı duyasın
Uyu yavrum nenni nenni
Del'eyledin beni beni

Kırmızı güneş batanda
Yeşilli yorgan örtende
Koyu gölgenin altında
Uyu yavrum nenni nenni
Del'eyledin beni beni

İzzetî'yim uyukluyor
O yâr yatmış uyukluyor
Köşek gözler sayıklıyor
Uyu yavrum nenni nenni
Del'eyledin beni beni

1A, No. 180.

Nen çalmak : Ninni söylemek,
Del' eyledin : Deli eyledin.
Köşek : Deve yavrusu. Gözleri çok güzel sayıldığı için sevgiliye 'köşek gözlü' deniyor.

41

BAKTI GEÇTİ

Mecnun'um Leylâ'mı gördüm
Bir kerrece baktı geçti
Ne söyledi ne de sordum
Kaşlarını yıktı geçti

Soramadım bir çift sözü
Ay mıdır gün müdür yüzü
Sandım ki Zöhre yıldızı
Şavkı beni yaktı geçti

Ataşından duramadım
Ben bu sırra eremedim
Seher vakti göremedim
Yıldız gibi aktı geçti

Bilmem hangi burç yıldızı
Bu dertler yareler bizi
Gamze okun bazı bazı
Yâr sineme çaktı geçti

İzzetî bu ne hikmet iş
Uyur iken gördüm bir düş
Yâr zülfünü kemend etmiş
Boynumuza taktı geçti.

II. NO. 24.

Ali İzzet bu şiiri dört dörtlük olarak yazmış. Ustası Aşık Ali "beşe tamamlamalı" deyip, "Bilmem hangi burç yıldızı" diye başlayan dörtlüğü kendisi yazıp şiire eklemiş. Mühür Gözlüm, 1967, s. 7.

Burç : Bize çeşitli biçimlerde görülen yıldız kümelerinin her biri.

Şavk : Şevk. Işık, parlaklık.

Gamze oku : Sevgilinin gamzesinden çıkıp âşıkın bağrını deldiği kabul edilen ok.

42

EKİN BİÇTİM

Ekin biçtim harman döktüm
Yağmur yağdı mile gitti
Harık yere tohum ektim
Yoksulluktan sele gitti

Hışım oldu baran oldu
Yiğitlerim divan oldu
Kalas geldi boran oldu
Ektiklerim yele gitti.

Al'İzzet'im il kazandım
Dal kazandım kol kazandım
Emek çektim mal kazandım
O da yadırgı ele gitti.

I, NO. 148.

Mil: Yağmurlardan sonra toprağı kaplayan ince çamur tabakası.

Harık: Hark, ark.

Kalas: Büyük ağaç parçası.

Boran: Fırtına ile inen yağmur.

Yadırgı: Yabancı, el.

43

DANS MAHALLİ

Millet Meclisi bir kanun yazmış
Herkeş sevdiğini alacak deyi
Erkânıharpler bir pilan çizmiş
Erler bir senede gelecek deyi

Kurban olam böyle iyi zamana
Dilediğin veriyorlar insana
Aldı peçeleri attı meydana
Çirkin güzel belli olacak deyi

Al'İzzet'im serbest bayan halinde
Baylar hür yatıyor reyi elinde
İlanlar okundu dans mahallinde
Arzu eden dostunu bulacak deyi.

I, NO. 39.

Herkeş : Herkes.

Erkânıharp : Kurmay.

Dans mahalli : Dans yeri.

Reyi elinde : Serbest, dilediğini yapar, oyu elinde.

44

EVRAKI BOZUK

Sen âşık değilsin evrakı bozuk
Sazın sesin çirkin hortlaksın hortlak
Sana lânet olsun soyuna yazık
Din iman yoksulu kavlaksın kavlak.

Müslüman görünür puta taparsın
Türk'üm dersin Atatürk'e atarsın
Bazı kız alırsın avrat satarsın
Şöyle bir baldırı çıplaksın çıplak.

Eli böyük ayı acemi şebek
Gözü kızıl yüzü kara kör köpek
Marifetten bihabersin ey eşek
Menzil alamazsın aksaksın aksak.

Bazı şair olur şiir yazarsın
Ahmet'ten Mehmet'ten alır düzersin
Sahipsiz it gibi köy köy gezersin
Şaşarım aklına ahmaksın ahmak.

Hayını hırsızı arar bulursun
Bazı sağcı bazı solcu olursun
İyi insanlara tuzak kurarsın
Aynı baban gibi zırlaksın zırlak.

Al'İzzet'in mallarını satarsın
Sorsa bir ehl-i din inkâr edersin
Meyhanede kerhanede yatarsın
Kumarbazın biri alçaksın alçak.

KARALAMA, S. 7.

Horlak : Yabani.
Bihaber : Habersiz.
Menzil almak : Yol almak.
Ehl-i din : Din ehli dindar kişi.
Aksak : Topal.
Zırlak : Eşek gibi zırlayan.

45

YÜZÜN DE YOK

Köylüoğlu bana kızar
Babasına hile düzer
Ebemin aşına benzer
Tadın yoktur tuzun da yok.

Nedir böyle talavuzun
Karga mıdır kılavuzun
Ozanlara acı sözün
Millete hoş sözün de yok.

Atatürk de savaş açtı
Düşman orduları kaçtı
Sivas nasıl seni seçti
Bakılacak yüzün de yok.

Al'İzzeti sağcı değil
Fitne değil koğcu değil
Senin gibi yağcı değil
Halka yakın özün de yok.

1978 DE HÖYÜK KÖYÜNDEN ALİ İZZET'İN AMCASININ OĞLU İZZET SAVAŞ'TAN DERLENMİŞTİR. DERLEYEN MEHMET ÂLİ ERDİN.

Bu şiir Talibî Coşkun'un şu dörtlüğünden yola çıkıyor :

Nedir senin talavuzun
Kargadandır kılavuzun
Sen ebemin pilavısın
Hani tadın tuzun yoktur.

Talibî'nin, Behçet Kemal Çağlar'ı taşlamak için yazdığı bu şiirden, ancak yukarıdaki dörtlük alınmış, Ali İzzet'in şiirinin geri kalanı tamamen kendisinin. Sivas milletvekillerinden biri için yazılan bir taşlama.

Talavuz : Telaş, acele.

Koğcu : Birinin ardından kötü konuşan, dedikoducu.

46

GECEKONDU

Köyüm bana gurbet oldu
Oğlum kızım eşim de yok
Sanki seferberlik geldi
Ağlayan çok neşem de yok.

Şehirlere doldu köyler
Genç bayanlar yaşlı baylar
Gitti kavim kardeş köyler
Garibim yoldaşım da yok.

Gecekondu bağrı kara
Yaparım yıkarlar para
Yalınızım boş tencere
Akşam ekmek aşım da yok

Koca köyde üç ihtiyar
Göçmüş evler yıkık divar
Ölüler yurdu bu diyar
Mezar kazan komşum da yok.

Al'İzzet kırk torunum var
Hep gurbette figanım var
Emanet bir tek canım var
Toprağım yok taşım da yok.

I, NO. 146.

Şiirin başında şu yazı var : "Türkiye'yi adım adım gezdim; köyler hep şehere göç oldu. Köyler boş kaldı. Yalnız kalan Al' İzzet ağlayarak bu şiiri yazdı. 2. 2. 1968".

Seferberlik : Savaşa çağırma emri.

Figan : Ağıt, ağlama.

47

Allah'ın ordusu Türk'ün ordusu
Hükümdarı kumandanı Atatürk
Heybetinden kaçtı düşman ordusu
Kurtardı şu güzel vatan' Atatürk.

Atatürk İnönü gelmese idi
Camiler mescitler kilise idi
Azimkâr kahraman bir kimse idi
Öğretti bizlere irfan' Atatürk.

Dev adımlı mavi gözlü ejderha
Altın saçlı güneş yüzlü ejderha
Gerçek sözlü barış izli ejderha
Sulh etti yurtları cihan' Atatürk.

Al'İzzet bu sözü kimse çözemez
Kiraman kâtibi vasfın yazamaz
O bir kaledir ki dünya bozamaz
Hakikat mülkünün başkan' Atatürk.

1955. MÜHÜR GÖZLÜM, S. 17.

Vatan' Atatürk : Vatanı Atatürk.
Azimkâr : Kararlı, tuttuğunu koparan.
İrfan' Atatürk : İrfanı Atatürk.
Kiraman kâtibi : Günah ve sevap yazan melekler. Müslüman inanışına göre her insanın sağında ve solunda bulunan iki melek, onun günahlarının ve sevaplarının hesabını tutar. (Kiramun kâtibîn).
Başkan', Atatürk : Başkanı Atatürk.

II, No. 25 te bu şiir şöyle :

Allah'ın ordusu Türk'ün ordusu
Hükümdarı kumandanı Atatürk
Heybetinden korktu düşman ordusu
Ulu Tanrı'nın aslanı Atatürk.

Öksüz millet hasta idi kan verdi
İsa gibi ölülere can verdi
Yer yüzüne şeref verdi şan verdi
Kurtardı esirden vatan' Atatürk.

Cihanda sulh dedi ataş kesildi
Yurtta dirlik birlik, savaş kesildi
Yeni nesil türedi çok baş kesildi
Aydın etti kara günü Atatürk.

Mehdi Kemal Paşa gelmese idi
Camiler mescitler kilise idi
İlm ü hikmet bir anayasa idi
Öğretti bizlere irfan' Atatürk

Al'İzzet bu sırrı her can çözemez
Kiraman kâtibi vasfın yazamaz
O bir kaledir ki dünya bozamaz
Hakikat mülkünün sultan' Atatürk.

48

ATATÜRK'E ÇAĞIRIŞ

Şahap Balcıoğlu ile Behçet Kemal'e

Âhir zaman kahramanı Atatürk
Türkiye'nin hali yaman oldu gel
Fitne fesat ellerinde kaldı mülk
Kardaşlar kardaşa düşman oldu gel.

Asil Türk evladı ceza görüyor
Hainin hırsızın işi yürüyor
Kıtlık geldi açlık hüküm sürüyor
Acı soğan derde derman oldu gel.

Şeyhi şeytan kendi şeytan çoğaldı
Hortladı cehennem cennetler n'oldu
Her şeye zam geldi bir namaz kaldı
Yalancının sözü iman oldu gel.

Kalemini kılıç eden hatipler
Habersiz zındanda Yalman şairler
Lal oldu şairler sustu kâmiller
Gönül dağlarımız duman oldu gel.

Taç idi ay güneş başında Ata'm
Dünya eğilirdi karşında Ata'm
Allah'ın ordusu peşinde Ata'm
Deccal çıktı âhir zaman oldu gel.

İller harap oldu baykuşlar kondu
Memleket zelzele haline döndü
Vekiller şeytanın atına bindi
Anayasa inkâr gümân oldu gel.

Yalman : Ahmet Emin Yalman.
Deccal : Kıyametin kopmasına yakın çıkacak olan yalancı peygamber. (Bak. Açıklamalar, Deccal maddesi).
Güman : Şüphe

Söyle yüce Tanrı'm Mehdi'yi salsın
Ali Battal Gazi beraber gelsin
Sana taş atanın eli kırılsın
Gafiller cahiller pişman oldu gel.

Ali İzzet Özkan can seni gözler
Öksüz kalan vatan han seni gözler
Şerefli şöhretli şan seni gözler
Kâfir yurdumuza mihman oldu gel.

27. 3. 1960. II, NO. 109.

Mehdi : (Bak. Açıklamalar Mehdi maddesi).

Battal Gazi : Müslüman savaşçısı ve Battâl romanının kahramanı. (Bak. Açıklamalar, Battal maddesi).

"Kâfir yurdumuza mihman oldu" sözleri ile Ali İzzet Amerika'lıların büyük sayıda yurdumuzda oturduğuna işaret ediyor.

Bu şiirin, Ali İzzet'in on gün hapis yatmasına sebep olduğunu biliyoruz. Ama Ali İzzet'in iki ayrı açıklaması var : Birine göre, şiir Adana postanesinden Şahap Balcıoğlu'na gönderilirken okunduğu için Ali İzzet hapse atılıyor; ötekinde ise Son Posta gazetesinde yayınlanıyor, bunun için Ali İzzet'i tutukluyorlar. Hangisinin doğru olduğunu araştıramadık.

49

GERÇEKLERDEN GÜZEL

Yüzün görsem miraç ettim sanırım
Haksın gerçeklerden güzelsin güzel
Elin öpsem oruç tuttum sanırım
Masum u Pak'lardan güzelsin güzel.

Hacca başlar seni görse tapınır
Güzel ismin camilerde okunur
Ayna mısın âlem sana bakınır
Çarkı feleklerden güzelsin güzel

Cennetten mi kaçtın burda ne gezen
Peri padişahı şarda ne gezen
Mekânın göklerdir yerde ne gezen
Yeşil meleklerden güzelsin güzel.

Al'İzzet Avrupa kıymet koyamaz
Kehlibar benleri her can sayamaz
Yan'n'oturan hiç kokuna doyamaz
Cümle çiçeklerden güzelsin güzel.

II, NO. 4.

Miraç : Peygamberin göğe çıkması. (Bak. Açıklamalar, miraç maddesi).

Mâsum'u Pâk : Suçsuz ve arı. Ehl-i Beyt'e ad olarak kullanılır. (Bak. Açıklamalar, İmam, On İki İmam maddeleri).

Şar : Kent.

Mekân : Yer.

Kehlibar : Kehribar.

Yan'n' oturan : Yanına oturan.

50

BELLİ DEĞİL

Millet kan uykuda yurtta soygun var
Hırsız belli değil iz belli değil
Her tarafta oylum oylum yangın var
Ateş belli değil köz belli değil

Sağlar can veriyor ölüler vergi
Aslanlar şal giydi tilkiler kürkü
Her şey pahalandı geçim ne zor ki
Çarşı belli değil bez belli değil

Sudan ucuz bizden fakir hızan yok
Gömlek yok kefen yok mezar kazan yok
Hortladı istibdat tat yok düzen yok
Şeker belli değil tuz belli değil

İstedik ki şeker ine elliye
Gittikçe artmakta fiat belli ya
Karanlıkta kaldık Allah kolluya
Mazot belli değil gaz belli değil

Yine eski şamar yine eski el
Eksik değil yüzümüzden çal ha çal
Kıyamet mi koptu yâ Rab bu ne hal
Afat belli değil yaz belli değil

Oy dilencileri köy köy geziyor
Asılsız fasılsız vaadler yazıyor
Varlık deryasında yokluk yüzüyor
Çoklar belli değil az belli değil

Hızan : Yoksul.

Çal ha çal : Durmadan döğmek, sopa atmak.

Ardıçlar kad'oldu çamlar da müftü
Gaz yok tuz yok bez yok geçim ne zor ki
Gücü gücü yeten'oldu İzzetî
Ağız belli değil söz belli değil.

II, NO. 107.

Ardıç kadı çam müftü : Çok değersiz kişilerin önemli koltuklara oturduğunu anlatan bir deyim.
Güeü gücü yeten' oldu : Gücü gücü yetene oldu.

51
DEĞİL

Yüzlerin azdırmış zülfü siyahım
Cilve desem değil naz desem değil
Bir kimseye benzemezsin Allah'ım
Gelin desem değil kız desem değil.

Gece âyet gündüz hadis sözleri
Hızır gibi belli değil izleri
Güldümüydü güller açar yüzleri
Bahar desem değil yaz desem değil.

Al'İzzetî gökten gelir nidası
Halik mi mahluk mu nedir edası
Yer yüzüne rahmet verir sedası
Keman desem değil saz desem değil.

II, NO. 25.

Yüzlerin : Yüzlerini.

Âyet : Kur'an'ın sözleri.

Hadis : Peygamber'in sözleri.

Halik : Yaratan.

Mahluk : Yaratılan, kulları Tanrı'nın.

Nida : Ses.

52

KÖMÜR GÖZLÜM

Nedendir de kömür gözlüm nedendir
Benim sabahaca uyumadığım
Varmış yâd illerin koynuna girmiş
Benim öpmelere kıyamadığım.

Goncanın yaprağı gülün dökümü
Esen ürüzgârdan alam kokunu
Ben yalınız alamıyom uykumu
Tatlı dillerine doyamadığım.

Al'İzzet'im gireceksin kanıma
Nasıl girdin şu hoyratın koynuna
Cellat m'oldun hançer çaldın boynuma
O yârin benlerin sayamadığım.

I, NO. 86.

Yad iller : Yabancılar.

Cellat m'oldun : cellat mı oldun.

Ürüzgâr : Rüzgâr.

Hoyrat : Değer bilmez, haldır huldur adam.

Şiirin ilk iki dizesi Karac'oğlan'ın "Nedendir de kömür gözlüm nedendir, Şu geceler benim uyumadığım" diye başlayan şiirinden alınmış".

53

KISKANIRIM

Mühür gözlüm seni ilden
Sakınırım kıskanırım
Uçan kuştan esen yelden
Sakınırım kıskanırım

Kavumundan akrabandan
Kardeşinden öz babandan
Seni doğuran anandan
Sakınırım kıskanırım.

Beşikte yatan kuzundan
Hem oğlundan hem kızından
Ben seni senin gözünden
Sakınırım kıskanırım.

Havadaki turnalardan
Su içtiğin kurnalardan
Geyindiğin sırmalardan
Sakınırım kıskanırım.

Al'İzzetî ancalardan
Elindeki goncalardan
Yerdeki karıncalardan
Sakınırım kıskanırım.

Kavum : Kavim, hısım, akraba.
Ancalar : Hepsi, topu birden.

54

AŞK KANUNU

Ya bir kıral olsam ya bir hükümdar
Aşk hakkında bir kanun çıkarırım
Kim kimi severse veririm ona
Bu güzel âdeti ben çıkarırım

Güzel ile yola giden yorulmaz
Güzel seven kuldan günah sorulmaz
Çirkin altın saray olsa girilmez
Güzeller yurduna kon çıkarırım

Çirkine secd'etmem peygamber olsa
Sardırmam yaramı şifakâr olsa
Adı güzel Allah bana yâr olsa
Bana göre de bir din çıkarırım

Güzeller döşünde iman sulanır
Çirkine çok bakma miden bulanır
Güzelin yanında can tazelenir
Çirkinin yanında can çıkarırım

Güzelin sözleri beş vakit namaz
Güzeller kıbledir güzeller Hicaz
Al'İzzet gerdana kılarken niyaz
Korkarım suç işler kan çıkarırım.

II, NO. 10.

Kon çıkarırım : Konmalı, yerleşmeli diye bir âdet çıkarırım.
Secd'etmem : Secde etmem.
Şifakâr : İyi edici, hastaları sağlatıcı.

54 a

Millet beni re'sicumhur eylese
Dost hakkında bir kanun çıkarırım
Kim kimi severse veririm ona
Bu güzel âdeti ben çıkarırım.

Herkesin dediği olmazmış meğer
Derdinen cevrinen olur aşikâr
Alamazsam sevdiğimi ben eğer
Ben beni öldürür kan çıkarırım.

Al'İzzet'im gülü hara katmasın
Yiğit olan kötü ile yatmasın
Varsın hiçbir millet kabul etmesin
Bana göre de bir din çıkarırım.

I, NO. 58.

Re'sicumhur : Reisicumhur, cumhurbaşkanı.
Aşikâr : Açık, besbelli.
Har : Diken.

55

GURBET

Gece gurbet gündüz gurbet yıl gurbet
Gurbet bana ben gurbete alıştım
Akşam ağıt sabah ağıt ne hikmet
Firkat bana ben firkata alıştım.

Sazım bana yoldaş oldu geziyor
Şu hasta gönlüme derman yazıyor
Şad olduğum zaman yaram azıyor
Mihnet bana ben mihnete alıştım.

Cefa bize düğün bayram dem gelir
Ya gülsem oynasam keder gam gelir
Derdim artar günden güne zam gelir
Dertler bana ben de derde alıştım.

Ceza hapishane bize yayladır
Âşıklara zindan cennet'âlâdır
Güzellerin aşkı başa beladır
Hoyrat bana ben hoyrata alıştım.

Kazaya belaya dayanır mertler
Sabredenler buldu türlü nimetler
Çileler azaplar, acılar dertler
Demişler ki Al'İzzet'e alıştım.

MÜHÜR GÖZLÜM, S. 80.

Firkat : Ayrılık.

Şad olmak : Mutlu, neşeli, sevinçli olmak.

Mihnet : Çile, kaygı, sıkıntı.

Cennet'âlâ : Cennet-i âlâ, Cennetin en yüce katı.

56

ÂŞIK VEYSEL ŞATIROĞLU'NA

Veysel'sin visale ereyim diye
Sen âlimsin ustam irfana geldim
Kevser ırmağını göreyim diye
Bir kuru çeşmeyim ummana geldim

Sen bir Süleyman'sın ben bir karınca
Bayram eder dostlar dosta varınca
Selavat getirdim yüzün görünce
Küfrü terkeyledim imana geldim

Âşıklar sultanı ayan beyansın
Görmez derler ama gören duyansın
Mansûr gibi kanlı gömlek giyensin
Enelhak bazarı meydana geldim

Allah zati severse bir insanı
Mülke malik eder yücelir şanı
Sazın sözün hayran etti cihanı
Muhabbet bülbülü gülşana geldim

İzzetî'yim ziyaretim kabul et
Mürşid-i kâmilsin müşkülüm hallet
Arafat dağısın lokmam kabul et
Koç gibi kapına kurbana geldim.

II, NO. 64.

Visal : Kavuşma, birleşme.
İrfan : Bilgi, görgü.
Kevser : Cennet suları. (Bak. Açıklamalar, Kevser maddesi).
Süleyman, Belkıs, karınca : (Bak. Açıklamalar, Süleyman, Belkıs).
Mansur, enelhak : 9 uncu yüzyılın tanınmış sufîsi. (Bak. Açıklamalar, Mansur maddesi).
Zati : Aslında, esasen.
Mülke malik etmek : Ülkenin sahibi kılmak.
Gülşan : Gülşen. Gül bahçesi.
Mürşid-i kâmil : Din ulusu. Tarikat önderi.
Müşkülüm : Müşkülümü.
Arafat dağı : Mekke dolaylarında bir dağ. Hacca giden müslümanlar bu dağda, yolunca bir kurban keserler. Bu kurbanın Tanrı lokması olarak yoksullara dağıtılması gelenektir.

56 a

Ali İzzet "ÂŞIK VEYSEL ŞATIROĞLU'NA" yazdığı bu şiiri (Bak. s. 115) daha evvel sevgilisi için yazmış; sonra Veysel'e sunmak için değiştirmiş. Şiirin ilk biçimi IA, No. 16 da şöyle :

Güzel dostum güzel yüzün görünce
Küfrü terkeyleyip imana geldim
Esmer benlerine yüzüm sürünce
Tanrının elçisi ben sana geldim

Yüz süren hac'olur nur ayağına
Kur'anı yazmışlar zülfün bağına
Mecnun gibi düştüm Leylâ dağına
Mevlâ'nın güzeli şanına geldim.

Kuşlar gibi hayaline gezerim
Kalem alır güzel adın yazarım
Bağlarım bostanım gonca gülzarım
Hasta bülbül gibi dermana geldim

Ali İzzet seni göğde aradım
Şükür yerde buldum ben ziyaretim
Şevketli yâr yolunda ölmek niyetim
Koç gibi kapına kurbana geldim.

1946

57

NE SAĞDA NE SOLDA

Kerem'in Mecnun'un adları çıkmış
Gel gör beni ne haldayım efendim
Âşık Ferhat benlik dağların yıkmış
Sular akmaz bir çöldeyim efendim

Yunus Emre beğenmedi cenneti
Namık Kemal hiçe saydı devleti
Ben severim yetmiş iki milleti
Ne sağdayım ne soldayım efendim

Şeyh Bedrettin eşit olsun hak dedi
Yârdan başkaları hep ortak dedi
Asıldı Pir Sultan suçu hak dedi
Âşık ölmez düşkün benim efendim

Kimi Al'İzzet'e sosyalist diyor
Kimi Al'İzzet'e bir deyiş diyor
Kimi Al'İzzet'e komunist diyor
Ne derlerse o yoldayım efendim.

ALİ İZZET'TEN MEHMET ÂLİ ERDİN
TARAFINDAN YAZILMIŞTIR.

Ali İzzet diyor ki "Behçet Kemal bana 'sen nesin' diye sordu. Ben de yukarıdaki şiiri yazıp yolladım. Çok memnun oldu, görüşünce elimi öptü".

Ferhat : Ferhat ile Şirin adlı halk hikâyesinde Şirin'in sevgilisi. Sevgilisi Şirin'i alabilmek için büyük bir dağı külünk ile delmeye, oradan kente su yolu açmaya koşulur. Bu güç işi başarmak üzere iken, bir yalan haber alır, güya sevgilisi ölmüştür. Ferhat, külüngünü havaya atıp, başını altına tutarak canına kıyar.

Yunus Emre beğenmedi cenneti : Bu dize ile Ali İzzet, Yunus'un aşağı dörtlükteki anlayışına işaret ediyor.

Cennet cennet dedikleri
Bir köşk ile bir kaç huri
İsteyene ver sen onu
Bana seni gerek seni.

Şeyh Bedreddin : (Simavna Kadısı oğlu Şeyh Bedreddin). 14'üncü yüzyılda yaşayan Türk dervişi. Kadınlardan başka bütün dünya mallarının insanlar arasında eşitce bölüşülmesini tanıtlayan bir ortaçağ komunizmini savunurdu. Çevresine topladığı kalabalık bir köylü ve esnaf kitlesi ile Osmanlı sarayına baş kaldırmış, başarılı bazı savaşlardan sonra, 1420 tarihinde yakalanarak Serez'de asılmıştır.

Şiir 1960 yılından sonra yazılmış olmalı.

58

SELAM

Koca Türkiye'mden Anadolu'dan
Dostlar size mektup selam getirdim
Ardahan'dan Edirne'den Bolu'dan
Güzel koku çiçek çektim getirdim.

Sivas'a uğradım ah güzel yurdum
Tunceli Dersim'de ağladım durdum
Kars'ta gözü yaşlı bir gelin gördüm
Acıdı yüreğim sitem getirdim.

Sordum o geline eşim yok dedi
Almanya'da işçi derdim çok dedi
Üç yavrum var amma hasta bak dedi
Şu yaslı gönlüme matem getirdim.

Şimdi bizim ile karlar yağıyor
Koç karıştı aha yüze geliyor
Geçti yaz baharım mevsim soğuyor
Kışın yitti yollar matem getirdim.

Kötü kader Al'İzzet'e çok çattı
Yetmiş beş yaşında yollara attı
Ömrüm son durakta günlerim bitti
Kefenim sabunum tamam getirdim.

KARALAMA, S. 8.

Matem : Yas.

Yüze geliyor : Koçlar katıldıktan sonra, yüzüncü gün bir tören yapılır. Ali İzzet, "davar yüzü" denen bu törene işaret ediyor.

59

SEVDİĞİM

Yüz yıl yerde yatsa çürür mü ola
Sana şu sarılan kollar sevdiğim
Parça parça olsa durur mu ola
Adını söyleyen diller sevdiğim

Güzeller muhtarı gökler meleği
Cennetler gelini dünya bebeği
Köyün yakışığı yayla çiçeği
Getirir kokunu yeller sevdiğim

Sabah günü sağ elinde görülmüş
Harman döşe iki yıldız sarılmış
Ak bebeğim anasından ayrılmış
Seni zaptedemez çöller sevdiğim

Al'İzzetî güzellere taparım
Elin kor da ayağını öperim
Bilsem gideceğin yolu yaparım
İncitmesin seni yollar sevdiğim.

60

EVİMİZ KÂBE

Tâ anadan doğma merdoğlu merdim
Kahpe karı gibi bacı değilim
Korkmayız tilkiden kurdoğlu kurdum
Kapı kapı gezen böcü değilim.

Kıtmir gibi Yediler'e yâr oldum
Hû dost dedik bir mağraya sır oldum
İsmail'i kurban ettim nur oldum
Koyun aslındanım keçi değilim

Ne şeytan taşlarız ne eli(?) derim
Ne halâlzadeyim ne haram yerim
Koyu Bektaşîyim Ali'ye yârim
Allah şahit ben yabancı değilim.

Gerçek erenleriz yolda çokluğuz
Şehit torunuyuz gazi oğluyuz
Ehl-i Beyt'in partisine bağlıyız
Bal şerbeti olduk acı değilim.

Al'İzzet canımız canana caba
Şefaat memuru Hak Âl-i abâ
Gönlümüz Beytullah evimiz kâbe
Mekke'yi dolaşan hacı değilim.

II, NO. 44.

Bacı : Burada kötü kadın anlamına kullanılıyor.
Böcü : Kurt, böcek.
Kıtmir : (Bak. Ashab-ı Kehf maddesi).
Yediler : Bazı söylentilerde Ashab-ı Kehf'in yedi kişi olduğu ileri sürülür.
Helâlzade : Haram yemeyen, dürüst doğmuş insan.
Ehl-i Beyt : Peygamberin ev halkı. (Bak. Açıklamalar Ehl-i Beyt maddesi).
Âl-i abâ : Peygamber'in abasının altına sığınan beş kişi : Kendisi, Alî, Fatıma, Hasan ve Hüseyin.
Beytullah : Tanrı evi. Sufilere göre insan gönlü Kâbe'dir. Bir gönül yapmak bir hac yapmaktan daha sevaptır.
Hû dost : Hû, Tanrı adlarından biri. Alevî-Bektaşîlerde bunun için duaların çoğu Hak dost, yahut Hû dost diye başlar. Hû, O demektir.
Caba : Karşılıksız, bedava.

61
ALLAH GİZLİ DEĞİL

Cenazeme imam oldu nazarım
Öldüren de benim ölen de benim
Mezarımı eliminen ben kazdım.
Ağlayan da benim gülen de benim.

Allah gizli değil sana benziyor
Canı katı teni bana benziyor
Gâh doğar gâh batar güne benziyor
Gidenler de benim kalan da benim.

Mansur Allah benim dedi yüzüldü
Meydanda taşlandı cismi ezildi
Şanımıza yüz dört kitap yazıldı
Bildiren de benim bilen de benim.

Al'İzzet'i bir Al'İzzet arıyor
Al'İzzet'ten Al'İzzet'i soruyor
Allah benim desem Allah görüyor
Gerçekler de benim yalan da benim.

II, NO. 95.

Cenazeye imam olmak : Menkabe'ye göre Ali ölünce cenazesini evden almaya birisi gelmiş, vermişler. Bir de görmüşler ki cenazeyi alıp götüren Ali'nin kendisidir.

Mansur : Enelhak dediği için asılan tanınmış müslüman sufîsi. (Bak. Açıklamalar, Mansur maddesi).

62

SEVDALAR ÖLMEZ

Kimse beni kınamasın gülmesin
Ne güzele doymaz gözüm var benim
Âşıklar kocamaz sevdalar ölmez
Gitme güzel gitme sözüm var benim

Güzeller murattır güzeller dilek
Güzeller Tanrı'dır güzeller melek
Güzel sevmek arzum, koymuyor felek
Kem tecellim kara yazım var benim

Güzellere cennet derim has derim
Güzellere yâr yâr derim dost derim
Güzellerden buse niyaz isterim
Güzellere cilve nazım var benim

Güzelin öpüşü derde dermandır
Güzelin buyruğu emr ü fermandır
Al'İzzetî güzellere kurban'dır
Dahi bir güzelde arzum var benim.

II, NO. 30.

Kem : Kötü.
Tecelli : Talih, alın yazısı.
Buse : Öpücük.

63

DERTLİYİM

Kınaman komşular ağlıyor deyi
Bir muhanet yâr elinden dertliyim
Kara bağrıma el saldı öl deyi
Yaktı beni kor elinden dertliyim

Göklere savurdu yanık küllerim
Ahraz etti dudu gibi dillerim
Hoyrat gibi yoldu attı güllerim
Bülbül gibi har elinden dertliyim

Eski derdim bir ikene beş oldu
Yana yana ağlayacak iş oldu
Garip başım yaz ayları kış oldu
Dağlar gibi kar elinden dertliyim

Söylesem söylemez küsmüş kakınır
Yüzlerin azdırmış bel bel bakınır
Gel desem gelmiyor benden sakınır
Halden bilmez tor elinden dertliyim

Al'İzzetî bir yâr sevdim mert değil
Tatlı dilli güleç yüzlü sert değil
Çekemiyom çekilecek dert değil
Çirkinlerden hor elinden dertliyim

II, NO. 70.

Ahraz : Dilsiz.
Har : Diken.
İkene : İken.
Kakınmak : Kızmak, hiddetlenmek.
Tor : Eğitilmemiş, acemi.
Hor : Yabani.

64
HAK ÂDEMDE

Allah bile güzellere âşıktır
İnanmazsan Kur'an'a bak azizim
Yüz dört kitap bu sözüme tanıktır
Hak âdemde insana bak azizim

Allah kula benzer kul da Allaha
Secde sücut âdemedir vallaha
Şeytan secdetmedi Safiyullaha
Tok takıldı boynuna bak azizim

Âdemoğlu Kabil bir güzel kıza
Sevdalanıp ölmedi mi o kıza
Kuş dilini bilen Nebi, Belkıs'a
Âşık olan sultana bak azizim

Yusuf pazarında Zelha kârından
Görünce vaz geçti cümle varından
İsa arşa kaçtı halkın şerinden
Meryem gibi geline bak azizim

Hak âdemde : Tanrı insandadır, insanda belirmiştir anlamına gelir ve Sufi'lerin temel görüşlerinden birini anlatır. Tanrı bütün varlıkları ile beraber dünyayı kendi nurundan ve yokluk'un karanlığından yaratmıştır. Bunun için insanda Tanrı'dan inen iyilikler güzellikler ve yüceliklerle beraber, yokluk'tan gelen kötülükler, çirkinlikler de vardır. İnsan, öz iyiliklerini geliştirerek tanrısal niteliklerini artırabilir, Tanrı'laşabilir. Bunun için ancak Tanrı'ya saygıyı gösteren secde, onun önünde eğilme insana da yapılabilir. Çünkü insanda da Tanrı'nın bir parçası gizlidir.

Secde : Namazda alnı yere koyarak eğilme. Sücut : (Secde etmek. Bundan evvelki açıklamaya bak).

Safiyullah : Tanrı'nın temiz kulu, lekesiz kulu : Âdem Peygamber. Tanrı Âdem'i yarattığı vakit bütün kullarını ona secde etmeğe çağırdı. Herkes Âdem'in önünde yere eğildi, fakat şeytan eğilmedi. Tanrı'ya âsi oldu, bunun için cennetten koğuldu.

Tok : Ceza olarak hayvanların boynuna takılan halka.

Kabil : Âdem Peygamber'in büyük oğlu. Bir kavga sonunda kardeşi Habil'i öldürdüğü için insanlar arasındaki ilk kavganın yaratıcısı olarak tanınır.

Belkıs : Seba kraliçesi. (Bak. Açıklamalar, Süleyman maddesi).

Yusuf-Zeliha : Yakup peygamberin oğlu ve onu seven kadın. (Bak. Açıklamalar, Yusuf ve Zeliha maddesi).

İsa : İsa Peygamber. (Bak. Açıklamalar, İsa maddesi).

Meryem : İsa'nın annesi. (Bak. Açıklamalar İsa maddesi).

"Kuş dilini bilen nebi, Belkıs'a" dizesi nebi'den sonra bir virgül düşünülerek anlaşılmalıdır. Ali İzzet, nebi sözcüğü ile kuş dilini bildiği kabul edilen Süleyman Peygamberi anlatmak istiyor. O vakit bu parça' Belkıs'a âşık olan, kuş dilini bilen nebi, yani Süleyman olarak anlaşılacaktır.

Al'İzzetî hükümdârlar ulular
Güzel için kan döktüler veliler
Senin gibi benim gibi deliler
Kerem yandı Mecnun'a bak azizim.

65

ATATÜRK BAKIŞLIM

Atatürk bakışlım ey mermi gözlüm
Ta can damarımdan vurdun ölüyom
Gazi yürüyüşlüm kahraman yüzlüm
Zalim yâr kanıma girdin ölüyom

Kim'öldürdün gene ellerin kanda
Yarın sormazlar mı ulu divanda
Sen güler oynarsın sevdalar bende
Bu derdi başıma sardın ölüyom

Kaşlar erkânıharp eder kastını
Kargı kirpik şehit eder dostunu
Seferberlik eller zehir tastını
Bal şerbeti deyi verdi ölüyom

Canlar mı dayanır buna Al'İzzet
Gözlerin yaptırır ceng ü cinayet
Ne vicdan var sende ne de merhamet
Cenazem meydanda gördün ölüyom.

II, NO. 13.

Kim' öldürdün : Kimi öldürdün.
Ulu divan : Tanrı'nın divanı, Tanrı katı.
Erkânıharp : Kurmay.
Ceng ü cinayet : Döğüş kavga, kan.
Tastını: Tasını

66

KOCADIN ÖZKAN

Evvel ataş püskürürdüm ağzımdan
Şimdi bir çıngıyı yakamaz oldum
Tapımız kesildi iki gözümden
İpliği iğneye takamaz oldum

Seslendim mi gelir idi sözüme
Şimdi İzzet deli diyor yüzüme
Yokuş iniş görünmezdi gözüme
Şimdi bir tepeyi çıkamaz oldum.

Kocadın Al'İzzet kocadın Özkan
Saçların ağardı gözler boz duman
Dağdan dağa sıçrar idin bir zaman
Şimdi de bir arkı geçemez oldum.

IA, NO. 152.

Çıngı : en küçük ateş parçası.

Tapımız kesildi : Gücümüz kuvvetimiz kalmadı.

67

YOZ KUŞ GİBİ

Kahpe felek seni bana çok gördü
Adak ile çerak ile bulduğum
Felek kollarımı kökünden kırdı
Kuzu ile kurban ile aldığım

Çok emek çektim bir cücük çıkardım
Öper sever yüzlerine bakardım
Dağlar seni oylum oylum yakardım
Bir yavr'için zâr ü giryan olduğum.

Ali İzzet'im koyun gibi melerim
Bir körpe kuzu yitirdim ararım
Bir tutacak dalım yoktur ağlarım
Yoz kuş gibi boş yuvada kaldığım.

I, NO. 118.

Şiir, Ali Izzet'in kızı Akgül'ün ölümüne yazılmış.

Adak ile Bulmak : Çocuğu olmayanların, evliya mezarlarını ziyaret ederek onlara kurban adamaları Anadolu'da yaygın bir gelenektir. Çocuk olunca, gidilir o din ulusunun mezarına bir kurban kesilir.

Çerak : Mum, ışık, Çocuk doğurabilmek için tekkelere ve din ulularının mezarlarına mum dikme âdetine işaret ediyor.

Yavr' için : Yavru için.

Zâr ü giryan olmak : Ağlayıp sızlamak.

68

SELAM GETİRDİM

Âdem'den Havva'ya selam getirdim
Habil Kabil oldum al kan göründüm
Hak emretti melekleri okuttum
Şerre memur oldum şeytan göründüm.

Nuh ile bir olduk bir gemi çattık
Her cins mahluk aldık içeri attık
Bir zaman balığın karnında yattık
Hikmet deryas'oldum umman göründüm.

Süleyman'a Belkıs oldum sevildim
Allahgilin dergâhından koğuldum
İsa oldum çarmıhlara gerildim
Asmana kaçtım Yuhan göründüm.

Halil ile bir ev yaptık Allah'a
Halkı secd'ettirdik o Beytullah'a
İsmail'e imdat geldik vallaha
Arafat dağında kurban göründüm.

Allahım çağırdı dedi ya Musa
Senden bir alçak kul getir var ise
Geldi beni buldu elinde asa
Musa'nın yed'inde hayvan göründüm.

Habil, Kabil : Âdem Peygamberin çocukları. Bir kavga sonucu Kabil Habili öldürür. Bu, insanlar arasındaki ilk kavga sayılır.

Şer : Kötülük.

Nuh : (Bak. Nuh Peygamber ve Tufan maddesi; Açıklamalar).

Deryas' oldum : Deryası oldum.

Süleyman, Belkıs : Süleyman Peygamber ve Saba Kraliçesi Belkıs. (Bak. Akıçlamalar, Süleyman maddesi).

Asman : (Asüman) gök yüzü.

Yuhan : (Yuhanna) Hıristiyan azizlerinden biri; İncil'de John.

Halil : Kâbe'yi kuran Halil Peygamber. (Bak. Açıklamaiar, Halil maddesi).

İsmail'e imdat gelmek : Kesilmek için yere yatırılan İsmail'in yerine gökten kurbanlık koyun inmesi. (Bak. İsmail maddesi).

Yed : El. Musa Peygamber'in elinde asa yılan olmuş. (Bak. Açıklamalar, Musa maddesi).

Üç yüz yıl uyuduk mağrada nihan
Kıtmîr'i kapıya bekç'ettik heman
Muhammet Ali'nin geldiği zaman
Hizmet kapısında Salman göründüm.

Çok geldim gittim zaman içinde
Çok kalıp eskittim cihan içinde
Çok şekile girdim devran içinde
Bugün de Al'İzzet Özkan göründüm.

II, NO. 39.

Kıtmir : Ashab-ı Kehf'in (Mağara Ehli) köpeği. (Bak : Açıklamalar, Ashab-ı Kehf maddesi).

Salman : (Salman-ı Farisî, İranlı Salman). Daha Medine'de iken Muhammed'e iman eden, onun yakın arkadaşları arasına katılan bir İranlı.

Alevî - Bektaşîler de, öteki Sufîler gibi, ruhun ölmezliğine kalıp değiştirerek yaşayacağına inanırlar. Tenasuh adı verilen bu inanışa göre, yokluk dünyasından inen ruh, ilkin madde, sonra nebat, sonra hayvan, sonra da insan kılığında belirir. Bundan sonra da en yüce derece olan Hak, Tanrı olmaya yönelir. Ruhun geçirdiği bu evreyi anlatan şiirlere Alevî ve Bektaşî edebiyatında 'devriye' denir. Ali İzzet'in bu şiiri bir devriyedir.

69
SEVDİM SEVİLDİM

Allaha komş'oldum sevdim sevildim
Kâfir iken ben müslüman olmadan
Kilisede papaz idim koğuldum
Kur'an yazılmadan ilan olmadan

İncil okur idim puta tapardım
Dülger idim Lât ü Menât yapardım
Günde üç beş tane tanrı satardım
Küfür pazarında iman olmadan

Hidayet erişti isbat eyledik
Şahadet eyledik sücut eyledik
Hakteâlâ bir dedik inat eyledik
Allahgilden emir ferman olmadan

Ölüm bize düğün bayram yol olur
Dostlar ile zehir yesem bal olur
Çok müşküller mürşit ile hallolur
Adam insan olmaz irfan olmadan

Çirkin imiş ahretteki kolcular
Haber verdi bize gelen elçiler
Veliler nebiler ulu yolcular
Gitmez Al'İzzet'e mihman olmadan

II, NO. 40.

Lât ü menât : İslamdan evvel Kâbe'de bulunan iki putun adı.
Hidayet : Doğru yolu gösterme.
Sücut : Secde etme.
Mürşit : Din ulusu, tarikat'ın önderi.
İrfan : Bilgi, görgü.
Nebi : Peygamber.
Mihman : Konuk.

70

BENİ KINAMAN

Otuz beş yaşında saçım ağardı
İhtiyara döndüm deyi kınaman
Kızlar bana dayı deyi çağırdı
Taş oldum dayandım beni kınaman

Dahi ben ne idim belim büküldü
Kara perçem top kâkülüm döküldü
Kelpetenler ile dişim söküldü
Canımdan usandım beni kınaman

Ağrılar sızılar indi dizlere
Boz dumanlar geldi çöktü gözlere
Kara saçlı kara gözlü kızlara
Al'İzzetî yandım deyi kınaman.

IA, NO. 128.

71

SEN BEN VAR İKEN

Ne kavga tükenir ne döğüş durur
İnsanda hırs nefis şeytan var iken
Ne dirlik ne birlik ne geçim olur
Mevki sandaliye sen ben var iken

Kabil neden Habil'i etti şehit
Bir güzel kız için kitaplar şahit
Kim yalvarmaz Allahına beş vakit
Cennet köşkü huri gılman var iken

Kahpe dünya güzel gönül ayrılmaz
Herkesi aldadır seven yorulmaz
İslamlığı bulattılar durulmaz
Ali Ömer Bekir Osman var iken

Avrat mezhep toprak din-i ilâhî
Harbettiren budur bize vallahi
Asla bitmez insanların nizahı
İncil Tevrat Zebur Kur'an var iken

Al'İzzetî hikmetine agâhım
Eden sensin ettiren sen Allah'ım
Deryadan az topraktan çok günahım
Kime gidem yâ Rab ya sen var iken

II, NO. 41.

Sandaliye : Sandalye.

Ali, Ömer, Bekir, Osman : Dört halife.

Avrat : Kadın.

Din-i İlâhî : Tanrı dini.

Nizah : Niza. Çekişme, kavga.

Agâh olmak : Bilmek, farkında olmak.

İncil, Tevrat, Zebur, Kur'an : Sıra ile İsa, Musa, Davut ve Muhammed Peygamberlere indirilen kutsal kitaplar.

72

MEHDİ DEMOKRASİ

Kıral öldü put kırıldı
Halâs olduk cehaletten
Zulmun sarayı yıkıldı
Kurtulduk biz esaretten

Çıktı Mehdi demokrasi
Zalimin kesildi sesi
Allahuekber nidası
Bugün indi semavattan

Açıldı İslam sancağı
Geçti münkürlerin çağı
Elimizde aşk bıçağı
Geldi bize kuduretten

Firavun suya garkoldu
Nemrut belasını buldu
Dev devrildi ejderh'öldü
Adaletin heybetinden

Karanlık yere gün doğdu
Hürriyet yağmuru yağdı
Halkın ahı göğe ağdı
Sefaletten zulumetten

Âlemi yaktın köz ile
Oynadın uttun koz ile
Üç yalancının söz'ile
Hak geçer mi Al'İzzet'ten

BANA ACIYIN, S. 5, 11.6.1950.

Halâs olduk : Kurtulduk.
Mehdi demokrasi : Demokrasinin gelişini Mehdi'nin gelişi ile bir tutuyor. (Bak. Açıklamalar, Mehdi maddesi).
Allahuekber nidası : Allahuekber sesi. 1950 de ezanın yeniden Arapça okunmasına işaret.
Semavat : Gökler.
Ağdı : Yükseldi, çıktı.
Zulumet : Zulmet, karanlık.
Koz : Ceviz. Âşık, Cevizle oynanan bir kumarı anlatıyor.
Söz' ile : Sözü ile.
Üçüncü dörtlük açıkça Pir Sultan'ın şiirinden geliyor : (Bak. Sayfa : 135)

Açalım kızıl sancağı
Geçsin yezitlerin çağı
Elimizde aşk bıçağı
Tevekkeltü teâl-Allah.

GÖLPINARLI - BORATAV, PİR SULTAN ABDAL, S. 65.

Tevekkeltü teâl-Allah : Kaderime razı olup Allah'a bıraktım, o yükseltsin.

73

HATÇA

Gök yüzünde güneş ile konuşur
Sırma saçı uzun boyu Hatça'nın
Sanarsın bir top nur, gözler kamaşır
Sağ yüzünden doğar ay'ı Hatça'nın

Karanlık gecede ayın ışığı
Şeker fabrikası ballar kaşığı
Sivralan köyünün bu yakışığı
Kendi gibi güzel huyu Hatça'nın

Güldede dağını şavkısı tutar
Cennet çiçekleri yüzünde biter
Âşık Veysel görebilse secd'eder
Beytullah'a benzer köyü Hatça'nın

Mekke minaresi Bağdat hurması
Gözlerinde Fadimana sürmesi
Yüz bin altın değer bir yol görmesi
Dünya güzelidir huyu Hatça'nın

Al'İzzet maşallah değmesin nazar
Mor dağlar kekliği çölde ne gezer
Hastalar iy'eder âşıklar üzer
Zülfikâr kaşları yayı Hatça'nın.

II, NO. 16.

Sivralan köyü : Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı bir köy. Âşık Veysel Şatıroğlu'nun köyü.

Güldede dağı : Sivralan köyünün önünde bir dağın adı.

Kaşları yayı : Kaşlarının yayı.

Fadimana : Fadime ana, Fatma ana. Peygamber'in kızı, Ali'nin karısı.

Bir yol : Bir defa, bir kez.

Bu şiirde anılan Hatçe, Sivralan köyünden yaşlı bir kadındır.

74

FATMA'YA GÜZELLEME

Güzelin gözleri kevser pınarı
Cennet yaylas'olmuş döşü Fatma'nın
Güneşin parçası ayın tekeri
Mübarek gözleri kaşı Fatma'nın.

Koç yiğit bakışlı tor gelin gözlü
Gül çiçek kokuşlu buğday benizli
Ak maya gerdanlı turna ağızlı
Yeşil ördek gibi başı Fatma'nın.

Ağladıkça mercan döker gözleri
Güldümüydü güller açar yüzleri
Söyledikçe dert yazıyor gözleri
Yorulmuş uçmuyor kuşu Fatma'nın.

Bu nasıl kuşumuş yuva yapmamış
Yaptığı yuvayı tamam etmemiş
Bu güzel kız muradına yetmemiş
Kurumuş gözünün yaşı Fatma'nın

Al'İzzet dermansız derde uğradım
Bu kız gibi ben d'almadım muradım
Gökleri yerleri bir bir aradım
Yoktur bir tarafta eşi Fatma'nın.

II, NO. 17.

Şiir Maraş'ın Dedeler köyünden Fatma için yazılmış.

Kevser pınarı: Cennette varlığına inanılan kevser suyunu akıtan pınar.

Yaylas' olmuş: Yaylası olmuş.

Tor: Eğitilmemiş, acemi.

Kuşumuş: Kuş imiş.

Ben d'almadım: Ben de almadım.

75
HURİ MİSİN SEN

Cennetten mi kaçtın huri misin sen
Melek misin asumandan mı geldin
Sormak ayıp değil peri misin sen
Gönlümün sultanı candan mı geldin

Merhaba hoş geldin elleri sazlım
Dudu kumru seslim bülbül avazlım
Yusuf u Kenan'ım cevahir yüzlüm
Güzeller başkanı günden mi geldin

Doğdun nur eyledin bizleri bugün
Güldürdün ağlayan gözleri bugün
Allah mı gönderdi sizleri bugün
Şeref verdin bize şandan mı geldin

Dün düşümde gördüm bugün aynımda
Saldığın mektuplar saklı koynumda
Hayalların çırpınıyor yanımda
Gözlerim seğridi dünden mi geldin

Al'İzzetî görmek ister özlerdim
Çıkar çıkar yollarını gözlerdim
Muhabbetin can evimde gizlerdim
Allahgilden misin candan mı geldin.

II, NO. 54.

Asüman : Gök, gök yüzü.
Dudu (Tuti) : Papağan, konuşan kuş.
Avaz : Ses.
Yusuf, Kenan : (Bak. Açıklamalar, Yusuf, Zeliha maddesi
Ayn : Göz. Aynında görmek: Gözü ile, açık seçik görmek.
Muhabbet : Sevgi.

76

SÜRMELİ GELİN

Kars'ın Kağızman'ın celebi gibi
Seni bizim ile sürmeli gelin
Uzamış saçların halebi gibi
Pörsümüş zülüfler örmeli gelin.

Gözlerin katlime fermanlar yazar
Azgın bakışların ciğerim ezer
İki güneş bu dünyada ne gezer
Gün yerde sen gökte durmalı gelin.

Kara kekil gül gerdana dökülmüş
Göksel göze yeşil sürme çekilmiş
Al bayrak gibi kirpikler dikilmiş
Baş açıp selama durmalı gelin.

Penek köyündedir bu kaşı keman
Bilmem Terekeme bilmiyom Türkmen
Tahnede elime geçtiğin zaman
Açıp ağ göğsünü görmeli gelin.

Yayla suyu içmiş kızarmış yüzler
Tan yıldızı gibi parlıyor gözler
Al'İzzet der bal küpüdür ağızlar
Şeker dillerini sormalı gelin.

1942. II, NO. 18.

Şiirin yanında Ali İzzet'in şu notu var : "Erzurum'un Penek köyünde bir geline, şehitler yatağı Oltu'da söylendi".

Celeb : Büyük baş hayvanları alıp satanlara ve bu hayvanlara verilen ad.

Halebi : Halep'e ait anlamına gelen bu sözcüğü âşıklar bir uzunluk ölçüsü gibi kullanıyor. Belki Halebî arşın'dan gelme.

Kekil : Kâhkül

Terekeme : Azerbaycan'da yaşayan bir Türk kabilesinin adı.

Tahne : Tenha. Issız yer.

Sormalı : Emmeli.

Göksel : Gök rengi.

77
VURGUNUM BU GELİNE

Bütün varım yoğum canımı versem
Bizim köye gitmez m'ola bu gelin *
Yalvarsam yakarsam eline varsam
Sözlerimi tutmaz m'ola bu gelin

Can'u'dilden vurgunum bu geline
Yaktı geçti kız salına salına
Kına yaktı al kanımdan eline
Günahımı affetmez m'ola bu gelin

Canım kurban yâr suçumdan geçerse
Bin lira veririm yüzün açarsa
Turna gibi havalanır uçarsa
Katarına katmaz m'ola bu gelin

Kurbanım boyuna yapılarına
Halka olam altın küpelerine
Aylıksız günlüksüz kapılarına
Beni azap tutmaz m'ola bu gelin

Al'İzzet gelini metheder öğer
Mor zülüfler gül gerdanını döğer
Bir öpüşmesi dünyayı değer
Bal dudağı satmaz m'ola bu gelin

I, NO. 55.

Varım yoğum : Varımı yoğumu.

Eline varmak : Elini öpmeye eğilmek.

can u dilden : candan ve gönülden.

Azap : Bir seneliğine tutulan işçi, ırgat.

* IA, No. 63 te bu dize : "Benim ile yatmaz m'ola bu gelin".

78

BALIK SENİN GÖL SENİN

Yâ Rab senin makamında gözüm yok
Gökler senin yerler senin il senin
Hâşâ senin birliğinde sözüm yok
Dünyâ senin ahret senin hal senin

Bu âlemi ben değil sen yarattın
Bazı var eyledin bazı yok ettin
Yunus Nebi'yi de sen suya attın
Derya senin balık senin göl senin

Hikmetinden asla sual sorulmaz
Derin bir muamma akıl erilmez
İsmin çoktur amma cismin görülmez
Gösteren sen gören sensin yol senin

Her nereye baksam seni görüyom
Sen'arıyom, seni senden soruyom
Ben bir kiracıyım handa duruyom
Tapu senin tarla senin mal senin

Gafur ismin varikene ya Huda
Kim var kime gidem senden dah'öte
Çık mülkümden dersen Ali İzzet'e
Yalvarırım günah benim kul senin

II, NO. 38.

Gafur : Affedici, suçlar bağışlayıcı.

Dah'öte : Daha öte.

Yunus Nebi : Yunus Peygamber. (Bak. Şiir No. 67'nin notu).

Muamma : Güç soru bilmece., (Bak. Açıklamalar, muamma maddesi).

Varikene : Var iken.

79

GÜZELLER HÂKİMİ

Güzeller hâkimi çarşıya çıkma
Çok sağlar mezara sokar gözlerin
Allahı seversen hışm ile bakma
Korkuyom cihanı yakar gözlerin

Avrupa devleti hep verse malın
Kan dökerim yine vermem bir telin
Sakın camilere uğratma yolun
Çok namaz bozdurur mühür gözlerin

Yâr seni görmesin tımarhaneler
Zincir kırar ordaki divaneler
Yüzünden nur damlar zemzem daneler
Âb-ı hayat olmuş akar gözlerin

Atatürk bakışlım ey kılınç kaşlım
Altın top yanaklım bir hoş gülüşlüm
Gümüş tepsi döşlüm çiçek kokuşlum
Sanki yaz ayları bahar gözlerin

Ağ yüzüne kara benler ekilmiş
Sanki gökten yere yıldız dökülmüş
Al'İzzetî sorgulara çekilmiş
İdamına ferman okur gözlerin

Âb-ı hayat: Hayat suyu, ondan içen insan yahut hayvan ölmezmiş.
Tımarhane: Delilerevi.

80

NERDESİN

Göremiyom gündüzlerim gec'oldu
Neredesin mühür gözlüm nerdesin
Bu ayrılık ölümden de güç oldu
Neredesin kuş avazlım nerdesin

Göz görmüyor el yetmiyor yer uzak
Yanıyor yüreğim su yok kar uzak
Aramadık yer koymadım yâr uzak
Neredesin tatlı sözlüm nerdesin

Ne şark kaldı ne garp kaldı varmadık
Ne dağ kaldı ne taş kaldı sormadık
Herkes dedi biz böyl'adam görmedik
Neredesin Allah izlim nerdesin

İzzetî'yem şaştım nere bakalım
Demir çarık giyip yola çıkalım
Bir umudum gökte kaldı bakalım
Neredesin güneş gözlüm nerdesin.

II, NO. 84.

Avaz : Ses.

Böyl' adam : Böyle adam.

81

ALLAH MISIN İNSAN MISIN

Gözlerin Eflatun ellerin Lokman
Hastalara derman mısın ya nesin
Kaşların Zülfikâr aman el aman
Katlimize ferman mısın ya nesin

Cihan güzel olsa sana dost idim
Paşalık istemem seni istedim
Altına has demem sana has dedim
Elmas mısın mercan mısın ya nesin

Yüzün gören gece gündüz sayılır
Yeşil benler harman döşte yayılır
Sesin duyan cenazeler ayılır
Âb-ı hayat umman mısın ya nesin

Al'izzet sen'ister servet istemez
Göster cemalini cennet istemez
Kulluğundan başka devlet istemez.
Allah mısın insan mısın ya nesin.

MÜHÜR GÖZLÜM, S. 98.

Eflatun : Yunan filozofu. Akıl, bilgi, doğruluk simgesi olarak şiirimizde kullanılmış olan Eflatun'un gözlerini güzellik örneği veren başka bir şiir bilmiyoruz.

Lokman : Bilge Lokman. (Bak. Açıklamalar, Lokman maddesi).

Sen' ister : Seni ister.

Cemal : Yüz.

82

ANKARA'DA YURDU YERİ

Sivas illerine giden tayyare
Bugün varasınız bizim diyare
Hallarımı eyi anlat o yâre
Gözü yaşlı boynu eğri diyesin

Uçak yolun bizim köye uğrarsa
Söyle dertlerimi gözün görerse
Eğer o yâr beni sizden sorarsa
Hastalandı benzi sarı diyesin

Kanat açıp gök yüzünden uçtukça
İnileyip eski derdim açtıkça
Garip bacım hatırıma düştükçe
Gördüm ağlıyordu biri diyesin

Gece gündüz ağlamaktır âdetim
Göklere çıkıyor ah ü feryadım
Nerde kaldı derse Ali İzzet'im
Ankara'da yurdu yeri diyesin.

83

DERT TÜCCARI

Dert satıyom dert tüccarı oldum ben
Dert alan var ise yanıma gelsin
Yanar dağlar gibi yandım kül oldum
Yanık dertliler külhanıma gelsin.

Yana yana dertl'ararım illerde
Bir dertsiz baş bulamadım kullarda
Dert tireni işletiyorum yollarda
Gidenler İstasyonuma gelsin.

Al'İzzetî dert alır dert satarım
Bir senede bir dert yükü tutarım
Dert taşıyor kervanlarım katarım
Dert çeken yolcular hanıma gelsin.

II, NO. 83

Defter I, No. 120 de bu şiir şöyle :

Dert satarım dert tüccarı oldum ben
Dert alan var ise yanıma gelsin
Kınamayın beni ciğerden yandım
Yanan dertliler külhanıma gelsin.

Kirbit oldum yanıyom el değmeden
Ben usandım dertli bağrım döğmeden
Felek yavru elimden aldı görmeden
Yavru bizden dertli ünüme gelsin.

Ün eder de dertli ararım yollarda
Bir dertsiz baş bulamadım illerde
Dert tireni işletiyom yollarda
Giden dertliler istasyonuma gelsin.

Al'İzzetî dert alır dert satarım
Bu sene de bir dert yükü tutarım
Dertli canı dosta kurban adarım
Dosttan gelen ceza canıma gelsin.

84

KÖY MUHTARI FELEK'E

Alçak Felek kalleş Felek kel Felek
Aslanı tilkiye boğduran sensin
Su vermez kimseye boş delik külek
Mazlumun gözünü oyduran sensin.

Gündüz külahlısın gece silahlı
Köyün sahtekârı şeytan külahlı
Din iman yoksulu kızıl bayraklı
Halkı birbirine kırdıran sensin

Sarı küheylanın kanına girdin
Unu eşşeklerin emrine verdin
Hangi kula tatlı ekmek yedirdin
Şahanı kargaya döğdüren sensin

Canavarı çoban ettin sürüye
Koç yiğiti dayı ettin karıya
Her işin tersine bakma geriye
Kurtları koyuna yediren sensin

Al'İzzet'e yasak ettin gülmeyi
Ağlamayı verin bir de ölmeyi
Çok istedim bir padişah olmayı
Yağma yok Al'İzzet dediren sensin.
Milleti kötüye götüren sensin.

II, No. 130.

Şiir "Sahte bir muhtara taşlama, muhtarın adı Felek" diyor Ali İzzet.

Mazlum : Zulüm gören, güçsüz insan.

Sarı küheylan : Bu dize ile Ali İzzet, muhtarın böyle bir atı öldürdüğünü, ya da öldürttüğünü anlatmak istiyor.

Karı : İhtiyar, yaşlı.

85
KULLARINI UNUTTUN

Allah seni şekv'ederim Tanrı'ya
Halkettiğin kullarını unuttun
Aklın kesmiyordu (da) beslemeye
Bu kadar insanı niçin yarattın

Borçlandın kullara nasip vermeye
Söz verdiniz bir kararda durmaya
Utanman mı bizi süründürmeye
Dertliler göçünün içine kattın

Oğlun kızın olsa acır yüreğin
Yalınızsın yoktur senin durağın
Çark döner dünyada dokuz feleğin
Hokkabazsın her oynadığını uttun

Kulun çektiğini birgün çekemen
Ağlayıp da göz yaşların dökemen
Ekinleri biçip çifti süremen
Tenbel köşesine postunu attın

Eski Allah değil misin de bana
Hasta mısın kim vekil oldu sana
Kısmet veren sensin küllî cihana
İzzet'i açlık ile terbiye ettin.

IA, NO. 51.

Şekv'ederim : şevka ederim. şikâyet ederim.
Uttun : Üttün. (kumarda ütmek, ütülmek).
Dokuz felek : Dokuz kat gök yüzü.
Küllî : Bütün, tüm.

86

YUTAR BİRGÜN

Güzel senin güzelliğin
Kalmaz böyle gider birgün
Felek alır bu gençliğin
Sen'ihtiyar eder birgün

Gözün görmez dilin durur
Sırma saçlar yerde çürür
Ölüm memuru çağırır
Kaçamazsın tutar birgün

Bana açmadığın yüzü
Böcekler yer yarın, kuzu!
Bana bakmadığın gözü
Karıncalar dider birgün

Mezerin olmaz deliği
Yer tüketir mor beliği
Başında ecel düdüğü
Acı acı öter birgün

Al'İzzetî ecel suyu
Cüml'âlemin olur payı
Güzel şu minare boyu
Kara toprak yutar bir gün

II, No. 22.

Sen'ihtiyar : Seni ihtiyar.
Ölüm memuru : Azrail.
Dider : Didik didik eder.
Mezer : Mezar.
Belik : Saç örüğü.
cüml'âlem : Cümle âlem, herkes.

87

ÇEKTİRİRSİN

Ah senin dertlerin dermansız güzel
Öldürmezsin çektirirsin ne acep
Gül bahçelerime ihsansız güzel
Kara diken ektirirsin ne acep

Âşıkın döşeği sevda dağları
Yorgan olur bulutların ağları
Heves güves yaptırdığım bağları
Düşman gibi söktürürsün ne acep

Ahmak buldun Al'İzzet'i Ali'yi
Aldatırsın taşlatırsın deliyi
Elin ile doldurduğun doluyu
Dilin ile döktürürsün ne acep

II. NO. 28.

İhsansız : Vermesini bilmeyen, nekes.
Heves güves : Özene bezene, çok isteyerek.
Dolu : İçki kadehi.

88

TURNALAR

Kars'tan Kağızman'dan Zıvart köyünden
Kalkın havalanın uçun turnalar
Göle Sarıkamış Oltu suyundan
Soyunun çırpının çimin turnalar

Şu namemi gül yüzlü yâre sunun
Şehitler yatağı Pasin'e inin
Hasankalesi'nin başına konun
Ağlayıp göz yaşın saçın turnalar

Erzurum'un kahraman dadaşları
Cesedsiz gezer harbde başları
Şu Aziziye tabyasının taşları
Alkana boyanmış niçin turnalar

Uğran Erzincan'a dertli dertl'ötün
Felek viran etti kara yas tutun
Koca Sivas'ta da bir gece yatın
Şarkışla'dan bir su için turnalar

Turnam yolun bizim köye uğrarsa
Yavrularım sesinizi duyarsa
Eğer o yâr beni sizden sorarsa
İşte Özkan derdim açın turnalar

Akdağmadeni'ne uğraman geçin
Yozgat şehrinin yanından uçun
Hüseyinova'da demlerin için
Hamı hası orda seçin turnalar

Name : Mektup.

Aziziye tabyası : Erzurumda ,1877 de, Türk – Rus harbinde, kanlı savaşlar gören tabyalardan biri.

Felek viran etti : Bu dize ile Ali İzzet 1939 da yer alan ve Erzincan'ı tamamiyle yıkan yer sarsıntısına işaret ediyor.

Telli turnam Ankara'ya varınız
İsmet İnönü babamı görünüz
Al'İzzet'i koyup gitmen yalınız
Beni d'içinize katın turnalar.

IA, NO. 9.

beni d'içinize : Beni de içinize

89

UYANIN BAĞLAR

Gidin kuşlar gidin yazlar geliyor
Her türlü irenge boyanın dağlar
Turnalar gidiyor kazlar geliyor
Giyinin kuşanın donanın dağlar

Yazın kazlar geçer kışın turnalar
Ayrılık acısı bağrım tırmalar
Yeşerir bayırlar çöller kırmalar
Nakışlanır bugün dört yanın dağlar

Ak çiçekler domur domur göz verir
Sallandıkça birbirine söz verir
Gökler yere ninni çalar naz verir
Ala şafak söktü uyanın dağlar

Kumrular dem çeker derelerinde
Dudular seslenir tepelerinde
Mart ile nisanın aralarında
Göverir çayırın çimenin dağlar

Ala bulut birbirini kovalar
Duman olur yüce beller ovalar
Kuşlar hengem ile yapar yuvalar
Öter dertli dertli dayanın dağlar

Ağaçlar burçlanır ağ çiçekleri
Burcu burcu kokar bağ çiçekleri
Efil efil eser dağ çiçekleri
Yel vurdukça mavi reyhanın dağlar

Yaz bahar ayları geldi Al'İzzet
Ağlaşan bülbüller güldü Al'İzzet
Dağ başı tandır başı oldu Al'İzzet
Sizde yatan ölmez inanın dağlar.

IA, NO. 118.

Mühür Gözlüm, S. 67 de bu dize : "Dağ başı bağ başı oldu Al'İzzet".
Hengem ile : Hengâm ile. Ötüşerek, gürültü ile,.....
Burçlanmak : Tomurcuklanmak.

90

ÖPÜŞÜN KUŞLAR

Sökün ayı geldi çiğdemler bitti
Çırpını çırpını kakışın kuşlar
Gurbet ilin kahrı yaktı kül etti
Yanın benim gibi tutuşun kuşlar

Sarı çiğdem mor menekşe kokuyor
Yeşil suna yaylamızda şakıyor
Şimdi yavrularım yola bakıyor
Bu gün bizim köye yetişin kuşlar

N'olur kuşlar ben olsam tek gözünüz
Konuşurken ah ben olsam ağzınız
Hastalandım kaldım burda yalınız
Şu garip halime bakışın kuşlar

Gidin kuşlar gidin söylen yârime
Sahip olsun namusuma arıma
Sarılın boynuna benim yerime
Hal hatırdan sonra öpüşün kuşlar

Selam söylen Al'İzzet'in dostuna
Şu mektubu alın verin destine
Yuva yapın bizim evin üstüne
Her sabah her sabah ötüşün kuşlar

II, No. 133

Dest : el.

Sökün ayı : Karların eridiği ay, mart.

91

ALLAHGİL

Allahgilin adresesi
Sende de var bende de var
Koca Tanrı'nın nidası
Sende de var bende de var.

Senin ile gezer durur
Düşmanını sever durur
Allahı cümle âlem görür
Her yerde mekânda da var

Ulu derya sulağıdır
Çark-ı devran kulağıdır
Gece gündüz çırağıdır
Ay yıldızda günde de var

Hocalar gaflete dalmış
Uzaktan haberin almış
O herkeşe mekân olmuş
Sağda solda yanda da var

Öz adını Allah koydu
Çağırın duyanım dedi
Yasak etti oruç yedi
Hâşa günah onda da var

Muhammed'e iman olur
Münkirlere güman olur
Kör şeytana mihman olur
Döğüş kavga kanda da var

Adrese : Adres.

Nida : Ses.

Çark-ı devran : Dönen dünya.

Herkeş : Herkes.

Münkir : İnkâr eden, inanmayan.

Güman : Şek, şüphe, kuşku.

Allah benim Allah senin
Kur'an'da Rabbülâlemin
Hem kâfirin hem mü'mînin
Külli şeyde canda da var

Yok diyenler hep yok olur
Boyar boyanır ak olur
Şimdi söylesem koğ olur
Hayvanda insanda da var

Al'İzzet doğrusun söyler
Secde eder Hakk'ı söyler
O lûtfeyler o kahreyler
İsyanda ihsanda da var.

II, No. 58.

Rabbülâlemin : İki dünyanın Tanrı'sı, yaratıcısı.
Koğ : Dedikodu.
İhsan : Bol bol verme.
Mümin : İnanan.
Küllî şey : Her şey.

92

GÜZELLİK GÜNEŞİ

Bir güzelin sarhoşuyum mestiyim
Yanaklar üstünde meyhanesi var
O güzelin mecnun'uyum dostuyum
Leylâ kıza benzer nişanesi var

Halik midir mahluk mudur bilinmez
Güzellik güneşi doğdu dulunmaz
Gökte gezer adiresi bilinmez.
Meryem ana gibi bir anası var.

Heykeli gönlümde dikilir durur
Sancak kirpikleri çekilir durur
Ay yüzünden nurlar dökülür durur
Nice âşık nice pervanesi var

Sordum yok dediler eşi cihanda
Cennetlerde hurilerde gılmanda
Şahide ne hacet işte meydanda
Ali İzzet gibi divanesi var.

MÜHÜR GÖZLÜM, S. 121.

Mest : Kendinden geçmiş.

Adires : Adres.

Halik : Yaratan.

Mahluk : Yaratılmış, yaratık.

Pervane : Dönen. Boyuna ışığın çevresinde dönen, sonra da kendini ona vurup yanan küçük kelebekcikler. Sevgilinin çevresinde döneleyen âşıklar bunun için pervaneye benzetilmiştir.

Dulunmaz : Gölgelenmez.

93

SAĞ KAPI SOL KAPI

Ağlayı ağlayı gezdim yurtları
Memlekette per perişan hallar var
Tâ öteden beri halkın dertleri
Sorulmamış lal olası diller var

Bakan efendiler bize bakmıyor
Adaletin çeşmeleri akmıyor
Sol kapıdan hayır, bir şer çıkmıyor
Sağ kapıda ne münafık keller var

Hastahane fakirlere kapanmış
Doktor par'istiyor derman tükenmiş
Zenginin yolları yunmuş yıkanmış
Köye doğru giden kirli yollar var

Her gün zam geliyor bu nasıl zaman
Zalımın zulmundan elaman aman
Geçim zora vardı Al'İzzet Özkan
Yıl on ik'ay oruç tutan kullar var.

MÜHÜR GÖZLÜM, S. 11. 1966.

Sol kapı sağ kapı gibi sözleri Ali İzzet'in siyasi anlamda kullandığı anlaşılıyor.

Münafık : Bölücü.

Par'istiyor : Para istiyor.

Bakan efendiler : Hükumette bakan olan kimseler.

Elaman aman : Yeter artık, bıktık usandık.

94

KANLI YÂR

Beni görüp duldalanır kaçarsın
Behey dinsiz merhametsiz kannı yâr
Yad ellere ak gerdanı açarsın
Bana niçin görünmezsin benli yar.

Zülüfleri burma burma koyvermiş
Top kâkülü mor belikten ayırmış
Tel tel etmiş yüzün koylu koyvermiş
Koca Kars'ın illerinde şanlı yar.

Kâfir gibi merhametin yok senin
Aşıkına cevr ü cefan çok senin
Bağrıma kakılan süngü ok senin.
Al'İzzet'i şehit ettin kanlı yar.

I, NO. 178.

Duldalanmak : Saklanmak.
Kannı : Kanlı.
Yad eller : Yabancılar.
Yüzün koylu : Yüzü koyun.
Kakılmak : Batmak.

95

GÜLÜM YÂR

Nedir benim bu elinden çektiğim
Allahtan kork kuldan utan zalim yâr
Düzenin mi bozdum sana ne ettim
Açılmadan soldurursun gülüm yâr

Kanlı düşman ile bile oldunuz
Uğrun uğrun bana bakıp güldünüz
Bir kuru can koyup aklım aldınız
Söyliyemem ahraz ettin dilim yâr

Her kim ne ederse başına gelir
Âşıkın ağlatan belasın bulur
Bu dünya ne sana ne bana kalır
Birgün çöker başımıza ölüm yâr.

Al'İzzet'i âleme ettin melâmet
Hiç görmedim senin gibi muhanet
Yedi dinli kâfir eder merhâmet
Eğer söylemiş olsaydım halim yâr.

IA, NO. 135.

Belasın bulur : Belasını bulur.

Melâmet : Rezil rüsva, gülünç.

Muhanet : Muhannes. Cimri, nekes.

Ahraz : Dilsiz.

96

SÜNGÜ KİRPİKLER

Süngü kirpiklerin kılıç saçların
Her baktıkça beni deliyor yâr yâr
Ayna yanakların sedef dişlerin
Hastalara derman oluyor yâr yâr

Derdin veren dermanını vermez mi
Beni gören Allah seni görmez mi
Yarın ahret memurları sormaz mı
İntikam Tanrı'sı biliyor yâr yâr

Göğe çıktım miraç ettim döşünü
Cennetlerde bulamadım eşini
Melek misin niçin saklan yaşını
Görem seni bir yol n'oluyor yâr yâr.

Peygamber bakışlı gözlerin senin
Âyet Kur'an yazar sözlerin senin
Nur dükkânı açmış gözlerin senin
Görenleri şavkın çalıyor yâr yâr
Eski Al'İzzet'im eski kulunum
Eski şekerinim eski balınım
Eski Mecnun'unum eski delinim
Sanki bilmez gibi gülüyor yâr yâr.

Derdin veren : Derdini veren.

Miraç ettim döşünü : Peygamber nasıl Tanrı'yı miraç gecesi ziyaret etmişse ben de senin göğsünü öyle ziyaret ettim. (Bak : Açıklamalar, miraç maddesi).

Şavkın çalıyor : Parlaklığın çarpıyor.

97

GÜZELLER TANRISI

Seni kim tanırdı ben olmasaydım
Güzeller tanrısı mühür gözlü yâr
Kim âşık olurdu sen olmasaydın
Edalı yâr şevketli yâr nazlı yâr

Seni gören kâfir iman getirir
Melekler de hizmetini yetirir
Âlem senin ışığına oturur
Karanlık gecede lamba yüzlü yâr

Gece Al'İzzet'e hilal olursun
Gündüz Al'İzzet'e zülâl olursun
Al'İzzet kuluna celal olursun
Akıl ermez sırlarına gizli yâr.

MÜHÜR GÖZLÜM, S. 16.

Hilâl : Yeni doğan ay.
Zülâl : Temiz, arı, güzel.
Celâl olursun : Tanrı gibi yüce olursun.

98

SÖZ BANA GÖNDER

Yatamıyom karış kuruş düşlerden
Ha n'olur bir mektup yaz bana gönder
Haber bekliyorum uçan kuşlardan
Ölüm var ucunda tez bana gönder

Gurbet hastasıyım ağrıyor başım
Kimim kimsem yoktur bir saz yoldaşım
Yıl on ik'ay gitmez boranlı başım
Çiğdem çiçek bahar yaz bana gönder

Gönül dağlarına çöktü boz duman
Kesildi umudum görüşmek güman
Unuttu mu beni kaşları keman
Ya bir selam ya bir söz bana gönder

Hiç mi yok insafın ya merhametin
Âşık öldürmek mi senin âdetin
Ahret tirenine bindi İzzet'in
On metre kefenlik bez bana gönder.

MÜHÜR GÖZLÜM : S. 74.

Şiirin üçüncü dörtlüğü Mühür Gözlüm'de bozuk çıktığı için yalnız bu dörtlüğü IA, No. 77 den aldık.

Ha n'olur : ne olur.

Güman : Şüpheli.

99

AŞKIN POLİSLERİ

Aşkın polisleri tuttu yakamı
Ne alır canımı ne de el çeker
O zalim yâr benden kesti selamı
Ne bir mektup yazar ne de tel çeker

Girdi dil şehrine sevda taburu
Can yurduna hücum etti her biri
Keder denizinde umut vapuru
Ne batar kurtulur ne de yol çeker

Feleğinen geçinmiyor İzzetî
Çirkin huyları var kötü âdeti
Şu bendeki derdi ahı feryadı
Ne dağ taş götürür ne de kul çeker.

MÜHÜR GÖZLÜM, S. 108.

Dil : Gönül.

100

GAYET PERİŞANIM

Bugün bayram günü gülmez yüzlerim
Gayet perişanım hallar yas çeker
Ağlasana ne duruyon gözlerim
Karalar giyindim allar yas çeker

Bayramlarda al giyinip gezerken
Dostlar ile al badeler süzerken
Kalem yandı dertlerimi yazarken
Meraklı parmaklar eller yas çeker

Ciğer yandı ayrılığın közünden
Yârsız bayram eden ağlar gözünden
Gül yüzlümün öpemedim yüzünden
Gamlı dudaklarım diller yas çeker.

Ağlayarak bayram ettim bu sene
Kurudum kovan oldum ben yana yana
Uzanıp da yatamadım göğsüne
Yâre sarılmayan kullar yas çeker

Al'İzzet'im mahrum oldum her şeyden
Gözüm yaşı yeğin akar bu çaydan
Hem yârandan hem yoldaştan hem köyden
Ayrı düşen garip kullar yas çeker.

101

ÇİÇEKLER

Şubat ayı kısa gücük gelince
Domur domur yerden çıkar çiçekler
Mart ayında şu gökler gürleyince
Silkinir uyanır kalkar çiçekler

Çiğdem biter al kırmızı donu var
Gök navruzun derelerde şanı var
Dertli lâlelerin eğri boynu var
Yel esti mi vurur yıkar çiçekler

Abrıl nisan ayı dağlar don bürür
Kara sümbül vala giymiş has durur
Kaba yeller eser buz karlar erir
Çisen çisen yağmur yağar çiçekler

Haziranda mavi nerkis allanır
Cümle çiçek aşka gelir sallanır
Bülbül öter has bahçeler güllenir
Burcu burcu ne hoş kokar çiçekler

Mayıs ayı ak çiçekler toplarım
Deste deste bağlar bağlar çaplarım
Armağan getirir dost ahbaplarım
Hasret ile yola bakar çiçekler

Temmuz ayı yeşil otlar döşenir
Düz ovalar yüce beller kuşanır
Kabacaklı yaylalarda yaşanır
Cığıl cığıl sular akar çiçekler

Gücük ayı : Şubat ayı.

Abrıl : Nisan.

Çisen çisen : Usuldan, inceden.

Çaplamak : Demet yapmak.

Kabacak : Meşe ağacı.

Al'İzzet çiçeğe vurulmuş gezer
Mor menekşe gibi kırılmış gezer
Küsmüş dünyasına yorulmuş gezer
Senin'çün göz yaşı döker çiçekler.

I. NO. 171.

Senin'çün : Senin için.

102

NE BEY NE AĞA

Söylesem derdimi mermer daşına
Parça parça olur yarılır düşer
Anlatsam halimi dut ağacına
Sökülür kökünden kırılır düşer.

Gam ile geçirdi felek günümü
Karaya boyadı beyaz donumu
Gökteki kuşlar duysa ünümü
Çırpınıp giderken yorulur düşer

Şu dünyaya geldim etmedim şaka
Ne bir bey olabildim ne de bir ağa
Birgün Al'İzzetî kara toprağa
On arşın kefene sarılır düşer.

103

ALLAH'IN RENGİ

Mansur gibi Enelhak davasında
Allah'ın rengine bezendim yeter
Nesimî misali Hak meydanında
Yüzüldüm canıma özendim yeter.

Ölüm bize şöhret oldu şan oldu
Ecel bize hayat oldu can oldu
Kerbela 'da her tarafım kan oldu
Ölmeden kabrime uzandım yeter.

Kırk bir yıl söylendim Al'İzzet'lerde
Aşk dilendim gezdim çöl gurbetlerde
Şimdi karar kıldık NEFRETÎ'likte
Çok güzel bir şöhret kazandım yeter.

II. NO. 62.

Bu şiirin başında şu not var : "1960 da Ali, mahlasını NEFRETÎ koydu".
Mansur, Enelhak : (Bak. Açıklamalar, bu maddeler).

Nesimî : 14'üncü yüzyılda yaşayan Türk şairlerinden Seyyid Nesimî. Sözleri şeriata aykırı görüldüğü için Halep'de derisi yüzülerek öldürülmüştür. Hurufî'liğin kurucusu Fazlullah'ın halifelerindendir.

104

YETER

Sağlığımda mezarımı ben kazdım
Ölmeden kabire uzandım yeter
Kefinimi tabutumu ben düzdüm
Al yeşil irenge boyandım yeter

Ölümden korkum yok o benden korksun
Cehennem var ise günahım yaksın
Cennet güzelleri seyrana çıksın
Sevgi muhabbete özendim yeter.

Hak Muhammet Ali ulu Hünkâr'a
On beş defa geldim yüz süre süre
Yedi sene hizmet ettim bir pire
Bir Al'İzzet ismi kazandım yeter.

EKİM 1978. HÖYÜK KÖYÜ. MEHMET ÂLİ ERDİN DERLEMESİ.

Höyük köyünde, saydıkları çok yaşlı kişilere mezar yaptırmak geleneği varmış. Ali İzzet'e de mezar yaptırmışlar. Bu şiiri Ali İzzet, mezar taşına kazılması için yazmış.

Kabir : Mezar.
Kefin : Kefen
Muhabbet : Sevgi.
Ulu Hünkâr : Hacı Bektaş Veli.

105

KAŞ YAPARKEN

Maarifsiz dinsiz adam
Kaş yaparken göz çıkarır
Yalancı imansız adam
Yalan yere söz çıkarır.

Ayı gibi horlar gezer
İtler gibi hırlar gezer
Eşek gibi zırlar gezer
Çöplüklerden toz çıkarır.

Hasta çarpan peri gibi
Göpe yatan karı gibi
Avcılar zağarı gibi
Bükmelerden iz çıkarır.

Al'İzzet'i ahmak beller
Gelir gider cebin eller
Tahne bulduğu evi çullar
Sandıklardan bez çıkarır.

IA, NO. 115.

Maarifsiz : Eğitimsiz.

Göpe yatan Karı : Kağnının göp denen tahtasına yatan tembel karı

Bükme : Dağların bel yeri, büküldüğü yer, köşeleri.

Tahne : Tenha.

Çullamak : Gizlice girmek, soymak.

106

DİN NEDİR

Bir Allah'ı tanıyalım
Ayrı ayrı bu din nedir
Senlik benliği n'idelim
Bu kavga döğüş kin nedir.

Issız dünyayı doldurdu
Kendini kula bildirdi
Kabil Habil'i öldürdü
Orta yerdeki kan nedir.

İbrahim Kâbe'yi kurdu
Nemrud ateşe buyurdu
Hak sevdiğini kayırdı
Yanmaz ateş suzan nedir.

Yanmadı Davut'un eli
Zaptetmişti cümle ili
Süleyman'ın türlü dili
Kuşlar bilir per' cin nedir.

Hak Yusuf'a nazar etti
Kardaşları kuy'ya attı
Zeliha peşinden tuttu
Aşk içinde bühtan nedir.

Gökten kitap indirdiler
Kör sofular kandırdılar
Kerem'Aslı'ya yandırdılar
Bu asılsız yalan nedir.

Kabil, Habil : Âdem Peygamberin çocukları.
İbrahim : İbrahim Peygamber. (Bak. Açıklamalar, Nemrut ve İbrahim maddeleri).
Nemrut : İbrahim Peygamberi ateşe atan hükümdar.
Davut : Davut Peygamber. (Bak. Açıklamalar, Davut maddesi).
Per cin : Peri, cin.
Süleyman : Yusuf, Musa ve İsa için (Bak : Bu peygamberlerle ilgili açıklamalar).
Bühtan : Birinin üstüne suç atma.
Kerem, Aslı : Tanınmış bir Türk halk hikâyesinin kahramanlarıdır. (Bak. Kerem).

Musa Tevrat'a hak dedi
Firavun aslı yok dedi
İsa İncil'e bak dedi
Sonra gelen Kur'an nedir

Cennet cehennem kurdular
Halkı böyle korkuttular
Hilafet davasın sürdüler
Bu geçimsiz sultan nedir.

Geçim için aldattılar
Ham yemeğe bal kattılar
Çoklarını yaldattılar
Hani huri gılman nedir.

Gel bu söze hak diyelim
Yalanları çok diyelim
Gel Allah'a yok diyelim
Şu yer gök ay u gün nedir.

Al'İzzet batın ilmine
Ne den Cebrail'Emîn'e
İnan Rabbülâlemîne
Bu kâfir müslüman nedir.

22. 8. 1942. IA. NO, 50.

Ali İzzet, Buradaki "İnan Rabbülâlemine" dizesini şöyle anlıyor: "İnan ki tanrı için gâvur, müslüman ayırımı yoktur".

Hilâfet davası: Peygamberin ölümü üzerine Ali'yi halife seçtirmek isteyenlerle, Ebubekir'i seçtirmek isteyenler arasında bir görüş ayrılığı belirir. Bu çekişme sonradan Ali ve Muaviye arasında sürer. Buna hilâfet davası denir. (Bak. Açıklamalar, Kerbelâ ve Hüseyin maddeleri).

Yaldattılar: Aldattılar.

Bâtîn ilmi: Görünüşle açıklanamayan (Bak: Açıklamalar, Batınî ve Batınîlik).

Emîn: Kendisine güvenilir.

Cebrail: Peygamber Muhammed'e Tanrı'dan haber getiren melek.

Rabbülâlemin: İki dünyanın Tanrısı.

106a

Bu şiir II, No. 46 da şöyle :

Bir Allah'ı tanıyalım
Ayrı gayrı bu din nedir
Senlik benliği n'idelim
Bu kavga döğüş kin nedir.

Issız dünyayı doldurdu
Kendini kula bildirdi
Kabil Habil'i öldürdü
Orta yerdeki kan nedir.

Hak Yusuf'a nazar etti
Kardaşları ku'yya attı
Zeliha peşinden tuttu
Orta yerdeki kan nedir.

Musa Tevrat'a hak dedi
Firavun aslı yok dedi
İsa İncil'e bak dedi
Sonra gelen Kur'an nedir.

Cennet cehennem kurdular
Halkı böyle korkuttular
Çoklarını aldattılar
Hani huri gılman nedir

Al'İzzet batın ilmine
Ne den Cebrail'Emîn'e
Irabbülâlemine
Bu gâvur müslüman nedir.

106b

Aynı şiir I, No. 132 de de şöyle :

Bir Allah'ı tanıyalım
Ayrı ayrı bu din nedir
Senlik benliği n'idelim
Bu kavga döğüş kin nedir.

Issız dünyayı doldurdu
Kendini kula bildirdi
Kabil Habil'i öldürdü
Orta yerdeki kan nedir.

İbrahim Kâbe'yi kurdu
Nemrud ateşe buyurdu
Hak sevdiğini kayırdı
Yanmaz ateş suzan nedir.

Yanmadı Davud'un eli
Zaptetmişti cümle ili
Süleyman'ın türlü dili
Kuşlar bilir per'cin nedir.

Hak Yusuf'a nazar etti
Kardaşları kuy'ya attı
Zeliha peşinden tuttu
Aşk içinde bühtan nedir.

Göğden kitap indirdiler
Kör sofular kandırdılar
Kerem'Aslı'ya yandırdılar
Bu asılsız yalan nedir.

Musa Tevrat'a hak dedi
Firavun aslı yok dedi
İsa İncil'e bak dedi
Sonra gelen Kur'an nedir.

Cennet cehennem kurdular
Halkı böyle korkuttular
Hilâfet davasın sürdüler
Bu geçimsiz sultan nedir.

Geçim için aldattılar
Ham yemeğe bal kattılar
Çoklarını yaldattılar
Hani huri gılman nedir.

Gel bu söze hak diyelim
Yalanları çok diyelim
Hele Allah'a yok diyelim
Şu yer gök ay u gün nedir.

Al'İzzet batın ilmine
Ne den Cebrail'Emîn'e
Irabbülâlemîne
Bu kâfir müslüman nedir.

107

KORKUTUP DURMA

Hoca' fendi bizi korkutup durma
Ahiret ejderha marhane midir
Nar-ı cehennemi bana gösterme
Kim görmüş kim yanmış narhane midir.

Katran kazanlarım kaynıyor dersin
Sırat u nizamda (*mizanda olacak*) kimi tartarsın
Her adama kırk tane kız verirsin
Yoksa cennet'âlâ k....ne midir.

Para vereni sırattan geçirdin
Cennetlik ettin uçmaktan uçurdun
Kimisine âb-ı kevser içirdin
Orası inhisar meyhane midir

Bir dudağı yerde birisi göğde
Doğru söyle zebanilerin nerde
Azap sorgu sual yok mudur burda
Mahkeme ceza evi dershane midir.

Ulu Tanrı ulu derler amennâ
Kısmet veren bir Huda'dır cihane
Al'İzzet der hocam gel uy zamana
Kutup haktır özün şerhane midir.

II, NO. 47.

1942 yılında yayınlanan, Bugünkü, Anadolu Halk Şairi Ali İzzet, adlı kitabın 10'uncu sayfasında bu şiirin ikinci dörtlüğünde "Her adama kırk tane kız verirsin" dizesinden sonra gelen parça, anlaşılır bir nedenle "Orası acaba yârhane midir" olarak değiştirilmiş.

Marhane : Yılanlar evi.

Nâr-ı cehennem : Cehennem ateşi.

Nârhane : Ateş evi.

Sırat : Cehennemin üstüne atılmış kıldan ince kılıçtan keskin bir köprü. Günahkâr kullar bu köprüden geçemiyecek, cehennemin ateşine düşüp yanacaktır.

Sırat u mizan : Sırat ve mizan.

Mizan : Günahları ve sevapları öteki dünyada tartan terazi.

Âb-ı kevser : Cennet ırmaklarının suyu.

İnhisar : Tekel.

Zebani : Cehennemdeki işkence ediciler.

108

GÜZELDİR

Güzele bakması çok sevap derler
Güzellere güzel bakmak güzeldir
Güzel yâr sevenler cennetlik olur
Güzel ile yola gitmek güzeldir

Güzelin gün doğar güzel kaşında
Güzelin inci var güzel döşünde
Güzel ile güzel masa başında
Güzel güzel lokma yemek güzeldir.

Güzelin nur damlar yanaklarından
Güzelin bal akar dudaklarından
Güzelin güzel tut parmaklarından
Güzellere hizmet etmek güzeldir.

Güzel ile güzel gezmek ne güzel
Güzel adın güzel yazmak ne güzel
Güzel ile bade süzmek ne güzel
Güzelin elinden öpmek güzeldir

Güzellere bakan gözler ağrımaz
Güzel seven ölür amma çürümez
Al'İzzetî güzellerden farımaz
Güzelleri candan sevmek güzeldir.

II, NO. 5.

Farımak : (Fariğ olmaktan) uzaklaşmak, vaz geçmek.

109
İNSAN BİZİMDİR

Köylü arkadaşım köylü kardaşım
Aç gözünü uyan devran bizimdir
Çile doldu gayrı yeter yoldaşım
Kutlu günler geldi seyran bizimdir

Gönül dağlarına çöktü boz dumanı
Düşmanları dost etmenin zamanı
Baltayı kazmayı kılıç kalkanı
Atalım bir yana insan bizimdir

İnsanlık ortanın solunu tutar
Soyguncular hürriyete taş atar
Yabancılar güzel güzel mal satar
Türk'ün pazarında vatan bizimdir

Dostum bir terazi kur da pay eyle
Yık şu çiftlikleri yık da köy eyle
Kardaşları kardaşlara soy eyle
Kanun u adalat meydan bizimdir.

Al'İzzet sen atlı ben yayan olmaz
Günahtır sen yağlı ben yavan olmaz
Bizi ağadan başka bir soyan olmaz.
Bu kirli yollarda kervan bizimdir.

MÜHÜR GÖZLÜM, S. 70.

Pay eylemek : Dağıtmak, taksim etmek.

110

TAHTACI GÜZELİ

Tahtacı güzeli orman gelini
Çeker hızarını dağlar senindir
Her yiğite kokulatmaz gülünü
Ötüşen bülbüller bağlar senindir.

Lamba yanakların parlar cam gibi
Keleş gelinlerin uzun çam gibi
Mermer döş üstüne ak zemzem gibi
İki yana akar çağlar senindir.

Sallandı bir güzel indi çadıra
Sanki tan yıldızı kalır hatıra
Baltası elinde bindi katıra
Hükmeder dağlara tuğlar senindir.

Semah eder nefes söyler saz ile
Mengi oynar dürlü dürlü naz ile
Soğuk su başında yiğit kız ile
Gün geçiren ölmez dağlar senindir.

Yaylanın dumanı obanın karı
Geyiklerin eşi kuşların yâri
Kül eder dağları bıçkının şeri (?)
Yazık bu ormana ağlar senindir.

Altın küpe kulaklarda köz gibi
Bal akıyor tatlı dilden muz gibi
Seher bekler çiçek açmış yaz gibi
Deste deste gül kokular sizindir.

Keleş : Güzel.

Tuğ : Sorguç.

Semah : Alevî ve Mevlevî'lerin töresel oyunları.

Mengi : Bir halk oyununun adı. (bengi).

Tahtacı : Toros bölgesinde yaşayan bir Alevî gurubunun adı.

Ağaç kesme emeklerin hiç gibi
Yaş kesen baş keser günah suç gibi
Al'İzzetî sana kurban koç gibi
Sen bir ziyaretsin haklar senindir.

II, NO. 14.

Ziyaret : Kutsal yer. Mezar gibi, türbe gibi ziyaret edilen yer.

III

GÖZÜMÜN NURU

Gönlümün heykeli gözümün nuru
Seni görsem vücuduma kan gelir
Hastalara elin çalsan ey peri
Taburc'olur dertlere derman gelir

Ömrümün saatı birgün durursa
Ecel bilet keser tiren yürürse
Güzel, yolun mezarıma uğrarsa
Cesedime uruh gelir can gelir

Sesin duysam mezarımı yıkarım
Sen gel desen yeri yarar çıkarım
Allah'ımsın benim, sana bakarım
Münkir münafığa zan güman gelir

Allahgilden misin bostanım bağım
Aynamsın kıblemsin Arafat dağım
Güzeller mürşidi yüzleri ağım
Al'İzzet kapına can kurban gelir.

MÜHÜR GÖZLÜM, S. 99.

Taburc'olur : Taburcu olur. İyi olur hastaneden çıkar.

Uruh : Ruh.

Münkir : İnkar eden, Tanrı'nın birliğine inanmayan.

Münafık : Bölücü.

Mürşit : Aydınlatan, yol gösteren, din önderi.

112
GİDİYOR

Ben de bağban idim bağda bir güle
O da açılmadan soldu gidiyor,
Şimden sonra kim şad ola kim güle
Ecel sillesini çaldı gidiyor.

O bağda soldurdum goncayı gülüm
Kimse bilmez o yâr bilir ev halım
Eğlen kanlı zalim helallaşalım
Seni seven âşık öldü gidiyor.

Ölümden kurtulmuş var mı bir doktor
Gelir bir bir gider bir bir bu haktır
Ecel gemisine binenler çoktur
Al'İzzet de bindi daldı gidiyor.

EKİM 1978 HÖYÜK KÖYÜ. MEHMET ÂLİ ERDİN DERLEMESİ.

Ali İzzet'in mezar taşına kazılması için yazdığı ikinci şiir bu.

Bağban : Bağcı.

Şad olmak : Mutlu olmak, neşeli olmak.

113

SORMA SÖYLEYEMEM

Sorma söyleyemem keyfiyet mâlum
Elde para bizde yara bulunur
Mahrum kalmaz Allah diyen bir mazlum
Çektirenler çeker sıra bulunur

İntikam kılıncı kında duramaz
Ali'nin hesabını Veli veremez
Çirkinler dert açar yara saramaz
Güzelin elinde çâre bulunur

Güzel sevmek günah ise suç bende
Affet gitsin şevketli yâr hak sende
Al'İzzetî haramzâde insanda
İftirayla bühtan kara bulunur.

II, NO 81.

Keyfiyet : Durum, hal.

Mazlum : Zulum gören.

Haramzâde: Babası bilinmeyen piç.

İftira, Bühtan : Birinin üzerine suç atma, yersiz birini kötüleme, kara çalma.

114

SALLAR SAVUŞUR

Gelir geçer selam vermez kuluna
Yâr uzun boyunu sallar savuşur
Hiç merhamet etmez âşık haline
Hançer ile sinem deler savuşur

Hicran u dert ile saraldım soldum
Yitirdim aklımı divane oldum
Böyle bir vefasız elinde kaldım
Kılıcı boynuma çalar savuşur

Can alıcı cellâdlar gibi bakar
Atar kemendini boynuma takar
Görse yüz dönderir kaşını yıkar
Canımı cesedden böler savuşur.

Kirpikler kast eder can alır kaşlar
Gözler asker çeker hem cenge başlar
Akar gözlerimden bulanık yaşlar
Kim merhamet eder siler savuşur

Görse beni kaçar bu zalim öte
Gider iller ile durur ülfete
Azgın azgın bakar sefil İzzet'e
Gâhi dalgalanır güler savuşur.

IA, NO. 187.

Saraldım : Sarardım.

Ülfet : Dostluk, arkadaşlık, sohbet.

Gâhî : Ara sıra, bazan.

115

BİR TERES

Cihanı bir teres perişan etti
Rahat yaşamanın çıkarı yoktur
Haramzadeleri ürüşân etti
Bozuldu her işin ayarı yoktur

Alçaklar yükseğe çıktı yer aldı
Kahraman gaziler geride kaldı
Sahipsiz illere hırsızlar doldu
Kimsenin kimseden haberi yoktur

İyi gider bir kem gelir yerine
Âlemi düşürür zulmun toruna
Canlar satılıyor can tüccarına
Kan çağlıyor sulhun eseri yoktur

Zulum var hürriyet göğe çekildi
Bakımsız köylünün beli büküldü
Şer tohumu yer yüzüne ekildi
Cinayetin haddi kenarı yoktur

Al'İzzet n'idersin keyfiyet malum
Doğruyu söylersen ederler mahkûm
Hırsızlar bu yurtta sürüyor hüküm
Harabe çoğaldı imârı yoktur.

1952. II, NO. 105.

Ürüşan : Ruşen. Ürüşan etti. parlattı, yüceltti.

Kem : Kötü.

Tor : Ağ, tuzak.

Haddi Kenarı : Sonu, bittiği yer.

İmar : Yıkılan bir şeyi yapma, kalkındırma.

Mahkûm etmek : Yargıcın bir kimseye ceza vermesi.

Keyfiyet malum : İşler belli, durum açık.

116
ÖLMEDEN YETİŞ

Adı güzel şevketli yâr hastayım
Ecel memurları gelmeden yetiş
Can veriyom ölüm döşeğindeyim
Azrail canımı almadan yetiş

Helal et hakkını gel yanım'otur
Çenem bağlamaya bir yağlık getir
Salacamdan sen tut mezara götür
Hoca cenazemi kılmadan yetiş

Gözüm yumulmadan canım çıkmadan
Kefenim biçilip suyum akmadan
Hasiret ölmeden yola bakmadan
Ömrüm çiçekleri solmadan yetiş

Komşularım yok ki kabirim kaza
Yavrularım yok ki tabutum düze
Karanlık kabire on arşın beze
Sarmadan koymadan ölmeden yetiş

Âşıkların cenaze namazını
Güzel kılar güzel yumar gözünü
Ecel türküsünü ölüm sazını
Zavallı Al'İzzet çalmadan yetiş.

MÜHÜR GÖZLÜM, S. 88

Yanım'otur : Yanıma otur.
Salaca : Cesedi taşıyan tabut.
Hasiret : Hasret.
Kabir : Mezar.

117

SARHOŞ

Harmandalı aş'retinin
Dağı taşı ili serhoş
Erkeğinin avradının
Dili kolu beli sarhoş

Dem içerler su yerine
On testi yetmez birine
Öküzüne katırına
İçirirler malı sarhoş

Beşikteki çocukları
Horozları tavukları
Şarap içer culukları
Kazlarının hali sarhoş

Atları itleri içer
Ördekleri sarhoş uçar
Bağırır köpüğün saçar
Kem küm söyler dili sarhoş

Saratli köyünde kaynar
Çoluk çocuk kumar oynar
Çalınır sazları naylar
Udlarının teli sarhoş

Şu Mandaman'ın ilini
Çok iyi gördüm halini
Dem içer kızı gelini
Kızı sarhoş dulu sarhoş

Aşreti : Aşireti.

Dem : Şarap, içki.

Köpüğün saçar : Köpüğünü saçar.

Nay : Kavala benzeyen, kamıştan yapılmış çalgı, ney.

Taşı kemerden yapısı
Şeytan-ı laîn tapusu
Akmezer'in (de) hepisi
Çok da Dadaloğlu sarhoş.

Deli Halil güzel suyu
Medenî gördüm bu köyü
Salmanüyüğü 'nün suyu
Şarap akar dolu sarhoş

Alahan köyünün şehi
İçer hocaları dahî
Çağıl köyünün vallahi
Gülleri Tuba'sı sarhoş

Şişeleri küpten testi
Kadehleri bakır taslı
Ali İzzetî dedim mesti
Sazı sözü eli sarhoş.

IA, NO. 174.
8. 1. 1945 te AKSARAY KÖYLÜSÜ İÇİN YAZILMIŞ.

Şeh : Şeyh.

Tuba : Cennette yetişen ve gölgesi bütün cenneti kaplayan, kökü yukarı dalları aşağı duran bir ağaç.

Mesti : Sarhoş.

Şeytan-ı Laîn : Lanetlenmiş şeytan. (Bak. Açıklamalar, Nuh maddesi).

118

BORAN KIŞ

Yaz günleri boran oldum kış oldum
Yâr köşküne duman çöktü kar doldu
Derman arar iken derde duş oldum
Ah ne fayda yürek yandı kor doldu

Kerem gibi aşk yolunda yanan var
Feleğin cipine binip inen var
Gönül oteline mihman konan var
Bugün bize dostlar geldi yâr doldu

Çiçek idim kirl'ellerde çürüdüm
İpek idim el değmeden eridim
Susuz kalmış güller gibi kurudum
Gül bahçeme diken doldu har doldu

Al'İzzetî bir yâr sevdim adeli
Kendi kötü huyu kötü mideli
Güzel yavrularım gitti gideli
Bizim eve yılan çıyan hor doldu.

II, NO. 86.

Duş olmak : Uğramak.
Mihman : Konuk.
Kirl'ellerde : Kirli ellerde.
Har : Diken.
Adeli : Edalı.
Hor : Görgüsüz, yontulmamış adam.
Cip : Ulaştırma aracı olan (Jeep).

119

GÖRÜNDÜ

Sağımdaki güzelleri
Kız sanırdım dul göründü
Geldi kurtuluş günleri
Umudumuz sol göründü.

Birisi var iman satar
Birisi canavar yırtar
Dördü birbirinden beter
O namus size el göründü

Koruyucumuz sağır olmuş
Halk'unutmuş gafil olmuş
Bu yük bize ağır olmuş
Her gün zam da gel göründü.

Eyi dedik kötü çıktı
Milletin canını yaktı
Yiğitleri ipe taktı
Halka fena kol göründü.

Adamın başı devletli
Kır atlı kahpe avratlı
Ölüm bu günlerde tatlı
Nefretî'ye yol göründü.

KARALAMA, S. 4.

Bu Şiir Ali İzzet'in Nefretî kalem-adı ile yazdığı ikinci şiir.
Sağ ve sol sözcüklerini burada da Ali İzzet siyasi anlamda kullanıyor.
El: Yabancı.

120

ZIRILTI

Horladı fitneler çıktı gammazlar
Gayri durmaz döğüş kavga gürültü
Kara cahil kara yüzlü yobazlar
Kuduz olmuş tükenir mi hırıltı.

Köpek Davası var cihan içinde
Bebek Davası var vatan içinde
Şu fani dünyada zaman içinde
Asla bitmez şekva dava cazıltı..

Bar bar bağırıştı sözden düştüler
Ahlakı bozdular yüzden düştüler
Nefret kazandılar gözden düştüler
Yüksekleri alçak eder gürültü.

Mağrurun hakkında lânetullah var
Senden de benden de büyük Allah var
Allah sizi komaz kulda nizah var
Gevezenin sermayesi derildi.

Sahtekâr Tanrı'ya kul olm'Al'İzzet
Münafığın cahal sözü cinayet
Köyü bir eşşeğe ettik emanet
Şimden sonra eksik olmaz zırıltı.

II, NO. 111.

Horlayıp çıkmak : Büyük ölçüde ortaya çıkmak.

Gammaz : Fitneci, herkesi birbirine düşüren.

Köpek Davası, Bebek Davası : 1960 yılında Yassıada mahkemesinde görülen iki dava.

Fani : Geçici.

Lânetullah : Tanrı'nın laneti, kötülemesi.

Münafık : Bölücü, milleti birbirine düşüren, insanların arasına ayrılık sokan.

Mağrur : Gururlu, kendini herkesten üstün gören.

Nizah : Niza. Kavga, çekişme.

Cahal : cahil.

Kul olm'Al'İzzet : Kul olma Ali İzzet.

121

YÂR DEDİKÇE

Sarı çamlar gümül gümül gümüler
Ak çiçekler için için iniler
Yâr dedikçe kulaklarım çiniler
Perişan zülüfler teller görünmez.

Kuşlardan haberim alsın Gülizar
Korkarım Fatıma eder intizar
Küçücük yavrular size belgüzar
Ah neyleyim sefil hallar görünmez.

Ali İzzet buna can mı dayanır
Alt'ay oldu gözler kana boyanır
Geceleri yummaz gözün uyanır
Akar göz yaşlarım seller görünmez.

IA, No. 125.

Alt'ay : Altı ay.

Çiniler : Ses verir, çınlar.

İntizar etmek : Karış vermek, kötü dua etmek. (İnkisar).

Berlgüzar : (Bergüzar) emanet.

122

ŞANLI KİZ

Gülme bari ağlayanın yanında
Allahtan kork merhametsiz ünlü kız
Başkalara ak gerdanı açarsın
Bana niçin görünmezsin benli kız

Zülüflerin burma burma kıvırmış
Top kâkülü mor belikten ayırmış
Tel tel etmiş yüzünkoylu koyvermiş
Koca Sivas illerinde şanlı kız

Kâfir gibi merhametin yok senin
Âşıkına cevr ü cefan çok senin
Bağrıma kakılan süngü ok senin
Al'İzzet'i şehid ettin kanlı kız.

IA, NO. 69.

Yüzünkoylu : Yüzü koyun.
Belik : Saç büklümü.

123

VERMEZ PARASIZ

Oğlun kızın bacın avradın karın
Eline bir tas su vermez parasız
Hem eşin hem dostum sevgili yârin
Eğlenip yanında durmaz parasız

Bir zengin hast'olsa çok hekim gelir
Avrupa'dan yarasına em gelir
Bir fakirin ölüsüne kim gelir
Hoca bile elin vurmaz parasız

Bir arzuhal yazsan makama varsan
Ağlasan derdini devanı sorsan
Ağır hasta olsan hekime varsan
Yarene bir ilaç sürmez parasız.

Yandı adaletin evi köşesi
Şimdi ürüşvetin işler şişesi
Hacısı hocası beyi paşası
Allah için bir iş görmez parasız

Hast'olsa : Hasta olsa.
Arzuhal : Dilekçe.
Ürüşvet : Rüşvet. Rüşvet şişesi işler : Rüşvet olarak şişe (içki) verilir.
Em : İlaç, merhem.
Deva : Derdin çaresi, ilacı.

Hâkimlerin hükmü parasız olmaz
Elin Puşu (puştu) varır selamın almaz
Hoc'efendi bile namaza gelmez
Cami havlusuna girmez parasız

*

Al'İzzet böyledir kanun-ı cihan
Hiç bir iş göremez parasız insan
Kulun muradını Cenâb-ı Süphan
Hiç bir şey almadan verir parasız

5. 5. 1956. II, NO. 82.

* Mühür gözlüm s. 9 da "VERMEZ PARASIZ" şiirine yeni bir dörtlük eklenmiş. Son dörtlükten bir evvele yerleştirilen bu dörtlük şu :

Parasız adamda olur mu akıl
Yoksulun adını koymuşlar pahıl
Her ayda sayısız par'alan vekil
Bir gün gelip halim sormaz parasız.

Havlu : Avlu.
Kanun-ı cihan : Dünyanın kanunu.
Cenab-ı Süphan : Tanrı.
Pahıl : Cimri, ters, aksi, uğursuz, savsaklayan

124

KÖR ŞEYTANA UYDU

Arzuhalim iyi oku Sübhanım
Eşkiyalar yurdu oldu yurdumuz
Tilki kovdu ülkesinden aslanım
Kedi oldu aslanımız kurdumuz

Canavarı çoban ettik sürüye
Hallerimiz yaman Allah koruya
Anca Eyüp dayanır bu yaraya
Lokman gelse çaresizdir derdimiz.

Bozuldu âlemin düzeni tadı
Şahanın payını kargalar yedi
Zulumun adını hürriyet koydu
İdam oldu yiğidimiz merdimiz.

Ölenler kurtuldu eyvah sağlara
Şer yağmuru yağdı buyıl dağlara
Hırsızları bekçi ettik bağlara
Yaman oldu hallarımız partimiz .

Köylü can veriyor şehirli hasta
Her evde bir ölü var gibi yasta
Türkler müslümanlar demir kafeste
Kör şeytana uydu yiğit ordumuz.

II, NO, 114.

Eyüp : Eyüp Peygamber.

Lokman : Bilge Lokman : (Bak. Açıklamalar, Lokman maddesi).

Sübhan : Tanrı adlarından biri.

Ali İzzet bu şiiri, 12 Mart 1972 de, ordunun politik hayata karışması üzerine, yapılan işleri yermek için yazmış olmalı.

Ali İzzet'in Yaşamı

1. Horasan kentinden Murat Paşa, Akkoyunlu aşiretinden Hüseyin Beyin kızı Suna'ya âşık olur. Kızı vermezler. Murat Paşa, zora baş vurur, Hüseyin Bey, yurdundan kaçar. (Türkü).

2. Hüseyin Bey, Sivas-Zara'ya gelir, Şeyh Merzuban obasının yanına çadırını kurar. Şeyh, Habaşı köyünü Hüseyin'e dirlik verir.

3. Hüseyin Beyin kızına dünürler gelir, ama, Murat Paşadan kaçırıldığını öğrenince kızı almağa cesaret edemezler. Kubat adlı bir eşkiya korkmaz, kızla nişanlanır.

4. Murat Paşa, kızın ardından Sivas'a gelir; Hüseyin beyin çadırının karşısına kendi çadırını kurar. Suna ile konuşurlar. (Türkü).

5. Kel Kelik adında biri, bunların konuşmalarını Hüseyin Beye haber verir. Hüseyin Bey, Murat Paşaya hücum eder, Murat Paşa kaçar.

6. Murat Paşanın kardaşı Palabıyık Süleyman, eşkiya Kubat'ın korkusundan, Meryem Ana köyüne kaçar, orada ölür. (Türkü). Süleyman'ın Musa adında bir oğlu kalmıştır. Musa da ölür, Musa'nın oğlu Ahmet gelip Sivas'ın Höyük köyüne yerleşir.

7. Ahmet ve karısı Sultan fakir kimselerdir. Ahmet, Hardal köyünden Akkaşoğlu'nun yerine bedel askeri gider. 11 sene askerlik eder ve döner.

8. Ahmet'in dört çocuğundan Musa, Kamer adlı kadınla evlenir. Abdal Musa Tekkesinde dua ederek bir oğlan

çocuğa kavuşurlar. Çocuğun adını Ali korlar. (Ali İzzet).

9. Ali bir yaşında iken, anası Kamer ölür. 10 yaşına gelince saza heves eder. Babası, Ali'yi Hüseyin Çavuşun kızı Elif'le evlendirir.

10. Ali, gerdek gecesinde, İbrahim Ağanın kızı Mavuş'un dolusunu içer. Bu kıza âşık olur. (Türkü).

11. Mavuş'la Ali, köyde gizli gizli buluşurlar, dedi kodu alır yürür. Ali, bu yüzden Mersin'e kaçar. (Türkü).

12. Ali, Mersin'de iken Fransızlar kenti işgal eder. Ali, onlara karşı savaşırken, 30 arkadaşı ile birlikte esir düşer. Ali kaçar esirlikten kurtulur, köyüne döner.

13. Kendini kurtardığı için Tanrı'ya şükretmek üzere Hacı Bektaş tekkesine gider. Dede Hüseyin Fevzi'ye hizmet eder, ondan İzzeti kalem-adını alır. (Türkü).

14. Tekkede bir zaman kaldıktan sonra Ali İzzet köyüne dönmeye karar verir. (Türkü).

15. Yolda, Kayseri'de 45 lirasını çalar, kendisini döğerler. (Türkü) Köyüne gelince ne ad aldığını sorarlar. (Türkü). Mavuş'la bir zaman görüşür. Gene dedikodu çıkar. Ali İzzet bu sefer Maraş'a gider.

16. Maraş'ta, Şeyh Sait'in isyan ettiğini öğrenir. Köyüne döner.

17. Sevgilisi Mavuş'u başkası ile evlendirmişler, o da, Ali İzzet'in aşkına dayanamamış, ah çeke çeke ölmüş.

18. Ali İzzet, köyde Dedelik edip halkı soyuyorlar diye, bazı Alevî Dedelerini ihbar eder. Dedeler tutuklanır. Onlar da kızgınlıklarından, Ali İzzet'i ihbar ederler, "bunun evine muskacılar geliyor" diye yalan uydururlar. Ali İzzet de tutuklanır. Ali İzzet, iki gün hapis yattıktan sonra bırakılır. Dedeler, bu sefer de, "Ali İzzet rüşvet yedi" diyerek yalan söylerler. Ali yeniden tutuklanır. 11 ay Sivas'ta hapis yatar.

Ali İzzet'in hayat hikâyesi, bundan sonra hikâye özelliğini tümden yitirir. Yan yana konmuş şiirlerin bir toplamı halini alır. Şiirlerden bir bölüğünün başında, gerçi, kısa kısa açıklamalar, ne için yazıldığını belirten bilgiler verilir; ama artık hikâye çizgisi izlenemez. Öyle anlaşılıyor ki, Ali İzzet, hayatını bir hikâye olarak yazmağa başlamış, ama bir zaman sonra bundan vaz geçmiş, sadece şiirlerini bir araya getirmiştir.

Açıklamalar

Ashâb-ı Kehf : Bak. **Kıtmir.**

Battal. Battal Gazi.

Battal, 8'inci yüzyılda Emevîler'in, Bizans'la savaşlarında ün yapan bir Arap komutanının adıdır. Bu yüzden, Arapça yazılmış halk romanlarına konu olmuş, yiğitlikleri halk arasında yayılmıştır. Battal'ın hikâyeleri, daha sonra, Türkler arasına da geçmiş, 13'üncü yüzyılda, Malatya çevresinde, Türkçe bir Battal romanının doğmasına neden olmuştur. Bu roman, düz yazı ile, okunmak için yazılmıştır; sözlü anlatım için hazırlanmamıştır. Daha sonraları, aynı konuyu, şiir biçiminde yazan sanatçılar da ortaya çıkmış, romanın her iki çeşidi de Türkler arasında yaşamıştır. Battal bu romanda, İslam dininin yayılmasında, Anadolu Hıristiyanlarının müslümanlaştırılmasında, büyük yiğitlikler gösteren, her şeyini din yoluna savaşa adayan bir kahraman olarak belirir.

Bâtın. Bâtınî, Bâtınîlik.

Bâtın sözü, bir şeyin görünmeyen anlamı, bir şeyin içi demek için kullanılır. Ama Müslümanlıkta, Kur'an'ı ve hadis'leri, gizli anlamlarına göre yorumlayan bir akıma ad olmuştur. Bu yüzden, din kaynaklarını "açık" anlamına göre yorumlayanlarla (Zahirîler), "gizli" anlamlarına göre yorumlayanlar (Bâtınîler) arasında büyük görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır. Bâtınîler, şeriatı kabul etmemiş, şeriatın emrettiği şeyleri yerine getirmemiş; oruç tutmamış, namaz kılmamış, içki içmiş, dinsel törenlere oyunu ve müziği sokmuşlardır. Sünnî müslümanlığa, her önemli inanç ve tören konusunda karşı çıkan Bâtınîlik, İran ve Anadolu'da yayılmış, oralarda kurulmuş olan devletlerle çatışmalara girmiştir. Baba İshak, Baba İlyas, Şeyh Bedrettin gibi

Bâtınî dedeleri büyük ayaklanmalar çıkarmışlar, Selçuklu ve Osmanlı devletlerini çok uğraştırmışlardır. Aynı işi İran'da, Kermeti'ler, İsmaili'ler ve Babek'i destekleyenler yapmışlardır. Bâtınî akımı kanlı çatışmalardan sonra yok edilmiştir, ama, Müslüman Sufiliği üzerinde önemli etkiler bırakmaktan da geri kalmamıştır.

Belkıs. Bak : **Süleyman.**

Davut.

İsrail Oğulları'ndan bir peygamberdir. "Zebur" adlı kutsal kitap Davut'a inmiştir. Demiri hamur gibi yoğuracak kadar kuvvetli olması ve sesinin güzelliği ile tanınır. (Davudî ses). Sesi o kadar güzeldir ki, o Zebur'u okuduğu vakit dağlar yankılanır, kuşlar toplanır dinler. Davut'la ilgili hikâyelerde, Ali İzzet'in şiirinde geçen "Yanmadı Davut'un eli" olayına bir işaret yok. Ancak Musa'nın eli ateşe sokulmuş, İbrahim Peygamber de ateşe atılmış ama yanmamıştır. Ali İzzet, bunlardan birini Davut'un sanmış olacak.

Deccal.

Yalancı anlamına gelen bir sözcük olmalıdır Deccal. Kıyamet'in yaklaştığını gösteren kötü belirtilerden biri Deccal'ın ortaya çıkması olacaktır. Deccal doğuda bir yerden çıkacak, bir eşeğin üstüne binerek dolaşacaktır. Deccal, insanları baştan çıkarıp kötülükleri dünyada yayacak, toplum düzenini bozacaktır. Mekke ve Medine'den başka bütün dünya Deccal'ın eline geçecek, 40 gün ya da daha fazla sultanlık edecektir. Bazı kaynaklara göre Deccal yalancı bir peygamber, bazılarına göre bir devdir. Ya İsa, yahut Mehdi tarafından öldürülecek, insanlık onun belasından böylece kurtulacaktır.

Hüseyin. Bak : **Kerbelâ.**

İmam. On İki İmam.

Halk arasında namaz kıldıran adama imam derler. Sunni müslümanlar Dört Mezheb'in kurucularına da imam derler : İmam Hanefi gibi. Alevî–Şiîler, imam sözünden

daha değişik bir anlam çıkarırlar. Onlara göre İmam, dünyada Tanrı'dan Peygamber'e geçen gizli bilgiyi öğrenen adamdır Her devirde bir İmam yaşayacaktır. Bu İmam, İslam dünyasında hem din, hem devlet gücünün en yüce temsilcisidir. Onun soyu, Ali ve Fatıma kuşağı ile Muhammed'e bağlanır. Peygamber Tanrı'nın sırlarını açıklayacak Ali'den başka güvenilir bir kişi bulamadığı için, ölmeden kısa bir zaman evvel, damadı Ali'yi çağırmış ve bu sırrı ona açıklamıştır. Bu Tanrı bilgisi, Ali'den oğulları Hasan ve Hüseyin'e geçmiş, onlardan da öteki Şiî İmamlarına geçerek, İmamdan İmama sürüp gitmiştir.

İmam Tanrı sırlarını taşıdığı, böylece Tanrı gücüne dayandığı için "masum"dur, yani ne işlese suç olmaz; İmam yanılmaz. İmamın her eylemi doğrudur. Alevî–Şiîlerin İmam saydıkları on iki kişiye On iki İmam (Düvazde İmam) adı verilir. Bunlardan birincisi Ali, on ikincisi Muhammed Ebu'l Kasım Mehdî'dir. Mehdî ölmemiş, kayıplara karışmıştır. Dünyanın sonunda yeniden ortaya çıkacak, kötülükleri yok edecektir. (Bak : Mehdî). On İki İmamın adlarını ve yaşadıkları zamanı gösteren aşağıdaki tablo Boratav–Gölpınarlı'nın Pir Sultan Abdal adlı eserlerinden, s. 173 ten alınmıştır.

Adı	Künyesi	Lâkabı	Doğumu	Ölümü	Mezarı
I. Alî	Ebu'l-Hasan	Murtazâ		40. h.	Necef
II. Hasan	Ebû Muhammed	Müctebâ	2. h.	49. h.	Medîne
III. Hüseyin	Ebû Abdullah	Şehîd	3. h.	61. h.	Kerbelâ
IV. Alî	Ebû Muhammed	Seccâd	38. h.	95. h.	Medîne
V. Muhammed	Ebû Ca'fer	Bâkır	57. h.	114. h.	Medîne
VI. Ca'fer	Ebû Abdullah	Sâdık	83. h.	148. h.	Medîne
VII. Mûsâ	Ebû İbrahim	Kâzım	128. h.	183. h.	Bağdad
VIII. Alî	Ebûl-Hasan	Rızâ	148. h.	203. h.	Tûs, Meşhed
IX. Muhammed	Ebû Ca'fer	Cevâd	155. h.	220. h.	Bağdad
X. Alî	Ebû'l-Hasan	Hâdî	222. h.	224. h.	Samera
XI. Hasan	Ebû Muhammed	Askerî	232. h.	260. h.	Samera
XII. Muhammed	Ebû'l-Kasım	Mehdî	256. h.		

İsa. (Jesus Christ).

Hıristiyan dinini kuran peygamber. Jesus, Yunanca "kurtarıcı" anlamına gelen bir sözcük. İsa, Nazaret'li bir marangoz olan Josef'in karısı Meryem'den doğmuştur. İsa

doğduğu vakit babası sağ değildi. Anası Meryem, akrabaları yaşlı bir adamın evinde kalıyordu.

İsa, Yahudi'lerin Roma idaresinde büyük sıkıntılar çektikleri bir zamanda doğdu. Doğumunda Filistin valiliği Roma'ya bağlı Herod soyunun elinde idi. Herod on defa evlenmişti, sarayı kadın dalavereleri içinde çalkalanıyordu. Hırsız, rüşvetçi bir vali idi. Yalnız önemli gelir kaynakları değil büyük tapınaklar da kendi adamlarının elinde idi. Halk baskı altında, ağır vergiler içinde eziliyordu. Bu yüzden İsa'nın doğumundan evvel bile, keşişler işlerin böyle gidemiyeceğini, bir kurtarıcının geleceğini söylüyorlardı. İsa, 30 yaşında iken, beklenen kurtarıcının kendisi olduğunu söylemeğe, peygamberliğini açıklamağa başladı. Çevresinde kendine inanan küçük bir gurupla, köy kent, tapınak tapınak dolaşıyor, yeni dinin temel görüşlerini halka anlatıyordu. Söylediklerinin temelinde, yakında Tanrı saltanatının yer yüzüne ineceği, kötülüklerin ortadan kalkacağı, eşitlikçi bir düzenin kurulacağı yatıyordu. Güzel ve etkili konuşuyor, halkın bağışları ile geçiniyordu. İsa, kendini, baskı altında kalanların, fakir fukaranın yanında sayıyor; kurulu düzeni sömürerek palazlananları kınıyor, onlardan uzak duruyordu. Ona inananlar bu yüzden gittikçe çoğaldı. Bu aydınlatma devri üç yıl sürdü; üç yılın sonunda İsa, Kudüs'e gidip büyük bir din törenine katılmaya ve orada konuşmaya karar verdi. Onun, bu büyük tapınakta konuşma kararı kolayca yayıldı, büyük bir Yahudi kalabalığı kentte toplandı. Roma valisinin askerleri de toplanan kalabalık arasında idi. İsa, Kudüs tapınağında bir olay yarattı. Bu tapınakta para değiş tokuşu ile uğraşan, bu yüzden büyük servetler yığan kesişleri kovdu. Bu küçük olay idarecileri çok korkuttu; İsa'yı bir devrimci olarak tanıtmaya yetti. Vali'nin adamları, İsa'nın çevresindekilerden (Havariler), Juda'yı satın aldılar, ve İsa'yı böylece her gittiği yerde, adım adım izleme ye başladılar. İsa son yemeğini "Havariler" le birlikte kentin dışında bir bahçede yedi ve arkadaşlarından birinin kendisini ele vereceğini orada söyledi. Valinin askerleri, gerçekten

de, İsa'nın yerini kolayca öğrendiler, gelip İsa'yı tutukladılar. Yargılandı ve ölüm cezasına çarptırıldı. Çarmıha gerilerek öldürüldü ve gömüldü. Ama halk hikâyeleri onu mezarında bırakmadı, diriltti, gök yüzüne çıkarttı. Bu hikâyelere göre, İsa, gökten, dünyanın sonunda yere inecek, yer yüzünü barış ve iyilikler ülkesi haline getirecektir.

Bizim şiirlerimizde İsa daha çok, bazı mucizeleri ile yer alır. İsa'nın anası Meryem bir erkekten döllenmemiş, Cebrail bir gün gelip eteğinin altına üflediği için gebe kalmış; İsa'yı doğurmuştur. İsa, eli ile sıvazlayarak hastaları iyi etmiş, körlerin gözünü açmış, ölüleri diriltmiştir. İsa çarmıha gerilince, Tanrı'nın buyruğu üzerine gökten melekler inmiş, onu omuzlarına alarak göğe çıkarmışlardır. Ali İzzet şiirinde bu göğe çekilmeyi Tanrı ile konuşmak sayıyor.

İsmail.

İbrahim Peygamberin çocuğu olmazdı. Tanrı'dan bir erkek çocuk diledi, bir çocuğu olursa, onu Tanrı yoluna kurban edeceğini söyledi. Tanrı, bunun üzerine İsmail'i verdi. İsmail çok güzel bir bebekti. Baba, çocuğunu kurban etmeye kıyamadı. Bir gece, ulular İbrahim'in düşüne girdiler, "adağını yerine getirmelisin" dediler. İbrahim, sözünü tutmadığından utandı. Oğlu İsmail'i aldı, kurban etmek üzere bir dağa çıktı. İsmail'i yere yatırdı, boğazını açtı, bıçağı çaldı. Dağ dehşetinden titredi, bıçak İsmail'i, kesmedi. İbrahim yeniden, daha kuvvetle bıçağı çaldı; bıçak kırıldı, gene çocuğu kesmedi. Bunun üzerine Tanrı, İsmail'in yerine kesilmek üzere, gökten bir koç gönderdi. İbrahim koçu kesti, böylece İsmail kurtuldu.

Karun.

Musa Peygamberin zamanında yaşayan ve Peygambere düşmanlığı ile tanınan bir kimse. Karun çok zengindi. Bir Mısır hazinesi bulmuştu. Hazinenin anahtarlarını 300 katır zor taşırdı. "Karun gibi zengin" sözü buradan gelmektedir.

Kerbelâ. Hüseyin ve Şehit Edilen Çocuklar.

Muhammed Peygamber, Arabistan'ın pek zengin ve soylu olmayan Kureyş kabilesindendi. Yetiştiği çevrenin en soylu ve varlıklı kabilesi Emevî'lerdi. Emevî'ler, Kâbe'nin gelirlerini ellerinde bulunduruyordu. Muhammed, yeni dini ortaya atmaya başlayınca, bundan en çok Emevî'ler korktular. Bu din, Kâbe'nin kontrolunu ellerinden alacak, ekonomik üstünlüklerini ortadan kaldıracak diye çekiniyorlardı. Bunun için Muhammed'e düşmanlık ettiler; Peygamber, Mekke'de tutunamadı, Medine'ye göçtü. (622). Medine'de güçlendikten sonra, birbiri ardından yaptığı üç savaşla, Mekke'yi aldı ve Emevî'lerin gücünü kırdı. Ama Emevî'ler ile Kureyş arasındaki gerginlik burada bitmedi. Üçüncü Halife Osman, Emevî'lerdendi. İş başına geçer geçmez Emevî ileri gelenlerini önemli yerlere atadı. Bunlardan Muaviye'yi de Suriye Valisi yaptı. Peygamberin soyundan gelenler, Ali'nin, daha sonra da Ali'nin çocuklarının çevresinde toplanarak Emevî'lere direnmeye başladılar. Osman 656 da ölünce, Ali dördüncü Halife olarak Müslüman devletinin başına geçti; ama, kısa bir zaman sonra öldürüldü. Oğlu Hasan ise, gene kısa süren bir Halifelikten sonra, yerini, Emevî'lerden Suriye Valisi Muaviye'ye, bırakarak, çekilmek zorunda kaldı. Böylece, Emevî Saltanatı kurulmuş oldu. Bu bölünmede Ali'yi destekleyenlere "Şiî" adı verilir. İnanış bakımından Alevî, Kızılbaş, Bektaşî adı verilen topluluklar Şiîdir. Muaviye öldükten sonra, Yezit Emevî halifesi olunca Ali'nin oğlu Hüseyin, Şiîlerin önderliğini eline alır; Yezit'in ve Emevîler'in devlet gücünü tanımaz. Yezit, bunların üzerine, Kûfe valisinin emrinde büyük bir ordu yollar. Hüseyin'in emrindeki, kadın ve çocukların da içinde bulunduğu, küçük bir guruba Yezit'in kuvvetleri Kerbelâ çölünde hücum ederler. Fırat kıyısında kanlı bir çarpışma olur. Hüseyin ve taraftarları yiğitçe direnirler. Ama susuzluk hepsinin belini büker. Kadınlar ve çocuklar da, savaşan birliklerle beraber, acımasız öldürülür; küçük çocukların kanlı cesetleri yerlerde sürünür. Hüseyin, uzun

ve yorucu bir savaştan sonra, kendisini saran kuvvetleri yararak Fırat suyuna ulaşmayı başarır. Ama, tam bir yudum su içeceği vakit, boğazına bir ok saplanır, susuzluğunu gideremeden şehit olur. Yezit'in kuvvetleri, onun kanlı başını mızraklarına takarak, Kûfe sokaklarında bayram ederler. 10 kasım 680 de geçen bu olay, Alevî–Şiîler arasında unutulmayan bir ağıt geleneği yaratmış, Kerbelâ için sayısız şiirler yazılmış, hikâyeler anlatılmış, oyunlar sahneye konmuştur. Onun ölüm günü Şiî–Alevî'ler su içmez, kendilerini açlıkla, ezalar ve döğmelerle cezalandırırlar.

Kerem. Kerem ile Aslı.

Kerem, 16'ıncı yüzyılda yaşadığı sanılan bir Türk âşığıdır. Ünü bize kadar, bir aşk hikâyesi yüzünden gelmiştir. Kerem bu hikayede bir Müslüman hanının oğludur. Ermeni kızı Aslı'ya âşık olur. İki genç nişanlandıkları halde, kızın babası olan Keşiş, kızını bir müslümanla evlendirmek istemez ve kaçırır. Kerem de babasının ülkesini bırakarak, sazı omuzunda yoksul bir âşık olarak, bütün Anadolu'yu ve Azerbaycan'ı, kızın ardından, dolaşır. Sonunda, kızı bulur ve bir paşanın yardımı ile nikâhları kıyılır, gerdeğe girerler. Ama, Keşiş, kızına sihirli bir entari giydirmiştir; Kerem, sabaha kadar uğraşıp didindiği halde, bu entarinin düğmelerini çözüp kızı soyamaz. Sabaha karşı bir "ah" çeker ağzından bir alev çıkar ve Kerem'i yakar. Aslı kırk gün Kerem'in küllerinin başında bekler. Sonra, bu külleri saçları ile süpürürken, içinde kalan bir kıvılcım Aslı'yı da saçlarından tutuşturur ve yakar.

Kevser.

Hadislere göre, cennette bir ırmağın, yahut havuzun adıdır. Bu havuz, miraçta Peygambere gösterilmiştir. Irmağın ve havuzun suları ya süttendir; yahut şaraptan ve süzme baldandır. Bu su, içenlere büyük ferahlık ve mutluluk verir. Sufîlere göre kevser, bilgi kaynağından başka bir şey değildir.

Kıtmir. Ashâb-ı Kehf.

Kökeni Anadolu olan, Yunan ve Roma çağından beri bilinen bir menkabe vardır. Bu kaynaklardan Kur'a'na ve

hadis kitaplarına da geçmiştir. Efesus'un Yedi Uyuyanları, daha sonraları da Ashâb-ı Kehf (Mağara Dostları) adı verilen bu menkabenin anlattığına göre, Hıristiyanların idaresi altındaki Anadolu'da gençlerden bir kaç kişi putlara tapmak istemez. Devlet korkusundan, kentlerinden kaçar, bir mağaraya saklanırlar. Kıtmir adlı köpekleri de, kendileri ile beraber mağaraya gelmiştir. Bunlar mağarada uzun bir uykuya dalarlar. Hıristiyan idareciler, bunların saklandıkları mağarayı bulur, açlıktan ölmeleri için, çıkılacak yerleri duvarla ördürürler. Yıllar sonra, kırda davar otlatan bir adam duvarı bulur ve yıktırır. Uyuyanlar uyanır, bir arkadaşlarını ekmek almak için kente yollarlar. Ama adamın elindeki para, eski ve kalp paradır. Ekmekçi parayı almadığı gibi, sahtecilik yapıyor diye adamı da şikâyet eder. Mağaradan gelen adam sorguya çekilince anlaşılır ki, mağaradakiler tam 360 yıl uyumuşlar. Bu uyuyanlar ve köpekleri Kıtmir, bunun için cennetliktir.

Leylâ. Bak : **Mecnun.**

Lokman.

Halk arasında Lokman Hekim adıyle tanınan ve ölüme çare bulabileceğine inanılan bir bilge kişidir. Lokman'ın adına bağlanan hikâyeler Müslümanlıktan evvel de biliniyordu. Kur'a'na bu eski kaynaklardan geçti. Bunlara göre, Lokman, yedi kartal ömrü kadar, yani 560 yıl yaşayan bir kişidir. Peygamber de olabilirdi ama, o bilgeliği seçti. Davut Peygambere vezir oldu. Söylediği bilgece sözler halk arasında yayılarak kendisine büyük ün sağladı.

Mâni.

Tek dörtlükten kurulu bir halk şiiri biçimidir. Dört dizeden daha uzun mâniler yok değildir, ama mâniler büyük çoğunlukla dörtlüktür. Mâniyi kuran dört dize, aa b a, uyakları ile birbirine bağlanır, ve en çok yedi heceli dizeleri kullanır. Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da mâni'ye, bayatî yahut hoyrat da denir. Kesik mâni, cinaslı mâni gibi çeşitleri olan, birbirlerine zincirlenerek türküler de kuran mâniler

halk hayatının çeşitli törenlerine de karışmıştır. Bostan çapalarken, ekin biçerken, bulgur çekerken, Hıdırellez eğlencelerinde, düğünlerde, mâniler kullanılmaktadır. Mâninin en önemli konusu aşk ve sevginin anlatılmasıdır. İki Örnek :

Havada kar sesi var
Başında mor fesi var
Yıkarım dağlar seni
İçinde yar sesi var.

Gülüm güle gidelim
Eğlen bile gidelim
Sen yağmur ol ben güneş
Yağa çava gidelim.

Mehdî :

Şiî Alevîlerin inandığı On İki İmam'ın sonuncusudur. (Bak. İmam). Hicretin 256'ıncı yılında doğmuş, fakat ölmemiş ortadan kaybolmuştur. Dünyanın sonunda yeniden ortaya çıkacaktır. Şimdi "gizli İmam" olarak yaşamaya devam etmektedir. Mehdî'ye yalnız Alevî–Bektaşi'ler değil Sünnîler de inanırlar. Ama Sunnî inanışına göre Mehdî, Peygamber'in son halifesidir ve gelince dünyayı şeriata göre idare edecektir. Şiirler ise, onu sonuncu İmam olarak tanırlar. O yeniden dünyada belirince, yer yüzü tüm meyvelerini verecek, gökler yağmurunu boşaltacaktır. Görülmemiş bir dirlik düzenlik ve bolluk olacaktır dünyada. O kadar ki kimse para kullanmayacak, paralar ayaklar altına atılacaktır. Bir insan "Ey Mehdî bana ver" deyince, Mehdî onun istediklerinin hepsini verecektir. Mehdî ya Horasan'da, ya Kûfe'de ya da İsfehan'ın Yahudi mahallesinde ortaya çıkacaktır.

Bu Mehdî inancı, aslında insanlığın güzel günlere olan inancının bir simgesidir. Hıristiyanlarda göğe çekilen İsa'nın yeniden yer yüzüne ineceği inancı aynı kaynaktan gelmektedir. Alevî–Bektaşî'ler ne vakit darda kalsalar, Mehdî'nin

gelip kendilerini kurtaracağına sıkıca inanmışlardır. Bu yüzden tarihimizde bir hayli insan kendisini Mehdî saymış, beklenen İmam olduğuna çevresini inandırmış, karışıklıklar ve ayaklanmalara önderlik etmiştir. Pir Sultan Abdal, Osmanlı Padişahlarından gördükleri kötülüğü Mehdî'nin gelerek düzeltmesini ister :

Mehdî Dedem gelse gerek
Âlî divan kursa gerek
Haksızları kırsa gerek
İntikamım ala birgün.

Ali İzzet de umut bağladığı kişilere ve güçlere Mehdî demekten çekinmiyor. Ona göre 1945'lerin Demokrasi akımı Mehdî'dir :

Çıktı Mehdî demokrasi
Zalımın kesildi sesi.

Daha sonra bu umudunun boş olduğunu görüyor; Mehdî diye beklediklerinin yalancı çıktığını anlatıyor :

Bakın hallarına şu milletlerin
Açın kapısını adaletlerin
Mehdî diye beklediğimiz zatların
Koltuğundan haç put çıktı nal çıktı.

Bir zaman, Ali İzzet Mustafa Kemal'ide Mehdî olarak görmüş :

Mehdî Kemal Paşa gelmese idi
Camiler mescitler kilise idi.

Miraç :

Sözcük anlamı merdiven ve yükselme olan Miraç, Muhammed'in göğe çıkışını anlatan olay için kullanılır. Olay Kur'an'da, Hadis kitaplarında, İslâm tarihlerinde çeşitli

değişikliklerle anlatılır. Bundan başka Sünnî kaynaklar ve Sufî'ler miraçı ayrı ayrı yorumlarlar. Hangi yorum olursa olsun, gerçek şudur ki, miraç, kişiliğin yunup arınmasını, kötülüklerden kurtulmasını, gerçekten peygamberliğe yakışan bir hale gelmesini belirleyen bir olaydır; bu bakımdan mesleğe giriş (initiation) törenlerine benzer. Hadislerin verdiği bilgi bu bakımdan dikkate değer : "Peygamber Kâbe'de uyurken Cebrail ile Mikail geldiler, onu uyur görünce göğsünü açıp zemzem suyu ile yüreğini yıkadılar, puta taparlıktan kalan her şeyi temizlediler. Peygamberin kalbi iman ve bilgi ile doldu". Başka bir anlatıma göre, Muhammed uyurken, bir gece Cebrail geldi, ona cennet atlarından bir at getirdi (Burak). Peygamberle beraber gök yüzüne ağdılar. Göğün sonundaki ağaca (Sidret ül münteha) ya varınca, Cebrail buradan daha ileri gidemiyeceğini söyledi. Peygamber gök yüzünde yalnız ilerledi. Orada bütün büyük peygamberlerin ruhları ile görüştü; imamlık etti, onlara namaz kıldırdı, cenneti cehennemi gördü, Tanrı'nın sözünü işitti. Sonra yer yüzüne döndü. Gökte yapılan bu geziye miraç denir. Sufîler, miracın bir düşten başka bir şey olmadığını söylerler. Onlara göre, her insan, böyle bir düş görebilir, bunun sonunda kötülüklerden yunup arındığına inanabilir. Böylece, her insanın bir miracı olabilir.

Ali İzzet, şiirinde, sevgilisinin döşünü miraç gibi ziyaret ettiğini söylüyor.

Miraç, dinsel şiirlerde büyük bir yer tutmuş, bu olayı anlatmak için miraçnâme denen kitaplar yazılmıştır.

Alevî-Bektaşîler miraç'ı daha değişik yorumlarlar. Onlara göre miraç 'Muhammed'in Ali'den gerçekler sırrını öğrenmesi, bu yüzden nebi olmasıdır. Rivayete göre, Kırk'lar, birgün Ali'nin evinde toplanmışlar, orada cem yapıp, muhabbet ederlermiş. Peygamber gelmiş, kapıyı vurmuş, kim olduğu sorulunca "Ben Peygamberim" diye karşılık vermiş. "Bizim meclisimizde peygambere yer yoktur" demişler, içeri almamışlar. İki kere daha Peygamber kapıyı çalmış,

aynı karşılığı almış. Üçüncüde Üveys'in öğretmesi ile "Ben bir fakirim" demiş; bunun üzerine kapıyı açıp, Peygamber'i meclislerine almışlar. İçlerinde Fatıma'nın da bulunduğu 39 kişi imiş bunlar. Kırkıncıları Salman-ı Farisî dışarı çıkmışmış. Meclise başkanlık eden Ali, bu kırk kişinin bir can olduğunu Peygamber'e göstermek için, birinin kolunu neşterle kanatmış, hepsinin kolundan kan akmaya başlamış. Salman onların arasında olmadığı halde, tavandan Salman'ın da kanı damlamaya başlamış. Biraz sonra dönen Salman, bir üzüm tanesi getirmiş, bu taneyi peygamber bir kapta ezmiş, suyunu kırk kişiye bölüştürmüş. Bu üzüm suyunu içen herkes esrik olmuş, semah etmeye başlamış. Alevî–Bektaşîler bu olaya miraç derler. Bu meclis Kırklar meclisidir, toplantı ilk Âyini Cemdir. Muhammed, bu mecliste, peygamberlik sırlarını Ali'den öğrenmiştir.

Muammâ :

Anlaşılması güç söz, karşılığını vermek çok zor soru anlamına gelir. Ama, bizim klasik edebiyatımızda bir bilmece türünün adıdır. Muammâ bir ya da birden çok dizeden oluşur ve içinde bir isim, bir olay saklardı. Bu saklanan adın, muammâda verilen anahtarları kullanarak çözülmesi gerekir. Örnek :

Sefinenin başı girse limana
Sevdiğimin adı çıkar meydana.

Bu muammâ içinde bir sevgili adı saklamaktadır. Adı bulmak için, dizelerde bize bazı ip uçları veriliyor : Sefine (gemi) nin başı limana girse deniyor. Sefine sözünün baş harfi olan s'yi lima'nın başına eklersek, eski yazıma göre Süleyman adı ortaya çıkar. Muammâda saklanan sevgilinin adı bu imiş.

Muammâ türü bize İran ve Arap edebiyatından geçmiş ve 16'ıncı yüzyıldan sonra bizde de muamma yazan şairler ve yazarlar yetişmiştir. Muammâ bir halk bilmecesi türü

değildir. Yazarları belli olduğu, dilleri duru Türkçe olmadığı için halk bilmecelerinden kolayca ayrılırlar.

Musa :

İsrail Oğulları'nı Mısır'dan çıkarıp tutsaklıktan kurtaran, Musevî'liği kuran, hükümdar ve peygamber. Kutsal kitaplardan Tevrat, Musa'ya inmiştir. Gösterdiği iki mucize bizim şiirimizde sık sık anılır. Bunlardan biri, Musa'nın elindeki asânın büyük bir yılan olması, öteki, koynuna soktuğu elinin bembeyaz pırıl pırıl olarak görünmesidir (yed-i beyza). Musa, Mısır'dan ayrılırken Firavun, büyücülerini çağırır, onlardan Musa'yı halkın önünde küçük düşürmelerini ister. Büyücüler, deyneklerini ve iplerini yere atarlar, bunlar yılan gibi görünür. Musa'nın asâsı ise daha büyük bir yılan olup onların hepsini yutar. Sonra Musa, elini koynuna sokup çıkarır; el, kor olmuş ateş gibi bembeyaz kesilir ve parıl parıl parlamaya başlar. Bunun üzerine büyücüler Musa'ya inanır, ona iman ederler.

Musa'nın, bizim edebiyatımızda çok anılan bir hikâyesi de Tanrı ile konuşmasıdır. Mısır'dan kaçan Musa, uzun zaman, Şuayb peygamberin yanında Tih sahrasında koyun güder. Orada kendisine peygamberlik bağışlanır. Musa bu sahrada birgün yolunu şaşırır, uzaktan beliren bir ateşe doğru ilerler. Yaklaşınca, ateşin bir ağacın tepesinde olduğunu şaşarak görür. Korkar, geri dönmek ister; o sırada ağaçtan bir ses gelir : "Ya Musa ben âlemlerin Rabbi olan Allah'ım". Bu sesi işiten Musa, secdeye kapanır, ve Tanrı'nın özünü görmek istediğini söyler. Tanrı ona der ki "Ya Musa, sen beni göremezsin, ama yanındaki dağa bak, ben dağda belireceğim. Eğer dağ benim görünmeme dayanabilirse, sen de beni orada görürsün". Tanrı dağda belirince dağ dayanamaz, un ufak olup parçalanır, Musa da korkusundan düşer bayılır.

Başka bir menkabede de Firavun'un, daha çocukken Musa'yı denemek istediği anlatılır. Firavun, Musa'nın bir yanına altın, mücevher; bir yanına da ateş koydurur. Musa

elini altınlara uzatmak ister. Fakat Cebrail yetişir ve elini tutup ateşe uzatır. Ateşten Musa'nın eli incinince, hemen elini diline götürür, korkusundan kekeme olur.

Musa'nın asâsı, masal unsurları ile karışarak olağanüstü niteliğini artırmıştır. Bu asâ cennetten inmiştir, karanlıkta parlar, kurak yerden su fışkırtır, kuru asâ toprağa dikilince hemen meyve ağacı olup taze meyveler verir. Düşman karşısında Musa'nın asâsı ejderha olur, yeri gelince bir çoban deyneği olur, sürüden kurtları uzaklaştırır. İnsanlar asânın üzerinden yürüyerek köprü gibi ırmakları ve denizleri geçer, gerekirse bu asâ dağları ve kayaları deler.

Nemrut, İbrahim :

Nemrut, Babil hükümdarlarından biridir. İbrahim peygamberin babası Âzer, Nemrut'un veziri idi; put yapıp satar ve bununla geçinirdi. İbrahim, daha küçük yaşında babasının yaptığı putları, ip takarak yerde sürükler ve kırardı. Birgün Babil'deki en büyük tapınağa girerek içindeki putların hepsini kırdı ve baltayı büyük putun boynuna astı. Halkı, yeni dine, imana gelmeye çağırdı. Başka bir anlatıma göre, Nemrut'un bilginleri, bir çocuğun doğacağını ve saltanatını yıkacağını haber verdiler. Nemrut, doğan çocukları öldürttü, fakat İbrahim'in doğuşu ondan gizlendi. İbrahim büyüdükten sonra Nemrut'la tartışmalara girdi. Nemrut'un Allah olamayacağını, Allah'ın yaratan ve yok eden olduğunu söyledi, Nemrut, İbrahim'in Allah'ına inanmadı. Allah'la savaşmak için bir ordu hazırladı, ucu göklere ulaşan bir kule yaptırarak, Allah'ı vurmak istedi. O kuleden gök yüzüne oklar attı. Okun biri kanlara bulanmış olarak geri düştü. Nemrut, bundan Tanrı'yı öldürdüğü anlamını çıkardı. Ama Tanrı, onun ordusuna karşı bir sinek ordusu gönderdi. Sinekler askerlerin kanını emdi, orduyu yok ettiler. Nemrut, İbrahim'i ateşe attırdı. Bu ateş, o kadar yalımlı idi ki, kimse ona yaklaşamıyordu. İblis bir mancınık icat ederek, uzaktan İbrahim'i bu mancınıkla ateşin içine attı. Ama ateş güllük gülistanlık oldu. İbrahim, çiçek açmış ağaçların, ve serin

bir pınarın kenarında oturur gibi, ateşin içinde oturdu, yanmadı. Tanrının yolladığı sineklerden biri, Nemrut'un burnundan beynine girdi, Nemrut, beynindeki bu sineğin elinden, 4 yüzyıl ağrı ve sıkıntı çekti, sonunda öldü.

İbrahim, Kâbe'yi de kuran peygamberdir.

Nuh :

Âdem peygamberin torunlarındandır; beş büyük peygamberden biridir. Insanlar imanlarını kaybettikleri, toplum düzeni bozulduğu için, Tanrı onların üzerine Nuh'u göndermiştir. Fakat insanlar Nuh'u dinlememiş, ona kötülükler etmişlerdir. Bunun üzerine, Nuh, Tanrı'ya, bu âsî insanları cezalandırması için dua eder. Tanrı, Nuh'a bir gemi yapmasını ve inananları bu gemiye almasını bildirir. Nuh gemiyi yapar, kendisine inanan bir avuç insanla birlikte, her hayvandan bir çiftini gemisine alır. O vakit Tanrı, büyük Tufan'ı yollar. Bütün insanlar, Nuh'un ailesi ve yakın akrabaları, yer yüzünü kaplayan suların içinde boğulurlar. Nuh'un gemisi ve içindekiler kurtulur; Cudi dağının tepesine inerler. Sular çekilir, sonraki insanlar ve hayvanlar bu gemide kurtulanlardan türerler. Bir anlatıma göre, şeytan da Nuh'un gemisine girmeyi başarır; bu yüzden, şimdi de insanlara kötülük edip durabilmektedir. Nuh, gemisine hayvanları sokarken, eşek ayaklarını direr, girmemek için inat eder. Çünkü şeytan onun kuyruğunun altına saklanmış, beraber gemiye girmek istemektedir. Nuh eşeğe girmesini emreder, şeytan onun kuyruğundan asılıp girmesini önler. Sonunda Nuh peygamber "girsene ya mel'un" deyince, eşekle beraber şeytan da atlar, gemiye girer. Daha sonra Nuh, gemide şeytanı görünce neden geldiğini sorar. Şeytan der ki : "Sen eşeğe girsene ya mel'un (lânetlenmiş kimse) dedin, dünyada benden başka lânetlenmiş kimse olmadığı için, ben, bu emri bana sandım, onun için girdim."

Cudi dağının Ağrı dağı olduğuna dair söylentiler vardır. Bu yüzden sık sık Ağrı dağında, Nuh'un gemisinden kalıntılar bulunduğu yolunda haberler ortaya çıkar; akıllı kişiler de onu aramak için dağa tırmanırlar.

On İki İmam. Bak : **İmam :**

Süleyman. Sebâ kraliçesi Belkıs :

Süleyman, Davut Peygamberin oğludur. Onun Parmağında sihirli bir yüzük vardı; bu yüzüğün gücü ile, kuşlara ve hayvanlara söz geçiriyordu. Yüzük, üstünde Allah'ın adı yazılı olan değerli bir taştandı. Süleyman kurtların ve kuşların dilini anlardı. Birgün ordusu ile savaşa giderken yolu bir dereye uğradı. Karıncaların konuşmasını işitti. Karıncalar, askerlerin ayakları altında ezilmekten korkuyordu. Hayvancıkları ezmemek için, Süleyman, ordusunu üçgünlük yerden dolaştırdı. Süleyman'la karıncaya işaret eden şiirler bu olaydan kaynaklanır.

Sebâ, Arabistan'ın güney batısında bulunan eski bir devletin ve orada yaşayan bir halkın adıdır. Bu devlet hakkında elimizde kesin bilgi yoktur. Roma, Yunan ve Arap edebiyat eserlerinde, İncil ve Kur'an gibi kutsal kitaplarda, Sebâ ve onun kadın kıraliçesi Belkıs hakkında etraflı bilgiler vardır. Ama, böyle bir kadının gerçekten yaşamış olduğu yolunda, tarih bize hiçbir bilgi vermez. Hikâyeler, Belkıs'ı, Süleyman Peygamberle çağdaş gösterirler. Belkıs çok güzel bir kadındı ve güneşe tapardı. Süleyman Peygamber, birgün hüthüt kuşunu su bulmakla görevlendirdi. Hüthüt gitti, ama geri gelmedi; Sebâ ülkesinde Belkıs'ın yurdunu bulmuş, oranın güzelliğine vurulup uzun zaman orada kalmıştı. Neden sonra, dönünce, gördüklerini Süleyman'a anlattı. Süleyman, bu kuşla Belkıs'a bir mektup yolladı; Belkıs'ı kendi dinini kabullenmeye çağırdı. Belkıs kalkıp Süleyman'ı görmeğe geldi ve onun dinine girdi.

Yezit :

İkinci Emevi halifesi (642–685). Muaviye'nin yerine halife olur. Medine'de, Halife Ali'nin oğlu Hüseyin ile, Zübeyir oğlu Abdullah, Yezit'in halifeliğini tanımazlar. Ali'nin destekleyicileri, her yandan haberler ve mektuplar yollayarak, Hüseyin'i Yezidi tanımamaya, kendi halifeliğini ve imam-

lığını açıklamaya itelerler. Mekke'de oturan Hüseyin, Kûfe'ye gitmeye karar verir. Yakın akraba ve dostlarından 100 kişilik bir gurupla Mekke'den ayrılır. Yezit, Kûfe Valisine haber salarak gelenlerin silahlarını almasını, Irak'a girmelerini önlemesini ister. Hüseyin ve Kûfe valisi Ziyad oğlu Ubeydullah'ın kuvvetleri Kerbelâ yakınlarında karşılaşırlar. Sayıları çok az olduğu halde, Hüseyin taraftarları, Kûfe valisinin kuvvetlerine hücum ederler. Savaş sonunda 10 Kasım 680 de Hüseyin öldürülür. Bu yüzden Alevî ve Bektaşîler, Yezit'i sevmezler. Bununla da kalmaz, düşmanlarının hepsine Yezit derler.

Yusuf ve Zeliha :

Yusuf, Yakup Peygamber'in oniki oğlundan biridir. Hem akıllı, hem de çok güzel olduğu için babaları en çok Yusuf'u severdi. Öteki kardeşler, bu sevgiyi kıskandılar; Yusuf'u götürüp çölde bir kuyuya attılar, babalarına da kurt yedi diye yalan söylediler. Yusuf'u bir kervancı kuyudan çıkardı; Mısır'a götürüp köle diye sattı. Züleyha adlı çok zengin bir kadın güzelliğine vurularak Yusuf'u satın aldırdı ve onu kendisi ile sevişmeye zorladı. Yusuf buna yanaşmadı. Bunun üzerine kadın, Yusuf'un üzerine suç atarak, onu hapsettirdi. Yusuf yedi sene zindanda kaldı. Sonra, Firavun'un gördüğü bir düşü doğru yorarak, hapisten çıktı. Firavun'a vezir oldu. Kenan ilinden gelen kardeşlerine kendini tanıttı, beraber yurtlarına döndüler.

Budist kaynaklarından ortaya çıkan bu hikâye, Hıristiyanların ve Müslümanların kutsal kitaplarına da girmiş ve Arap, Acem ve Türk şairleri Yusuf ve Zeliha mesnevileri ve kitapları yazmışlardır.

Âşık Ali İzzet Özkan sazı ile...

Şiirlerin Genel Dizini

(1) * 1. **Günah m'olur hata m'olur sorunca.**
II. NO. 59.

2. Hatırlan beni divana durunca.
I, NO. 82. 1A, NO. 7. BUGÜNKÜ, S. 18.

(2) 3. **Sararır gül benzim solar baktıkça.**
1A, NO. 144, 154. II, NO. 6. ŞİİRLER, NO. 11. AĞLIYOR, S. 4.

4. Gidemezsin İzzet kal Aslanlı'da.
IB, NO. 9.

5. Boş çene çalarım köy odalarında.
I, NO. 131.

6. Elli sekiz yaşlarında. (1950)
XX, NO. 15.

7. Mübarek yaz aylarında.
I, NO. 208. 1A, NO. 138.

8. Eski çamlar kürek oldu boş kafa.
1, NO. 130.

(3) 9. **Her biri bir köye oldu hökela.**
1, NO. 220, 1A, NO. 170. II, NO. 102. TELLER, NO. 34.

10. Hemen ağla hemen ağla.
1, NO. 85. 1A, NO. 21. II, NO. 74.

11. Akıyor ağzımdan kan damla damla.
1, NO. 197.

12. Selam söyle sultanıma hanıma.
(1942, BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR'A)
II, NO. 140.

13. Selam söyle kaşları kemanıma
1, NO. 168.

Not : Güldestemizde yer alan şiirlerin sıra numaraları parentez içinde (1) — (124) olarak verilmiştir.

14. Merhamet et acı bana bak bana.
KARALAMA, S. 15.

15. Dedim kızı alacağım ver bana.
1, NO. 71.

16. Bu kaşı bu gözü kim verdi sana. (20. 12. 1944)
1A, NO. 86.

17. Halkı uyandırdı il hayran sana.
1, NO. 160.

(4) 18. **Şimdilikte dere tepe düz sana.**
1, NO. 81. 1A, NO. 96. II, NO. 20, 27. BUGÜNKÜ, S. 5.

19. Bu zalim vatanda kalmamasına.
II, NO. 79. TELLER, S. 51. MÜHÜR, S. 65. TÜRKÜN, NO. 13.

20. İstanbul'dan bindim su vapuruna.
1, NO. 91.

21. Adana'da Mahir Tuna.
III, NO. 4.

22. Dedi oğlum gidişimiz Ankara.
1, NO. 10.

23. Yüzü yeşil benli gerdanı ağlara.
1, NO. 93. 1A, NO. 17. BUGÜNKÜ, S. 22.

(5) 24. **Hükmeder meclisi mebusanlara.**
II, NO. 29. 145, KIRKAMBAR, S. 17.

25. Bugün varasınız bizim diyara.
1A, NO. 20, 102.

26. Cebimde param düzgün bu sıra.
1, NO. 65.

27. Gelir amma neden sonra.
1A, NO. 193 TELLER, S. 71. MÜHÜR, S. 86. KIRKAMBAR, S. 53.

28. Gözün kör dillerin lal olur sonra. (1951)
II, NO. 119. KIBRIS, S. 23. AĞLIYOR, S. 7.

29. Kaşları kemanım küstün mü yoksa.
1, NO. 56. 1A, NO. 70.

(6) 30. **Ellerini ata ata.**
1A, NO. 68, 1, NO. 181. Teller, S. 90, MÜHÜR, S. 105. KIRKAMBAR, S. 48.

31. İllerin Sarıkaya.

KIRKAMBAR, S. 36.

32. Allı turnam kalk gidelim yaylaya.

II, NO. 139, TÜRKÜN, NO. 121.

33. Köylerin suların ilin Antakya. (20.3.1947)

1A, NO. 10.

(7) 34. **Kısmetini bol bol ver gerçek dünya.**

MÜHÜR, S. 69.

35. Havva'yı Adem'i n'eyledin dünya.

II, NO. 53. TELLER, S. 17. MÜHÜR, S. 32, TÜRKÜN, NO. 8. AĞLIYOR, S. 27.

36. Bakacağım doya doya.

1A, NO. 84.

37. Senden çıkar Malatya.

1, NO. 66. BUGÜNKÜ, S. 16.

38. Acırım bu yolda giden yolcuya.

KARALAMA, S. 14.

39. Aylar yıllar günler azgın bu gece.

1, NO. 202.

(1) 40. **Âşıkınım duramıyom görünce.**

II, No. 59.

(8) 41. **Benim derdim gündüzlerden ziyade.**

1A, NO. 42. III, NO. 6. MÜHÜR, S. 76.

42. Senin derdin kat kat bendedir bende.

I, NO. 194. 1A, NO. 66.

(9) 43. **Yâr ben senin için cihan içinde.**

II, NO. 9. MÜHÜR, S 119. ŞİİRLER, NO. 12. AĞLIYOR, S. 12.

44. Türkmen kızı bir ormanın içinde.

II, NO. 15. TELLER, S. 89, MÜHÜR, S. 103. HAYAT, S. 11.

(10) 45. **Türküm ne mutluyum iller içinde.**

KARALAMA, S. 3.

46. Bir meyhane köşesinde.

II, NO. 95, 100.

(11) 47. **Boynumuz eğildi ikimizin de.**
1, NO. 23. 1A, NO. 38.

48. Geze geze usandım bu illerde. (2Z.11.1944)
1A, NO. 20A.

49. Garip garip geziyom bu illerde.
1A, NO. 11a, BUGÜNKÜ, S. 15.

50. Mozular gezerim ıssız çöllerde.
1, NO. 109.

51. Kara dünya bana dar bu günlerde. (1.6.1971)
II, NO. 155.

52. Şu başıma gelen hale bak hale.
II, NO. 83.

53. Söyleyim derdimi yaz kerem eyle.
MEHMET ÂLİ ERDİN DERLEMESİ.

54. Kalbindeki olan deminen söyle.
XIV, S. 5.

55. Koca it gibi yok yere tan tan etme.
1, NO. 129.

(12) 56. **Çöller yakışığı ceranım gitme** (1956)
XX, NO. 13.

57. Gene ben ağlarım kendi ölüme.
II, NO. 60, 60a.

58. Çok zengin bir babam öldü bu sene.
I, NO. 160. BUGÜNKÜ, S. 24.

(13) 59. **Bu gökler ne bu yerler ne bu hal ne.**
II, NO. 48, TELLER, S. 7. MÜHÜR, S. 22.

60. Kâbe Beytullah Mekke'd'işin ne.
1, NO. 74. 1A, NO. 95.

(14) 61. **Kurmuş çağırıyor mestanelere.** (Çakal köyü, 1950)
II, NO. 37, 143. KIRKAMBAR, S. 42.

62. Merhamet et şu perişan hallere.
1, NO. 88. 1A, NO. 169.

(15) 63. **Bugün varasınız bizim illere.**
1, NO. 115.

64. Naçiz vücudumu koma gurbette. (Eskişehir, 21.8.1970
II, NO. 132, 153.

65. Arıkan soyadı şan u şöhrette. (8.81970)

(16) 66. **Dilde dinde milliyette.**
1A, NO. 150.

67. Dedim söylen top kâküllü Maviş'e.
1, NO. 32.

68. Kâfirleri dine sokar Türkiye.
1, NO. 91. II, NO. 123.

69. Başta ulu İsmet yaşar Türkiye. (1940)
1A, NO. 91. II, NO. 123.

70. Kokulayım taze taze.
IA, NO. 83.

(17) 71. **Bir mektup yazayım ellerinize.**
1, NO. 147. 1A, NO. 15.

72. Bülbüller tünesin güllerinize.
TELLER, S. 81. MÜHÜR, S. 95.

73. Bugün mahkem'olacağız yüz yüze.
1, NO. 156.

74. Hoş göründü bana hallerin Yusuf. (1946)
X, S. 4.

75. Eser coşkun coşkun yelin Akçadağ.
1A, NO. 208.

76. El vurma tabibim acıyor vah vah.
1, NO. 204. 1A, NO. 134.

77. Kemal Paşa gibi kurtardı Memduh.
1, NO. 67. BUGÜNKÜ, S. 13.

(18) 78. **Şu bizim dağları kar yaraladı.**
II, NO. 8.

79. Vuruldu Aslan Beyim cihan ağladı.
XVIII, S. 40.

80. Gökte melek yerde insan ağladı.
1, NO. 141.

81. Kimsenin yanında yüzüm kalmadı.
1, NO. 116.

82. Memleket kan ağlar gözler kanadı.

1, NO. 140.

83. Dağlar taşlar sana güldü kınadı. (1956).

XX, NO. 17.

(19) 84. **Nice tüccar nice zengin aç kaldı.**

1, NO. 191. TELLER, S. 38. 1A. NO. 168.

(20) 85. **Acap şu vücutta takat mı kaldı.**

TELLER, S. 99. MÜHÜR, S. 118. TÜRKÜN, S. 14.

(21) 86. **Bahçalar ağlaştı gül öksüz kaldı.**

1, NO. 121. 1A, NO. 124.

87. Ali İzzet gidemez yollar bağlandı.

VII, S. 79.

88. Geldim düştüm gül yüzünü azdırdı.

1, NO. 186. 1A, NO. 137.

89. Türk bayrağı Türk bayrağı. (1931).

II, NO. 118. TELLER, S. 19. MÜHÜR, S. 36. KIRKAMBAR, S. 54. ŞİİRLER, NO. 23. TÜRKÜN, NO. 1. KIBRIS, S. 6. AĞLIYOR, S. 6. HAYAT, S. 11.

90. Allah Allah diyor dilin Çamşıhı. (1956)

XX, NO. 12.

91. Aslanlar yatağı ilin Kaydalı.

1B, NO. 2.

92. Derdime bir derman bulun Yahyalı.

KIRKAMBAR, NO. 27.

93. Huri gılman köşkü köyün satırlı.

1B, NO. 17.

94. Acap ölmeyince benden çıkar mı.

1, NO. 63. 1A, NO. 41.

95. Bakın baylar buna can dayanır mı.

IX, S. 11.

(22) 96. **Sana düşen gönül dil ağlamaz mı?**

II, NO. 11. MÜHÜR, S. 120. ŞİİRLER, NO. 14. AĞLIYOR, S. 10.

97. Kaldırma yerinden yatan aslanı.

MÜHÜR, S. 40.

98. Soyarlar milleti keser ormanı.

IX, S. 12.

99. Türklerin var idi bir genç sultanı.

VII, S. 25.

100. Söyleyim de dinlen destanlarını. (24.9.1947)

1A, NO. 114. 1B, NO. 18. TELLER, S. 27. MÜHÜR, S. 47.

101. Sivralan'ın tüccarları.

1, NO, 92. BUGÜNKÜ, S. 24.

(23) 102. **Tecelli kâğıdım karalı çıktı.**

II, NO. 75. TELLER, S. 62, MÜHÜR. S. 77. KIRKAMBAR, S. 44.

(24) 103. **Çirkin çıktı kahpe çıktı dul çıktı.** (17.7.1946), (1952 ?)

II, NO. 106. 1A, NO. 202.

(25) 104. **Sarı dalda bir elmayı.**

1A, NO. 146, TELLER, S. 92. MÜHÜR, S. 107. TÜRKÜN, NO. 23.

105. Sallanarak Yörük kızı. (19.12.1944).

1A, NO. 85.

106. İki dünya güzelidir Türk kızı. (1944, Çifteler Köy Enstitüsü).

1, NO. 54. 1A, NO. 195. (2.12.1948, KABİLE KIZLARINA).

107. Altın fes vurunmuş başa kürt kızı.

1. NO. 54. 1A, NO. 62. TELLER, S. 79. MÜHÜR, S. 93.

(26) 108. **Yanaklar kırmızı hallar kırmızı** (1966)

II, NO. 36, MÜHÜR, S. 123.

(27) 109. **Her su bulandırmaz ummanlar gibi.**

II, NO. 43.

(28) 110. **Her halde suçluyum yolsuzlar gibi.**

II, NO. 76 a. AĞLIYOR, S. 13.

111. Ben seni seviyom Ali'ler gibi.

1, NO. 214, 1 a, NO. 67. II, NO. 12. AĞLIYOR, S. 38.

112. Ne düştün peşime polisler gibi. (1969)

II, NO. 150.

(29) 113. **Softa inat eder öküzler gibi** (1969)

II, NO. 93.

(30) 114. **Güneş gibi lamba gibi ay gibi**

II, NO. 7.

(31) 115. **Bana savaş açtı meydan eyledi.**

II, NO. 142, 144. KIRKAMBAR, S. 42.

116. Ali İzzet'e bir ev ihsan eyledi.

KARALAMA, NO. 5.

117. Adaletli dahi idi, hükümdarı cihan idi.
(1938, Atatürk'ün ölümüne).

IX, S. 3. XIX, NO. 15. BUGÜNKÜ, S. 20.

118. Memleket ağlaşır gözler kan idi.
(1938, Atatürk'ün ölümüne)

IX, S. 6. XIX, NO. 18.

119. Mütegallibeler kar gib'eridi. (1938)

IX, S. 6. XIX, NO. 18.

120. Karlı dağlarını göresim geldi.

KIRKAMBAR, S. 56, KIBRIS, S. 8.

(32) 121. **Sık ekilmiş kör getirdi.**

1, NO. 50.

122. Cümle muradıma erdim vallahi.

TELLER, S. 55. MÜHÜR, S. 30.

123. Kalkmaya mecalim yoktur vallahi.

1, NO. 42. 1A, NO. 53.

(33) 124. **Her şey sana ayan beyan ya Ali.**

II, NO. 51. TELLER, S. 10. MÜHÜR, S. 25.

125. Derdime bir derman ver Muhammed Ali.

1, NO. 170.

(34) 126. **Çıkar Gelir bir gözleri sürmeli.**
(22.5.1976, Barış Arhavi için)

II, NO. 35. MÜHÜR, S. 122. KIRKAMBAR, S. 47.

(35) 127. **Görmedim bir güzel senden ireli.**

1, NO. 50, 1A. NO. 60.

128. Kaçtı bugün sizden düşman Kadirli. (7.3.948)

1B, NO. 14.

(36) 129. **Ağla saçlarını yol dertli dertli.**
1, NO. 2. II, NO. 71. 1A, NO. 3. KIRKAMBAR, S. 9.

130. Benim senin için ne çektiğimi.
1, NO. 219. 1A, NO. 43.

131. Hızır Dedem gezmedi mi.
XIV, S. 10.

(37) 132. **Zehirledin tatlı yemeklerimi.**
1, NO. 27. 1A, NO. 43.

133. Gördüğüm canıma kerem değil mi.
1, A. NO. 164.

134. Giden yavru gitti geri gelir mi.
1B, NO. 7.

135. Kayırır sever var eder Nazmi.
1, NO. 90.

(38) 136. **Yaktın ataşına şu beni beni.**
1, NO. 98. 1A, NO. 98. BUGÜNKÜ, S. 8.

(39) 137. **Mecnûn gibi hayran etti aşk beni.**
1A, NO. 1. II, NO. 1. TELLER, S. 75. MÜHÜR, S. 89. AĞLIYOR, S. 39.

138. Elin kötü sözü çürüttü beni.
1, NO. 65. 1A, NO. 72.

139. Tabip der kurtarmaz dermanım seni.
KARALAMA, NO. 12. III, NO. 37.

140. Nice fakirlerin tutar elini.
1, NO. 67.

(40) 141. **Uyu yavrum nenni nenni.**
1A, NO. 180. TELLER, S. 86. MÜHÜR, S. 100.

142. Türk askeri, Türk askeri. (1948)
XVIII, S. 39.

143. Geze geze usandım gurbet illeri.
1, NO. 20. a.

144. Erken doğar günleri. (27.1.1944)
1, NO. 80.

145. Yaktı muhanetin acı sözleri.
1, NO. 62.

(41) 146. **Bir kerrece baktı geçti.**
II, NO. 24. 1, NO. 28. 1A, NO. 45. ŞİİRLER, NO. 22. TÜRKÜN, NO. 17. SÜRMELİ, NO. 3. KIRKAMBAR, S. 38, KIBRIS, S. 8. MÜHÜR, S. 7. AĞLIYOR, S. 5. BUGÜNKÜ, S. 3. HAYAT, S. 10.

147. Gönül kalleşlerden vaz geldi geçti.
1A, NO. 160.

(42) 148. **Yağmur yağdı mile gitti.**
1, NO. 143.

149. Gözlerim gelmiyor Melekülmevti.
1, NO. 14.

150. Gümülder gezerim yar deyi deyi.
1, NO. 172.

(43) 151. **Herkeş sevdiğini alacak deyi.**
1, NO. 39. 58. BUGÜNKÜ, S. 4.

152. Affeyle elaman isyanım deyi.
IX, S. 15.

153. Bir yârin uğruna ölen bu deyi.
1, NO. 31. 1a, NO. 47. BUGÜNKÜ, S. 6.

(44) 154. **Sazın sesin çirkin hortlaksın hortlak.**
II, NO. 129. KARALAMA, S. 7.

155. Yoktur marifetin torlaksın torlak.
1A, NO. 36.

156. Hele akıp gitme dur Kızılırmak.
1A, NO. 142.

157. Türküz geldik türkü çağırarak.
1A, NO. 171, I, NO. 195, MÜHÜR, S. 39. TÜRKÜN, NO. 3. II, NO. 122.

158. Kısmetini bol bol ver kara toprak. (18.7.1944)
1A, NO. 176, 177. TELLER, S. 55.

159. Şimdi zebun ettin kemlere felek.
1, NO. 60. 1A. NO. 27.

160. Perişan eyledin halimi felek.

161. Şimdi bize hayır amel iş gerek. (22.1.1947)
1A, NO. 4, 201.

162. Ah sevdiğim ah yarim diyerek.
1, NO. 209. 1A, NO. 127.

163. Meler gezerim yavru diyerek.
BUGÜNKÜ, S. 23.

164. Yavrularım hanı n'oldu ayrılık.
II, NO. 98.

165. Kerbelâ'dan eser yellerin Dışlık. (1936)
VIII, S. 3.

166. Abı zemzem akar suyun İğdecik. (8.7.1942)
I, NO. 212. 1A, NO. 112.

167. Halifeyi sultanı biz icad ettik.
1, NO. 102, 1A, NO. 92.

168. Benim derdim gündüzlerden daha çok.
TELLER, S. 61.

169. Baktım ki tabibin derdi benden çok.
1B, NO. 4.

(45) 170. **Tadın yoktur tuzun da yok.**
MEHMET ÂLİ ERDİN DERLEMESİ.

(46) 171. **Oğlum kızım eşim de yok.** (2.2.10968)
II, NO. 46.

(47) 172. **Hükümdarı kumandanı Atatürk** (1963)
II, NO. 125, 128. MÜHÜR, S. 17. KIRKAMBAR, S. 50.
KIBRIS, S. 14.

173. Kısmet oldu bize yolların Düllük. (29.1.1943)
1, NO. 198, 1A, NO. 113.

174. Eser küfür küfür yellerin Öyük (Höyük)
1, NO. 138. 1A, NO. 111. TELLER, S. 45. MÜHÜR, S. 62.

(48) 175. **Türkiye'nin hali yaman oldu gel.** (27.3.1960)
II, NO. 109. MÜHÜR, S. 35. KIRKAMBAR, S. 40. KIBRIS, S. 3.
AĞLIYOR, S. 19.

176. Ahd ü amanına durana güzel.
1A, NO. 34. I, NO. 17. BUGÜNKÜ, S. 6.

177. Yer gök güneşinden güzelsin güzel.
VI. S. 10.

(49) 178. **Haksın gerçeklerden güzelsin güzel.**
II, NO. 4. TELLER, S. 72, MÜHÜR, S. 86.

179. Aklımı başımdan aldı bu güzel.
IA, NO. 34. I, NO. 17. BUGÜNKÜ, S. 5.

(50) 180. **Hırsız belli değil iz belli değil.** (1955). (1948)
II, NO. 107. MÜHÜR, S. 10. SÜRMELİ, NO. 26. ŞİİRLER, NO. 6.

181. Bir kişi ik'avrat almalı değil. (1931).
II, NO. 156.

(51) 182. **Cilve desem değil, naz desem değil.**
II, NO. AĞLIYOR, S. 38.

183. Ağla yavrum melil melil.
I. NO. 122.

184. Bozulmuş düzenin tel inil inil.
II, NO. 77. TELLER, S. 63. MÜHÜR, S. 78. KIRKAMBAR, S. 44.
V, S. 27.

185. Ak gül ile kırmızı gül.
1A, NO. 156.

186. Inkâr etme Demiralay Mustafa'm. (1945).
VI, S. 22.

187. Hani boz ardıçlı çamların yaylam.
II, NO. 72. TELLER, S. 39. MÜHÜR, S. 54. AĞLIYOR, S. 35.

188. Zülfügar kaşların gözlerin Tamam.
KIRKAMBAR, S. 16.

189. Öyük köyüne de vardın mı Turnam.
II, NO. 117. TÜRKÜN, NO. 20. III. NO. 5.

190. Kıbrıs illerine kon telli turnam.
II, NO. 134. TELLER, S. 23. MÜHÜR, S. 43. KIRKAMBAR, S. 53.
TÜRKÜN, NO. 30. KIBRIS, S. 4. AĞLIYOR, S. 8.

191. Gidin bizim ile gidiniz turnam. (23.9.1946)
IA, NO. 212.

192. Doğru bizim ile gidiniz turnam. (3.1.1946)
IA, NO. 212.

193. Yollar bağlandı gidemem.
I, NO. 3.

194. Silkinir çıkarım nerede bilmem. (1941)
XXI, NO. 6.

195. Acemi Isfehan'ı verseler vermem.
I, NO. 20.

196. Güneş gibi parlar yüzlerin Zühre'm.
I, NO. 89.

197. Ata'nın eserini gördüm ağladım.
I, NO. 113.

198. Mert sözlü bir gerçek er bulamadım.
I, NO. 153. IA, NO. 140.

199. Taze civan bir yavrudan ayrıldım.
I, NO. 119. IA, NO. 105.

200. Kırklar meydanına girdim uyandım.
I, NO. 1.

(52) 201. **Benim sabahaca uyumadığım.**
I, NO. 86.

202. Kıl derdime derman gel alma ahım.
I, NO. 19.

203. Gidelim köyleri çalıştıralım.
IA, NO. 167.

204. Dedim huri misin dedi gılmanım.
I, NO. 136. IA, NO. 109.

205. Alıcı kuş kapar deyi korkarım.
I, NO. 185.

206. Her saatta bakar bakar ağlarım.
II, NO. 91.

(53) 207. **Sakınırım kıskanırım.**
II, NO. 23. TELLER. S. 94. SÜRMELİ, NO. 19. MÜHÜR, S. 8. TÜRKÜN, S. 25. KIRKAMBAR, S. 45. IA, NO. 155. AĞLIYOR, S. 30.

208. Göğdeki esen yelden kıskanırım.
I, NO. 164.

(54) 209. **Aşk hakkında bir kanun çıkarırım.** (1938)
I, NO. 57. IA, NO. 71. II, NO. 10. MÜHÜR, S. 30. ŞİİRLER, NO. 13. TELLER, S. 76. AĞLIYOR, S. 11.

(54a 210. **Dost hakkında bir kanun çıkarırım**
I. NO. 58)

211. Geçmiyor perişan hal kara bahtım.
MÜHÜR, S. 42. KIRKAMBAR, S. 55. KIBRIS, S. 7.

(55) 212. **Gurbet bana ben gurbete alıştım.**
TELLER, S. 65. MÜHÜR, S. 80. KIRKAMBAR, S. 42...

213. Ko ki ben kendi derdime yanayım.
I, NO. 26.

214. Gurbetteyim yaralıyım hastayım.
II, NO. 31.

215. Gene dertli dertli ötersin sazım.
IA, NO. 143.

216. Kul eyledin sabreyledim. (1949)
II, NO. 104. TELLER, S. 72. MÜHÜR, S. 6. SÜRMELİ, NO. 16. ŞİİRLER, NO. 4. IA, NO. 211. (5.10.1945). AĞLIYOR, S. 25.

217. Mert gözlü bir gerçek er göremedim.
IX, S. 15.

218. Murat murat derler duydum görmedim.
II, NO. 87.

219. Koç gibi kapına kurbana geldim.
VIII, S. 30.

(56) 220. **Sen âlimsin ustam irfana geldim.**
(20.2.1962, Âşık Veysel'e)
II, NO. 64. KIRKAMBAR, S. 13. AĞLIYOR, S. 42.

(56a) 221. **Küfrü terkeyleyip imana geldim.** (1946)
IA, NO. 6.

222. Kesip attığınız tırnağa efendim.
I, NO. 101.

(57) 223. **Gel gör beni ne haldayım efendim.** (1969).
II, NO. 151.

224. Kusurum ne idi ettin efendim.
I, NO. 211.

225. Del'eyledin sabreyledim efendim.
IA, NO. 188, 194.

226. Kıbrıs halkı size selam getirdim.
KIRKAMBAR, S. 65. KIBRIS, S. 5.

(58) 227. **Dostlar size mektup selam getirdim.**
KARALAMA, NO. 8.

(59) 228. **Sana şu sarılan kollar sevdiğim.**
TELLER, S. 78. MÜHÜR, S. 92. I, NO. 161. II, NO. 19.

229. Dudak şarabından kandır sevdiğim.
MEHMET ÂLİ ERDİN DERLEMESİ.

230. Yollar bağlandı gidelim. (Mersin)
IA, NO. 39. 139.

231. Al'İzzet'im gel gidelim.
I, NO. 112.

(60) 232. **Kahpe karı gibi bacı değilim.**
IB, NO. 20 a. II, NO. 44.

233. Ben bu vatanın piçi değilim.
I, NO. 80. IA, NO. 88. BUGÜNKÜ, S. 14.

(61) 234. **Öldüren de benim ölen de benim.**
II, NO. 94.

234a. Kuruttun damarda kanımı benim.
BUGÜNKÜ, S. 13.

235. Böyle bir karalı bahtım var benim.
I, NO. 51. IA, NO. 61. TELLER, S. 58. MÜHÜR, S. 73.
TÜRKÜN, NO. 15. DERT, S. 8.

(62) 236. **Ne güzele doymaz gözüm var benim.**
II, NO. 30.

237. Ağlasana ne duruyon gözlerim. (1938 Atatürk'e ağıt)
(4. 4. 1953, ÇANAKKALE DENİZALTI FACİASINA)
(HÜSEYİN'E MERSİYE).
XIX, S. 22. TELLER. S. 11. MÜHÜR, S. 26. V, S. 17.

238. Kün deyip yaratan senden isterim.
I, NO. 52. I, NO. 170. TELLER, S. 5. MÜHÜR, S. 20. TÜRKÜN, NO. 15.

239. Attı ilden ile dağlar gezerim.
II, NO. 88.

240. Meraklı meraklı meler gezerim. (11.9.942)
IA, NO. 151.

241. Edep irfan erkan yoldur bilirim.
XIV, S. 7.

242. Bulamadım kuzularım dertliyim. (11.5.944)
IA, NO. 75.

(63) 243. **Bir muhanet yâr elinden dertliyim.** (10.5.1944)
IA, NO. 74. II, NO. 70. TELLER, S. 103. MÜHÜR, S. 117.

(64) 244. **İnanmazsan Kur'ana bak azizim.**
II, NO. 26. MÜHÜR, S. 14. AĞLIYOR, S. 41.

245. İşte firkat zaman geldi gidiyom.
I, NO. 34.

(65) 246. **Ta can damarımdan vurdun ölüyom.**
IB, NO. 20. II, NO. 13. TELLER, S. 88. MÜHÜR, S. 102. ŞİİRLER, NO. 15. AĞLIYOR, S. 9.

(66) 247. **Şimdi bir çıngıyı yakamaz oldum.**
IA, NO. 152.

248. Elimden lokmamı yiyemez oldum.
I, NO. 24. IA, NO. 40.

(67) 249. **Adak ile çerak ile bulduğum.**
I, NO. 118. IA, NO. 104.

250. Zaptedip kendimi duramıyorum. (1938)
I, NO. 137.

251. Her ne ki söylerse yalandır yavrum.
II, NO. 57.

252. Yakında çıkacak cinayet dostum. (1968).
II, NO. KIRKAMBAR, S. 41.

(68) 253. **Habil Kabil oldum al kan göründüm.**
II, NO. 39. MÜHÜR, S. 15. ŞİİRLER, NO. 21.

254. Giriftar olmuşsun zare bülbülüm.
IA, NO. 30.

255. (be) Benim halimden bil kara gözlüm.
V, S. 53.

(69) 256. **Kâfir iken ben müslüman olmadan.**
II, NO. 40. MÜHÜR, S. 13. ŞİİRLER, NO. 20. AĞLIYOR, S. 15

257. Etmedikçe kurtulamam buradan.
I, NO. 66. IA, NO. 73.

258. Gene ayrılmam ehli Beyt'in yolundan.
I, NO. 18.

259. Köylerin yolların ilin Ardahan.
XVIII, S. 41.

260. Cennetim gılmanım aman ha aman. (1960)
II, NO. 141.

261. Bize mesken oldu illerin Kaman. (1955)
XX, NO. 1.

(70) 262. **İhtiyara döndüm deyi kınaman.**
I, NO. 210, IA, NO. 128.

263. İstanbul'da Sadi Yaver Ataman.
VII, S. 54.

264. Başlar kor olur yakar o zaman.
I, NO. 68.

265. Başlar keser evler yıkar o zaman.
IX, S. 16.

266. Kesti benim yollarımı boz duman. (25.11.1944)
IA, NO. 79.

267. Antar idi ol kırk suali soran.
XIV, S. 11.

268. Yusuf-u Kenan'dan güzelsin Turan.
V, S. 60.

269. Hastalandım kaldım haller perişan.
(1955, Koyluhisar, Bulanık köyü).
V, S. 7. XX, NO. 2.

270. Köyümüzden gelenim yok gardiyan.
I, NO. 46. IA, NO. 57. BUGÜNKÜ, S. 13.

271. Çok gezdim Sivas'ta Erzincan'da ben. (12.2.948).
IA, NO. 153. IB, NO. 13. TELLER, S. 32. MÜHÜR, S. 52.

272. Derdime bir çare bulamadım ben.
I, NO. 77. IA, NO. 82.

273. Al'İzzet onların belasıyım ben.
I, NO. 76.

274. Sel gibi Bektaşi'yim ben.
II, NO. 45.

275. Etmedikçe kurtulaman hileden.
IA, NO. 13.

276. Yeniköy'de Al'İzzet'i gördüm den.
I, NO. 107. 16.

277. Birgün sorarlar kanımı senden.
IA, NO. 100. BUGÜNKÜ, S. 8.

278. Bir halsizin bir yolsuzun elinden.
I, NO. 83.

279. Bir insafsız bir dinsizin yüzünden.
IA, NO. 159. TELLER, S. 102. MÜHÜR, S. 116.

280. Eyvah dört yalancı şahit yüzünden.
VIII, S. 18.

281. Bu güzellik bu gökçeklik var iken.
I, NO. 162.

(71) 282. **İnsanda hırs nefis şeytan var iken.**
II, NO. 41. MÜHÜR, S. 18. ŞİİRLER, NO. 17. III, NO. 9. AĞLIYOR, S. 18.

283. Haki pantol boz kumaşlar giyerken.
I, NO. 124. IA, NO. 108.

284. Ak kınalı tombul ellerininen.
I, NO. 215. IA, NO. 132.

285. Bir daha görmeyim seni yarinen.
VII, S. 44.

286. Ortaköy'e var Allah'ı seversen.
I, NO. 52. IA, NO. 19.

(72) 287. **Halâs olduk cehaletten.** (11.6.1950)
BANA ACIYIN, S. 5.

(73) 288. **Sırma saçı uzun boyu Hatça'nın.**
TELLER, S. 77. MÜHÜR, S. 91. KIRKAMBAR, S. 14. DERT, S. 6.

289. Çok olur yağı sütü yaylanın.
II, NO. 73. TÜRKÜN, NO. 26. III, NO. 21.

(74) 290. **Cennet yaylas'olmuş döşü Fatma'nın.** (10.3.947) Maraş, Dedeler Köyü)
II, NO. 17. IA, NO. 32. TÜRKÜN, S. 29.

291. Şekerden tatl'ıolmuş bal dudakların.
IA, NO. 116.

292. Aslan yurduna tilki kondurmasın.
I, NO. 125.

293. Abdal kızı yaktın beni yanasın.
I, NO. 26 A.

294. Efendim duadan unutmayasın.
I, NO. 8.

295. Beş vakit namazda kıbleğâhımsın.
VII, S. 20.

296. Birkaç gün oldum mihmanı Kars'ın.
I, NO. 117.

297. Hubluğuna söz yok amma kallaşsın.
II, NO. 115.

298. Düşmanıma el açtırdın yalvarttın.
I, NO. 22. IA, NO. 37.

299. Beytullah'tan eser yellerin Cancin. (1956 Zara)
V, S. 59.

300. Hükmü adâleti ilan eyledin. (1956, Sivas)
XX, NO, 11.

(75) 301. **Melek misin asumandan mı geldin?**
IA, NO. 163. II, NO. 54. TELLER, S. 80. MÜHÜR, S. 94.

(76) 302. **Seni bizim ile sürmeli gelin.**
IA, 64. II, NO. 18. I, NO. 182. TELLER, S. 104. MÜHÜR, S. 118.

(77) 303. **Bizim köye gitmez m'ola bu gelin.**
I, NO. 55. IA, NO. 63, 65. TELLER, S. 83. MÜHÜR, S. 97.
BUGÜNKÜ, S. 6.

304. Yüzlerin Düriye senin.
VII, S. 13.

(78) 305. **Gökler senin yerler senin il senin.**
IB, NO. 11. II, NO. 38. TELLER, S. 6. MÜHÜR, S. 21.
ŞİİRLER, NO. 19. TÜRKÜN, NO. 4. AĞLIYOR, S. 16. DERT. S. 7.

306. Gonca güllü bağlar senin.
KARALAMA, S. 10. IA, NO. 31.

307. Gönüllerden selamın mı var senin. (1942)
IA, NO. 18. II, NO. 140a. BUGÜNKÜ, S. 22.

308. İllerin Bağdat senin.
KARALAMA, S. 11.

309. Şekerden yuğrulmuş bal memelerin.
I, NO. 154.

(79) 310. **Çok sağlar mezara sokar gözlerin.**
II, NO. 3. TELLER, S. 91. MÜHÜR, S. 106. KIRKAMBAR, S. 47.

311. O hali hatırın sor misafirin.
II, NO. 49. TELLER, S. 41. MÜHÜR, S. 58.

(80) 312. **Neredesin mühür gözlüm nerdesin.**
II, NO. 84. TELLER, S. 100. MÜHÜR, S. 114. ŞİİRLER, NO. 25.
TÜRKÜN, NO. 12. IA, NO. 192. AĞLIYOR, S. 14. DERT, S. 5.

313. Yollarını gözlüyorum gelesin.
I, NO. 169.

(81) 314. **Hastalara derman mısın ya nesin.**
TELLER, S. 84. MÜHÜR, S. 98.

(82) 315. **Gözü yaşlı boynu eğri diyesin.**
I, NO. 88. IA, NO. 20.

316. Dağa taşa serdar olmuş diyesin.
I, NO. 18.

317. Beni böyle yıkar kor gider misin. (13.12.1972)
II, NO. 157. I, NO. 161. IA, NO. 28. BUGÜNKÜ, S. 7.

318. Kurtlara kuşlara hükmedeceksin.
KARALAMA, S. 16.

(83) 319. **Dert alan var ise yanıma gelsin.**
II, NO. 80. 120. I, NO. IA, NO. 141, 106. TELLER, S. 57. MÜHÜR, S. 72.
ŞİİRLER, NO. 1. TÜRKÜN, NO. 11.

320. Söyle âlişanım durmasın gelsin.
I, NO. 135. IA, NO. 14. XIX, NO. 2.

(84) 321. **Aslanı tilkiye boğduran sensin.**
II, NO. 130.

322. Huri misin gılmandan mı gelirsin.
XIV, S. 3.

323. Âşık Dursun niçin zarelenirsin. (1951)
XIV, S. 34.

324. İsa'nın ümmeti kurbanlar olsun.
IA, NO. 101.

325. Seni kim yarattı kimin kulusun.
II, NO. 55.

(85) 326. **Halkettiğin kullarını unuttun.**

I, NO. 189, IA, NO. 51.

(86) 327. **Kalmaz böyle gider birgün.**

II, NO. 22. TELLER, S. 87. MÜHÜR, S. 101. III, NO. 15, 20.

328. Ataş düşsün odlar düşsün.

İA, NO. 200.

329. Hoş göründü bana hali bu köyün.

TELLER, S. 42, MÜHÜR, S. 59.

330. Güzel Ankara'dır ili bu köyün.

TELLER, S. 43. MÜHÜR, S. 60.

331. Dertli dertli öter kuşu bu köyün.

IA, NO. 162.

332. Cıvır cıvır öter kuşu bu köyün.

I, NO. 192. TELLER, S. 50. MÜHÜR, S. 94. IA, NO. 136.

(87) 333. **Öldürmezsin çektirirsin ne acep.**

II, NO. 28.

334. Vatan garip iller garip ben garip.
(22.3.1946) Defter XI de (1940)

II, NO. 101. TELLER, S. 26. MÜHÜR, S. 71. KIRKAMBAR, S. 39.
ŞİİRLER, NO. 2, I, NO. 197. AĞLIYOR, S. 24.

335. Kore'de gaziler düşmanlar kaçar.

II, NO. 121. MÜHÜR, S. 37.

336. Azimkâr devletler düşmanlar kaçar.

IA, NO. 90. I, NO. 87. TELLER, S. 20. TÜRKÜN, S. 2.

337. Ordular bozulur tümenler kaçar.

MÜHÜR, S. 38.

338. Hiç olmazsa mezarına gün doğar.

I, NO. 48, IA, NO. 58.

339. Okuldan mariften irfandan çıkar.

II, NO. 89.

340. Kavga çıkar döğüş çıkar kan çıkar.

II, NO. 112. 112 A.

341. Şu tarlayı şu mısırı kargalar. (12.9.962)

II, NO. 117.

342. Sorarsa kaşları kara turnalar.

IA, NO. 78. II, NO. 136. TELLER, S. 69.

343. Ali'nin perişan hali turnalar.
I, NO. 111.

344. Hastalandı kaldı Ali turnalar.
I, NO. 87. IA, NO. 11. TELLER, S. 68. MÜHÜR, S. 83.

345. Kala köyü Yıldızeli turnalar.
KIRKAMBAR, S. 34.

346. Çekticeğim derdi söylen turnalar.
I, NO. 123.

347. Götürün o yare verin turnalar.
IA, NO. 157.

(88) 348. **Kalkın havalanın uçun turnalar.**
II, NO. 135. I, NO. 177. IA, NO. 9.

349. Söyleyin halimi durun turnalar.
I, NO. 53. BUGÜNKÜ, S. 15.

350. Giyer kuşanır sallanır ağaçlar.
IA, NO. 29.

351. Çok pahalı verir malı esnaflar.
I, NO. 151.

352. Şimdi nerelerde ağlar.
XVIII, S. 42.

353. Bana ırasgeldi mert Hacı dağlar.
IB, NO. 1.

354. Ne garip halin var dumanlı dağlar.
IA, NO. 147.

(89) 355. **Her türlü irenge boyanın dağlar.**
I, NO. 222. IA, NO. 118. TELLER, S. 52. MÜHÜR, S. 66.

356. Mecnun olmuş bugün yanıyor dağlar.
I, NO. 221. IA, NO. 120.

357. Hak evidir bu ev gelin çocuklar (Halkevleri için)
II, NO. 126.

358. Yahya Kemal Behçet Kemal ummanlar.
VII, S. 74.

359. Doğru söylen o yâr ne dedi kuşlar.
I, NO. 199.

(90) 360. **Çırpını çırpını kakışın kuşlar.**
II, NO. 133. I, NO. 159. IA, NO. 5. TELLER, S. 95. MÜHÜR, S. 109. TÜRKÜN, S. 23. AĞLIYOR, S. 33.

361. Beytullahı gözler köyün Akpınar.
KIRKAMBAR, S. 33.

362. Utanmadan hükûmete taş atar. (1942 Hasankale)
II, NO. 110.

363. Şeyh Merziban Veli gibi er yatar.
TELLER, S. 13. MÜHÜR, S. 23.

364. Hırsızlar başkanı şekavet muhtar. (1948)
II, NO. 113. TELLER, S. 47. HAYAT, S. 12.

(91) 365. **Sende de var bende de var.**
II, NO. 58.

(92) 366. **Yanaklar üstünde meyhanesi var.**
II, NO. 34, 34 a. MÜHÜR, S. 121. KIRKAMBAR, S. 46. AĞLIYOR, S. 36.

367. Uyuzum hararetim var.
I, NO. 201. IA, NO. 129.

(93) 368. **Memlekette per perişan hallar var.**
MÜHÜR, S. 11.

369. Başımızda ulu İsmet'imiz var.
BUGÜNKÜ, s. 23.

370. Şu dünyada çeşit çeşit iller var.
IX, S. 9. I, NO, 34 a. XIX, NO. 7.

(94) 371. **Behey dinsiz merhametsiz kannı yâr.**
I, NO. 178.

(95) 372. **Allahtan kork kuldan utan zalim yâr.**
IA, NO. 135.

(96) 373. **Her baktıkça beni deliyor yâr yâr.**
IB, NO. 19. II, NO. 2. TELLER, S. 101. MÜHÜR, S. 115. TÜRKÜN, S. 9. III, NO. 17.

374. Görmek nasip olur mu yâr.
I, NO. 193.

(97) 375. **Güzeller Tanrısı mühür gözlü yâr.**
MÜHÜR, S. 16. SÜRMELİ, NO. 27.

376. Gezdim bulamadım eşini dilber.

I, NO. 152.

377. Açmış göğsün terler gider.

I, NO. 206. IA. NO. 119.

(98) 378. **Ha n'olur bir mektup yaz bana gönder.** (5.12.1945)

IA, NO. 77. TELLER, S. 59. MÜHÜR, S. 74.

379. Cevrile cefası olmasa eğer.

I, NO. 139.

(99) 380. **Ne alır canımı ne de el çeker.** (30.10.946)

IA, NO. 118. TELLER, S. 93. MÜHÜR, S. 108. TÜRKÜN, NO. 26. AĞLIYOR, S. 29.

(100) 381. **Gayet perişanım hallar yas çeker.**

I, NO. 43. TELLER, S. 66. MÜHÜR, S. 81. IA, NO. 54. BUGÜNKÜ, S. 10.

382. Abdal Cingan nesli zilli dede'ler.

I, NO. 55. IA, NO. 48.

383. Orta yerden kalkar hapishaneler.

I, NO. 45. IA, NO. 56.

384. Atatürk'ümüze aman dediler.

I, NO. 78. IA, NO. 87.

(101) 385. **Domur domur yerden çıkar çiçekler.**

I, NO. 171. IA, NO. 117. TELLER, S. 54. MÜHÜR, S. 68.

386. Gidin bizim ile gidin lalekler.

I, NO. 172. IA, NO. 12.

387. Öğretmenler öğretmenler.

III. NO. 8.

388. Şimdi yalan oldu gördüğüm günler.

I, NO. 59. IA, NO. 26.

389. Çok yavuz bu adam Kızılbaş derler.

I, NO. 97.

390. Vatan borcunuzu verin askerler.

III, NO. 10.

391. Nefsi için yalan söyler gezerler.

I, NO. 37.

392. Katildir kanlıdır düşmandır bitler. (12.12.945)
IA, NO. 175.

393. Uğradı sizlere yolum köylüler. (11.6.948)
IA, NO. 25.

394. Tanır m'oldun Âşık Ömer. (Behçet Kemal Çağlar'a)
IB. NO. 8.

395. Yaktı beni dudu dillerin Ömer. (Behçet Kemal Çağlar'a
I, NO. 116.

(102) 396. **Parça parça olur yarılır düşer.**
I, NO. 196. IA, NO. 22. II. NO. 85. TÜRKÜN, NO. 10.

(103) 397. **Allah'ın rengine bezendim yeter.** (1960 Nefreti kalem adı ile)
II, NO. 62.

(104) 398. **Ölmeden kabire uzandım yeter.**
MEHMET ÂLİ ERDİN DERLEMESİ.

399. Tavus kuşu gibi kubarır gezer.
I, NO. 217. IA, NO. 122.

400. Seven koç yiğitler öğünür gezer.
I, NO. 207.

401. Türk'ün cumhuriyet yıl bayramıdır. (29.10.1943)
I, NO. 173. II, NO. 158. KIRKAMBAR. S. 51.

402. Gece adam soyan müslüman mıdır.
I, NO. 70.

403. İsmi Şeyh Sait Kürt şeytanıdır.
I, NO. 38.

404. Ağlamanın gülmeleri yakındır. (12.10.1960)
II, NO. 108.

405. Düşman ile gezen dost da düşmandır.
I, NO. 28. IA, NO. 44.

406. Zaman gelir ne sen ne malın kalır. (1975)
II, NO. 131.

407. Hapishane ile Allah kahrıdır.
I, NO. 64.

408. Başımızda ulu Ata'mız vardır.
I, NO. 95.

409. Kırar birbirini il bize kalır.

I, NO. 96.

410. Bakın dostlar buna can mı dayanır.

I, NO. 163.

411. Bize düşman mı dayanır.

IA, NO. 81. II, NO. 120. I, NO. 75. TELLER, S. 26. MÜHÜR, S. 46.

412. Ne insan katlanır ne can dayanır. (15.11.1944)

IA, NO. 76.

(105) 413. **Kaş yaparken göz çıkarır.**

I, NO. 149. IA, NO. 115.

414. Dağlar Hak Muhammed Ali çağırırr.

V. S. 5.

415. Ataşlar ağlaşır közler ağlaşır.

KIRKAMBAR, S. 60. KIBRIS, S. 12.

416. Kızan olmuş sokak sokak dolaşır.

XI, S. 34.

417. San'Allahlık bana kulluk yaraşır.

II, NO. 97.

418. Dilleriniz Karaçayır.

V, S. 64.

(106) 419. **Ayrı ayrı bu din nedir.**

II, NO. 46. MÜHÜR, S. 19. I, NO. 132. IA, NO. 50. KIRKAMBAR, S. 39. ŞİİRLER, NO. 18. AĞLIYOR, S. 17. BUGÜNKÜ, S. 11.

(106a) 420. **Ayrı gayrı bu din nedir.**

II, NO. 46.

(106b) 421. **Ayrı ayrı bu din nedir.**

I. NO. 132

422. Her sözün Allahın sözü gibidir.

III. NO. 1.

423. Vilayetim Sivas Şarkışla ilidir.

I, NO. 153.

(107) 424. **Ahiret ejderha marhane midir.** (1932)

II, NO. 47. I, NO. 36. IA, NO. 49. ALİ İZZET, S. 10. BUGÜNKÜ, S. 10.

425. Ölüm de bir yandan hak değil midir.

II, NO. 66, 91. KIRKAMBAR, S. 8. MÜHÜR, S. 56. ŞİİRLER, NO. 8. AĞLIYOR, S. 21.

(108) 426. **Güzellere güzel bakmak güzeldir.**

II, NO. 5. TELLER, S. 98. MÜHÜR, S. 112. KIRKAMBAR, S. 49. ŞİİRLER, NO. 10. TÜRKÜN, NO. 18. IA, NO. 191. AĞLIYOR,S. 3.

(109) 427. **Aç gözünü uyan devran bizimdir.**
MÜHÜR, S. 171.

428. Dutlu pınar kanlı meydan senindir.
II, NO. 14.

(110) 429. **Çeker hızarını dağlar senindir.**
II, NO. 14. AĞLIYOR, S. 40

430. Ilgıt ılgıt akar karlar senindir.
V, S. 31.

431. Şu mektubu o yare ver sevindir.
IA, NO. 13.

(111) 432. **Seni görsem vücuduma kan gelir.**
TELLER, S. 55. MÜHÜR, S. 99.

433. Ne Elfatun (Eflatun) bilir ne Lokman bilir.
II, NO. 67. MÜHÜR, S. 57. ŞİİRLER, NO. 9. AĞLIYOR, S. 22.

434. Dağların taşların göllerin Eymir.
V, S. 52.

435. Battal gibi pehlivan yetiştirir.
IX, S. 22.

436. Allah ordusunu çekti gidiyor.
KARALAMA, S. 45.

(112) 437. **O da açılmadan soldu gidiyor.**
KARALAMA, S. 6.

438. Adalet tahtının şahı geliyor.
I, NO. 7.

439. Kara günler pek uzamış geçmiyor.
I, NO. 28. IA, NO. 23.

440. Yarim illere dadanmış gelmiyor.
I, NO. 205. IA, 126.

441. Şu dağlar şu taşlar çöller istiyor.
IA, NO. 183.

442. Çok analar yavrum deyi ağlıyor. (27.12.1939)
IX, S. 29.

443. Başkan Kenedi'ye cihan ağlıyor. (22.11.963.
AMERİK CUMHURBAŞKANI KENNEDY'NİN ÖLDÜRÜLMESİ İÇİN)
II, NO. 92.

444. Ya muhabbet kalkar ya bir hal olur.
I, NO. 29. IA, NO. 46.

445. Hiç o mahkemede adalet m'olur. (1936, Sivas)

446. Virane gönlüme değmesen n'olur.
I, NO. 49. IA, NO. 59.

447. Cehalette ne hak ne vicdan olur.
II, NO. 42.

448. Kör Tanrı'nın derler kör kulu olur.
I, NO. 69.

449. İlimsiz irfansız hayırsız olur.
II, NO. 56.

(113) 450. **Elde para bizde yara bulunur.**
II, NO. 81. TELLER, S. 67. MÜHÜR, S. 82.

451. Ben seninim der de aldadır durur. (30.7.1945)
IA, NO. 158.

(114) 452. **Yâr uzun boyunu sallar savuşur.**
I, NO. 6. IA, NO. 187. BUGÜNKÜ, S. 3.

(115) 453. **Rahat yaşamanın çıkarı yoktur.**
(1952. Defter Xi, s. 13 te 1939)
II, NO. 105. MÜHÜR, S. 5. ŞİİRLER, NO. 3. AĞLIYOR, NO. 26.

454. O da benim gibi dertli olmuştur.
IA, NO. 145.

455. Akar derelerin sel güldür güldür.
I, NO. 175.

456. Sanki yıldız sıralanmış düzgündür.
II, NO. 33. AĞLIYOR, S. 37.

457. Ağlan Türkler ağlan figan günüdür.
IX, S. 7.

458. Şimdi bir dogru yol buldum çok şükür.
I, NO. 10. TELLER, NO. 12.

459. Dünyadaki sağlar ölür mü ölür.
KARALAMA, S. 16.

460 Kaçamam bir yana düşman görünür.
II, NO. 78. TELLER, S. 60. MÜHÜR, S. 75. TÜRKÜN S. 16.

461. Çilelerim dolmadı mı gel götür.
TELLER, S. 25. MÜHÜR, S. 45. ŞIRKAMBAR, S. 58. KIBRIS, S. 10.

462. Seversen Mevla'yı bir selam götür.
IA, NO. 181.

463. Dağların taşların çöllerin Sivas.
II, NO. 124.

464. Veliler velisi Pir Hacı Bektaş. (1938)
XIV, S. 23.

465. Ölürsem çenesin bağlasın demiş.
IA, NO. 188a.

466. Sakalı tez elden kırardır imiş.
MEHMET ÂLİ ERDİN DERLEMESİ.

(116) 467. **Ecel memurları gelmeden yetiş.**
TELLER, NO. 74. MÜHÜR, S. 88.

(117) 468. **Dağı taşı ili serhoş.** (8.1.1945, Aksaray)
IA, NO. 174.

469. Yar yüzün açacak güne ne hacet.
IA, NO. 149.

470. Bana bir sabır ver yare merhamet.
I, NO. 195.

471. Ahrette isterim iman Muhammed.
TELLER, S. 9.

472. Sensin dört âlemde iman Muhammed.
II, NO. 50. TELLER, S. 8. MÜHÜR, S. 23.

473. Yed-ullahtan eser yelin Ziyaret.
I, NO. 76.

474. Yine dertli dertli ağlar Al'İzzet.

475. Kesilmez gözünün seli bir vakit.
I, NO. 134.

476. Açılmaz bahçenin gülü bir vakit. (1937)
XIX, NO. 1.

477. Kaçamazsın Akçamahmut. (1957 Havza).
XVI, S. 8.

478. Eli bastonlu bayların nic'oldu.
I, NO. 145, BUGUNKÜ, S. 21.

479. Kal bir zaman âşık yollar kış oldu. (1956 Hafik)
V, NO. 59.

480. Kurtardı oku Türk oğlu.
III, NO. 9.

(118) 481. **Yâr köşküne duman çöktü kar doldu.**
II, NO. 86. MÜHÜR, S. 12. ŞİİRLER, NO. 7

482. Bir fitne gammazın sözünden oldu.
I, NO. 84. IA, NO. 97.

483. Türk milleti yaşıyordu.
I, NO. 42.

484. Gök yüzünden demir kuşlar uçurdu.
I, NO. 73.

485. Müşavere sünnet deyi buyurdu.
I, NO. 172.

486. İniler giderim ol yâre doğru.
IA, NO. 178.

487. Sabahlara kadar sen ishak kuşu.
I, NO. 213, IA, NO. 33.

488. Sormadı halimi baktı savuştu.
I, NO. 207.

489. Davut oğlu Sultan Süleyman d'öldü.
II, NO. 52, IA, NO. 2. TELLER, S. 18. MÜHÜR, S. 33. TÜRKÜN, NO. 6. AĞLIYOR, S. 28.

(119) 490. **Kız sanırdım dul göründü.**
KARALAMA, S. 4.

491. Nedir bu kan katil kavga gürültü.
I, NO. 148, 149.

(120) 492. **Gayri durmaz döğüş kavga gürültü.**
II, NO. 111.

493. Güneş parçalandı toprağa düştü.
IA, NO. 149.

494. Gönül bir kaşları kemana düştü.
II, NO. 147.

495. Mahluk azdı insan insana düştü.
I, NO. 144.

496. Köylerin suların illerin Hatay.
XVII, S. 27.

497. Cümle dertler'imize derman Ali bey. (1953)
XI, S. 6.

498. Aslın neslin senin Sultan Mahmut bey. (20.3.1948)
IB, NO. 15.

499. Görünmüyor hep mi ölmüş sağlar hey.
II, NO. 69. MÜHÜR, S. 27. KIRKAMBAR, S. 59. TÜRKÜN, NO. 7. KIBRIS, S. 11.

500. Er bir Hakka kadar ihsan olamaz.
II, NO. 61.

501. Aç perişan kalır dermanı olmaz.
II, NO. 127.

502. Âşıkların üstü olmaz.
KARALAMA, S. 11.

503. Bu zamanda böyle ağlayan gülmez. (1956)
XX, NO. 16.

504. Dedim kızım derdin nedir söylemez.
II, NO. 11. IA, NO. 166.

505. Bizim iller bizim dağlar görünmez.
I, NO. 216, IA, NO. 124.

(121) 506. **Perişan zülüfler teller görünmez.**
IA, NO. 125.

507. Duman çökmüş bizim iller görünmez.
I, NO. 184.

508. Orta boylu kısa boylu ufak kız.
I, NO. 218. IA, NO. 123.

(122) 509. **Allahtan kork merhametsiz ünlü kız.**
IA, NO. 69.

(123) 510. **Eline bir tas su vermez parasız.** (5.5.1956)
II, NO. 82. SÜRMELİ, NO. 14. ŞİİRLER, NO. 5. MÜHÜR, S. 9. AĞLIYOR, S. 23.

(124) 511. **Eşkiyalar yurdu oldu yurdumuz.**
II, NO. 114.

512. Anadolu'ya düştü sonra yolumuz.
I, NO. 146. BUGÜNKÜ, S. 17.

Prof. Dr. İLHAN BAŞGÖZ

Prof. Dr. İlhan Başgöz 1924'te Gemerek'te doğmuş, 1945'te Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Enstitüsünden mezun olmuştur. Prof. Başgöz, aynı yıl mezun olduğu Enstitünün Halk Edebiyatı, Folklor Kürsüsünden Pertev Nâilî Boratav'ın asistanı olmuştur. Öğrencilik döneminde başlattığı folklor çalışmalarını bu kürsüde asistanlığı sırasında Boratav'ın yanında sürdürmüştür. Kürsünün kaldırılmasından sonra da araştırma ve çalışmalarını sürdüren Başgöz, doktorasını vermiş, bir süre liselerde Edebiyat Öğretmenliği yapmıştır. Sonunda Amerika Birleşik Devletlerine giden Başgöz, orada Indiana Üniversitesi Asya Araştırmaları Bölümü'ne Öğretim Üyesi olarak girmiştir. Hâlen bu üniversitede çalışmaktadır.

Prof. Dr. Başgöz, alanında Uluslararası üne kavuşmuş bilim adamlarımızdandır. Halk Edebiyatı, Folklor üzerine pek çok yazı ve kitabı yayınlanmıştır. "Doğu Anadolu'da Folklor Derlemeleri" (1947), "Köroğlu" (1958), "Manilerimizden" (1958), "Istanbul Folkloru Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi" (1959), "İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi" (1968), "Türk Bilmeceleri" (Prof. Dr. Andreas Tietze ile birlikte hazırlanan yapıt A.B.D. de Türkçe, İngilizce olarak basılmıştır; 1970) yapıtlarının en önemlileridir.

Prof. Dr. Başgöz, bu "Âşık Ali İzzet Özkan, yaşamı, sanatı, şiirleri" yapıtıyla Ali İzzet Özkan'ı bilimsel açıdan değerlendirmekte, Halk Edebiyatımıza çok değerli katkılarda bulunmaktadır. Yapıt bilimsel içeriği yanında Âşık Ali İzzet Özkan'ı tümüyle yansıtan, onun gücünü ortaya koyan, şiirlerini bir araya toplayan ilk kitaptır.

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ, ANKARA, 1979

Fiyatı : 70 Lira